

Новы Час

ГЛЕБ ЛАБАДЗЕНКО

Стар. 6

КУДЫ ПАЕХАЎ ЦЫРК?

Сакавік — месяц ідэалагічны. Такая традыцыя. Свой пачатак яна бярэ ад дакладу, які зрабіў «адзіны беларускі палітык» (АБП) на ідэалагічным семінары ў 2003 годзе

Стар. 4

МЕДАЛІ ДЛЯ ПАЛІЦАЯ

Пра аспекты майдоўскага палітычнага жыцця журналіст «НЧ» Алег Новікаў размайтуе з Андрэем Думбравеану, дацэнтам кафедры журналістыкі Майдоўскага дзяржаўнага ўніверсітета, лідэрам майдоўскай партыі «Зялёны альянс»

Стар. 20

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Стар. 9–16

ЧЫТАЙЦЕ

Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

НАШЧАДАК
КНЯЗЯ

Нарыс

Кастуся ТАРАСАВА

▶ З НАГОДЫ

НАФТАВАЯ ЭКВІЛІБРЫСТЫКА

Вольга ХВОІН

За морам цялушки
— паўгроша, ды рубель
— перавоз. Але калі цялушки
тая прынадная, то можна
пашукаць і больш танныя
шляхі дастаўкі. Да беларуска-
венесуэльскіх нафтавых
перамоў пачалі прыглядзіца і
суседзі, каб прапанаваць свае
транспартныя паслугі ахвочай
да заморскіх вуглевадароду
Беларусі.

Першы намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Уладзімір Сіманіч паведаміў журнالістам, што чысты прыбыток РУП «Вытворчае аўяднанне «Беларуснафта» за трэх гады працы ў Венесуэле склаў 105 мільёну долараў. На думку чыноўnika, «эта значная лічба і для прадпрыемства, і ў цэлым для нашай краіны». «Беларуснафта» ўжо амаль напалову выплаціла так званыя бонусы за распрацоўку радовішчай, і якіер яны будуть дадавацца, а аўтам складаныя мусіць вырасці.

Створанае напрыканцы 2007 года сумеснае беларуска-венесуэльскае прадпрыемства здабыло больш за 1 мільён тон нафты. Першапачатковая меркавалася, што сваю частку венесуэльскай нафты (40 праццяўт аў аўтам, здабытага сумесным прадпрыемствам) Беларусь будзе прадаваць на сусветным рынку. Для параўнання, з Расіі ў Беларусь штогод пастаўляеца прыблізна 24–25 мільёну тон нафты, прыкладна 1,8 мільёну тон здабываеца з уласных радовішчай. Так што аўтамы венесуэльскага «чорнага золата» былі толькі кропляй у моры вугляроднай сіравіны.

Каб крыху змякчыць сітуацыю з пастаўкамі расійскай і ўжо нятанай нафты ў Беларусь, Аляксандар

Каракас. Скульптурная кампазіція — нафтавая вышка на далоні — сімвал прыналежнасці галоўнага бацькоўства краіны народу Венесуэлы

Лукашэнка наведаўся ў Венесуэлу і дамовіўся з яе кіраўніком, што да канца года з лацінаамерыканскай краіны ў сінявоку будзе пастаўлена на 4 мільёну тон нафты. Гэта быццам бы мусіць дапамагчы загрузіць айчынныя нафтаперапрацоўчыя заводы, якія ад новага года працуяць не на поўную ма-гутнасці і са стратамі.

Да ідзе паступова пачалі прыглядзіца транспартныя кампаніі краін-суседак, што маюць выхад да мора. Так, украінскі экспер特 па энергетычных пытганнях Багдан Сакалоўскі лічыць, што вырашыць пытанне дастаўкі нафты ў Беларусь магчыма праз на-

фтаправод «Адэса — Броды». «Аптымальныя тэхнічныя варыянты можа быць схема замышчэння венесуэльскай нафты каспійскай з выкарыстаннем украінскага нафтаправода «Адэса — Броды» ў аверсных рэжыме пры реалізацыі тэхнолагіі піасафоннай працамоўкі розных гатунку нафты.

Гэтыя нафтаправод, хутчэй за ёсць, будзе пераведзены ў аверсны кірунак восеньню 2011 года пасля ўвядзення ў эксплуатацыю Балтыйскай трубаправоднай сістэмы-2 (БТС-2). Цалкам рэальная, што да гэтага часу аўтамы транзіту ў Беларусь згаданым маршрутом могуць скласці 4–5 мільёну

тон у год, а аўтамы паставак на заходніяй украінскія НПЗ 3–5 мільёну тон у год. Транспарціроўка сумарна 7–9 мільёну тон у год — гэта цалкам ронтабельная загрузка наяўнай першай чаргі «Адэса — Броды», якую разлічана на 14,5 мільёна тон у год», — заяўв Сакалоўскі ўкраінскому інфармагенцтву УНІАН. Іншыя патэнцыйныя магчымыя схемы дастаўкі венесуэльскай нафты ў Беларусь, па меркаванні эксперта, больш складаныя і затратныя.

Літоўцы таксама не супрэць далучыцца да гэшэфту. Па інфармацыі Інтэрфакса, кіраўніцтва Мажайскайскага нафтаперапрацоўчага завода ORLEN Lietuva не выключае можлівасці, што перапрапроўка венесуэльскай нафты, якая здабываецца Беларуссю, можа быць у іх ронтабельная, але з умовай, што будзе створана сумеснае прадпрыемства. Мажайскі НПЗ мае ўласны перавалачны тэрмінал Бутынге, і транспартныя выдаткі на дастаўку нафты з Венесуэлы да завода быті ў меншыя парыўнальні з коштам дастаўкі на любы з двух беларускіх НПЗ.

Пры гэтым падкрэсліваеца, што літоўцам набываць венесуэльскую нафту для перапрапроціў невыгодна, іншая справа — прыватнай дамоўленасці аб коштах паміж Лукашэнкам і Чавесам. «Сёння самая танныя нафта — расійская, і таму гаварыць, што НПЗ мог бы загружаніць свае матушнісці самастойна венесуэльскай нафтой, не варта. Аднак калі б перапрапроціў гэтай нафты зайнілася, скажам, беларуска-літоўская СП, гэта, магчыма, могло бы быць выгодным», — заяўв прадстаўнік ORLEN Lietuva. Да слова, пакупу ніда не быў агучаныя кошты, па якіх Беларусь будзе падаваць венесуэльскую нафту.

Галоўная крыніца энергаснабжэння для Беларусі — Расія — на планы Лукашэнкі сысці ад монастыравак глядзіць без адабрэння. З вуснаў прэзідэнта

расійскага Фонду нацыянальнай энергетычнай бяспекі Канстанціна Сіманава прагучай сумнёў находит мтазгоднасці паставак бізнесменаў нафты ў Беларусь.

«У размове паміж Лукашэнкам і Чавесам гаварылася аб 80 тысячах барэльяў нафты ў суткі. Гэта значыць, у год атрымаеца прыкладна чатыры мільёна тон. Расія была гатава пастаўляць Беларусі бізнесмену 6,3 мільёна тон у год. Пасля новых дамоўленасцяў паміж Мінскам і Каракасам, я було не гаварыць аб такім колысці, — заяўв Сіманаў. — Хочаце рабіць бізнес — давайце рабіць бізнес. Падчас далейшых перамоў па нафце з Беларусью Расія варта заніць максімальна цвёрдую пазіцыю. Хоча чалавек сканамізаваць нашы адносіны — чаму не? Магчыма, у будучым Лукашэнка вирашыць пачаць закупляць катарскі газ — і няхай. Тады свой мы будзем працдаваць яму ўжо даражай.

Прэзідант расійскага Фонду нацыянальнай энергетычнай бяспекі знайшоў пазітыўныя моманты у венесуэльска-беларускіх дамоўках. «Эта гісторыя ацвярдлівіць нас. Яна даказае, што калі Лукашэнка мае намер купіць нафту за акіянам, значыць, у яго ёсьць гроши. Адпаведна, гульні ў бедных ужо не дапамогуць, — падкрэсліў аналітик. — Расіі неабходна зрабіць палітычныя высновы, наколькі надзеімі партнёрам з'яўляецца Лукашэнка, калі ён гатавы наладзіць адмароўку вушы і пачаць купіць нафту ў Венесуэлу, і ў каго залуйдна, абы не ў Расіі».

Наўрад ці Беларусь насымреч пазбавіцца манапольных расійскіх паставак нафты. Праект — сіры, не прышоў апраўданіць на практыкы, невядомая і яго разліковая ронтабельнасць. Аднак, як мінімум, гэта дазваляе паказы-таць нервы Расіі і стварыць хон' і маленъкі, але ўсё ж запасны аэрадром на выпадак энергетычных войнаў у будучыні.

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

2

▼ НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

ІВАЦЭВІЧЫ. ПЕРШЫ «НАРОДНЫ МАЙСТАР»

Ганаровы статус і пасведчанне «Нараднага майстра ткацтва і вышыўкі» атрымала Ніна Тысевіч з вёскі Аброва. Статус нараднага майстра — на ўзроўні статуса народнага артыста і народнага спевака. Яна адзінаццатая з уганараваных такім званнем у Брэсцкай вобласці і першая ў раёне. З гэтай нагоды ў мясцовым доме культуры была арганізавана выставка работ народнай майстры.

МАЛАРЫТА. ДЗІЦЁ — НА ВУЛІЦУ

«Гуманнасць» дзяржаўнага маштабу праявілі мясцовыя ўлады, зачыніўшы 20 сакавіка дзіцыяны прытулак раённага сацыяльна-педагагічнага цэнтра. Причына такога рашэння — незападынельнасць установы. Апошнім часам у ёй знаходзілася толькі адно дзіцё, і яго пазбавілі месца пражывання.

ВЕТКА. ДАРОГА ЖЫЦЦЯ

19 сакавіка ў мясцовым Доме культуры адбылася сацыяльна-творчая акцыя «Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця». Мэта — падтрымка таленавітых дзяцей і падледткі з тых раёнах, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

МАСТЫ. ДЗЕЦІ БУДУЦЬ У ЦЯПЛЕ

У дзіцячым садку-яслі № 4 «Залаты пейнік» у гэтым годзе будзе зроблены рамонт сістэмы ацяплення, з-за якой на працягу некалькіх апошніх гадоў рагулірана парушаўся тэмпературны рэжым у зімовы перыяд. У сасабіле марозных дні гэтай зімы тэмпература ў памішканнях дзіцячага садку не падымалася вышэй за 15°C, што прыводзіла да частых захворванняў дзяцей. Бацькі звязрнуліся да дэпутата райсавета Дзмітрыя Кухлея з просьбай пасадзейнічаць вырашэнні проблемы. Паводле адказу на дэпутацкі зварт праектна-каштарысная документацыя на рэнсанктрусы сістэмы ацяплення дзіцячага саду №4 і правядзенне адпаведных работ запланавана на красавік-май 2010 года.

► ЗАЯВА

НАСТУПЛЕННЕ НА НЕЗАЛЕЖНЫХ

Праваабарончая арганізацыя «Рэпарцёры без мяжоў» шкадуе пра рашэнне Вярхоўнага суда Беларусі, які адмовіў у задавальненні іску беларускай асацыяцыі журналістай (БАЖ) да Міністэрства юстыцыі.

«У канцы 2009 года быўлі прыкметы таго, што беларускія ўлады дазволілі незалежнай праце працаўніцтва свабодна, але зараз сітуацыя пагаршаецца напярэдадні мясцовых выбараў, якія пройдуть 25 красавіка, а таксама ў суязі з будучымі выбарамі прэзідэнта», — гаворыцца ў заяве. Нагадаем, рашэнне па іску БАЖ Вярхоўным судом вынес 22 сакавіка. Асацыяцыя журналістай абскардзіла папярэднікание, вынесеннае арганізацыяю Міністрам 13 студзеня.

Прычынай для папярэднікания стала размяшчэнне на вокладцы пасведчання сябра БАЖ надпісю «Прэса», што, на думку чыноўнікаў, парушае нормы закона аб СМІ. Апрача таго, дзеіны пры БАЖ цэнтр прававай абороны СМІ, зазначалася ў папярэднікании Міністру, не прадугледжаны статутамі грамадскага аўяднання, а «задачы гэтага фарміравання, выкладзены ў палажэнні пра яго, выходзяць за межы статутных задач ГА «БАЖ».

«Рэпарцёры без мяжоў» лічача прашонне Вярхоўнага суда Беларусі «яшчэ адным крокам у наступленні на незалежных журнالістай напярэдадні выбараў».

Паводле інфармацыі БАЖ

ДЗЕНЬ ВОЛІ

Вольга ХВОІН

Сёлетніе адзначэнні Дня Волі — угодкай заснавання Беларускай Незалежнай Рэспублікі — мала чым вылучалася ад папярэдніх мерапрыемстваў. Нешматлюдна, ужо традыцыйныя проблемы з гукаўмацийнай апаратурай, прамовы «па накатанай». Але вялікім плюсам гэтай вулічнай акцыі стаў яе мірны характар: і ўлады, і арганізатары змагі ўсё ж не сапсаваць свята сутыкненнямі з міліцыяй ды разгонам мітынгоўцаў.

Перад пачаткам мітынгу каля Акадэміі навук у цэнтры Мінска, што быў дазволены Мінгарвы-

канскамам як месца збору, супрацоўнікі міліцыі, адказныя за працу з журналістамі, так званыя прэс-афіцэры, паведамілі, што маюць інфармацыю, быццам бы падчас мітынгу рыхтуючыя пра-вакацыя «падобная да той, што была ўчыненая ў сталіцы ў 2008 годзе з літнія». На ўдакладняючыя пытанні, адкуль растуць ногі ў правакацыі, прэс-афіцэр адказаў: «З Расіі». Аднак, на шчасце, ўсё прыйшло мірна і добразычліва. Пра магчымую праvakацыю ведалі хіба толькі міліцыянты з металашкулінкамі да сабакам, што аглядалі ці для пратаколу, ці для выглядзу карчы і ліхтарных слуны. Уздельнікі вулічнай акцыі пераходзілі ад адной кампаніі да другой, пераказалі свае навіны ды цікавіліся планам мерапрыемства. А якіх не ведаў, зрешты, які і самі арганізатары, хача ад пачатку гарачых настроў, з якімі ходзіць штурмаваць кардоны, не было.

Мітынг пачаўся з хвіліны маўчання ў памяць пісьменніка

Канстанціна Тарасава, развітанне з якім адбылося акурат 25 сакавіка. Пасля — шраг традыцыйных прамоў палітыкаў, дзэячоў культуры. Гаварылі пра эканамічныя праблемы, дэмакратыю, незалежнасць, мову, культуру, прафу. Заклікалі да салідарнасці з Мікалаем Аўтуховічам і Уладзіміром Аспіненкам, над якімі ціпер ідзе судовы працэс па абвінавачванні быццам бы ў тэрарызме. Партыя БНФ аблясціла, што распачынае «месяц нацыянальнай салідарнасці», каб сабраць сродкі для хворых беларускіх дзяцей.

Пасля прамоў і надоўтага «літаратурнай праграмы», што прадугледжвалася чытанье вершаў, якія, прайду, з-за кепскай апаратуры пачуць далёка не кожны, арганізатары прапанавалі людзям выйсці на тратуар да праспекта «на пяць хвілін», а пасля разыходзіцца па сваіх інтарэсах. Яшчэ хвілін дванаццаць броўнаўская руху побач з Акадэміяй навук, і калі даўно тысяч мітынгоўцаў пакрысе арганізавалі ў кампаніі знаямцяў — хто песні беларускія спявалі, а хто ў бар паднізь келіх пад вокліч «Жыве Беларусь». Яшчэ не Дзень Св. Патрыкія, але ўжо і не пабітві АМАПАМ да крэві людзі. Прайду, як і летасць, невялікая група моладзі паспрабавала рушыць у бок цэнтру Мінска па забароненым уладамі маршруце. Пасля надоўтага супрацтварэння з людзьмі ў форме і яны адмовіліся ад задумы.

Па завяршенні мітынгу адзін з лідэраў Беларускай хрысціянскай дэмакратыі Павел Севярынец заўважыў, што Дзень Волі звязаны з абстрактным паняткам свабоды, і павёў вакол рукою, тут самым, відаць, акрэслівыми межы нашай свабоды, і розюмаваў: «То добра, што людзі прыходзяць, збіраюцца разам, каб адзначыць гэтае свята». З тым і пагодзімся.

ваеца прымальнымі па цане і якасці таварамі», — гаворыцца ў адозве.

У выніку эканамічнага крызісу за студзень — снежань 2009 года аўтамаў з рознічнага тавара-баратору прац усе канали реалізацыі склаў 55,9 трыліёнаў рублёў і павялічыўшы ў параўнанні з аналагічным леташнім перыядам толькі на 3 працэнты. З 1 студзеня 2009 года па 1 студзеня 2010 года адбылося зняжэнне ўдзельнай вагі функцыянуючых гандлёвых аб'ектаў у гандлёвых цэнтрах у цэлым па краіне на 2,5 працэнта. Таксама адбылося зняжэнне ўдзельнай вагі функцыянуючых гандлёвых аб'ектаў і гандлёвых месцаў на рынках на 0,6 працэнта.

На думку «Перспектывы», гэта сведчыць не пра проста пра стаганасць рынкаў і гандлёвых аб'ектаў краіны, «а пра першыя прыкметы глыбокага крызісу, далейшае развіццё якога непазбежна ахопіц уесь спажывецкі рынок краіны і будзе мець самыя негатыўныя сацыяльныя і эканамічныя наступствія».

У сувязі з гэтым РГА «Перспектывы» прапаноўвае абласным і Мінскаму гарадскому савету дэпутатаў разгледзіць магчымасць зняціц падатак на 20 працэнтаў ад ставак, што дзейнічала да прынятага ўказа № 143, у пераразліку на беларускі рубль.

Паводле БелаПАН

► ЗАКЛІК

ЗНІЗЬЦЕ ПАДАТКІ!

РГА «Перспектывы» накіравала дэпутатам абласніх і Мінскага гарадскога савету пра прапанову наконт зняжэння ставак адзінага падатку. Тэкст адозвы апублікованы на інтэрнэт-сайце аўяднання прадпрымальнікаў.

Як зазначаеца ў дакументе, індывідуальны прадпрымальнікі, плацельшчыкі адзінага падатку, «значна падырпілі» ў апошнія гады ад прыватнікі як падатковых, так і арендных плаціжкоў да курсу єўра. З-за гэтага фінансавае становішча аблсанютнай большасці прадпрымальнікаў (96 працэнтаў — паводле вынікаў анкетнага апытания, праведзенага РГА «Перспектывы» ў снежні 2009 года) сур'ёзна пагоршылася, прыкладна 15 тысяч з іх знаходзяцца на мяжы банкрутства.

Разам з тым, ПІ—плацельшчыкі адзінага падатку «з'яўляюцца асноўнымі суб'ектамі гаспадарання, ад якіх залежыць працярыкаваць і гандлёвых цэнтраў і, адпаведна, забеспечыць насељніцтва таварамі народнага

спажывання», — заяўляе РГА «Перспектывы». Прадпрымальнікі, якія працаюць на рынках і ў гандлёвых цэнтрах, «забяспечываюць больш як траціну агульнаэрспубліканскага рознічнага тавараабароту, спажывецкі рынок бесперайбайна забяспечы-

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

КРОК НАПЕРАД, ДВА НАЗАД

Сяргей САЛАЎЕУ

Перадвыбарчая кампанія ў мясцовыя саветы набірае абароты. Усё часцей апазіцыя задумваецца, ці варта ў іх удзельніцач, і збірае з гэтай нагоды малыя і вялікія курултаі. Вынікі, шчыра кажучы, не радуюць.

Здавалася б, мясцовыя выбары — менавіта шанец для апазіцы «стаць тварам да народу». Хаця б у тым, каб даведацца пра інтарэсы простых грамадзян і разам з імі пасправаўць вырашыць іх проблемы. І гэтым зарабіць сабе быны на наступную прэзідэнцкую кампанію. Каб не было, як у той раз: «А што апазіцыя зрабіла?» — здавалася пытаннем народа беларускай тэлевізіі. Апазіцыянерам і казаць было нічамаго, акрамя як каліцца: «А што мы можам зрабіць, калі ў нас улады ніяма?» Зраз мясцовай кампаніі да шанец хайці б пасправаўць штосьці зрабіць, каб потым казаць: «Б'лхусі! Мы зрабілі тое, тое і тое!» На жаль, наўград ці атрымаша.

У нядзелю прайшоў з'езд адной з бунінейшых партый Беларусі — Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Нягледзяны на заклік мясцовых актыўстваў працягваць уздел у выбарах, з нязначнай большасцю было прынята рашэнне: АГП адмаўлецца ад узделу ў выбарах як палітычна структура.

«Але ў той жа час мы не павінны шкодзіць тым партыйным кандыдатам, хто вылучаўся шляхам збору подпісаў і готовы ісці да канца, адчуваючы падтрымку насељніцтва», — звязаў лідэр партыі Анатоль Лябедзька.

Дзіўная сітуацыя. Тым, хто «адчувае падтрымку насељніцтва», партыя, фактычна, у падтрымкі адмаўляе. Такім чынам, кампанія прафіцую не «сябры АГП, падтрыманыя насељніцтвам», а «незалежныя кандыдаты, падтрыманыя насељніцтвам». А пра саму АГП як нікто не чуў, так і чуць не будзе.

Больш плённа прайшоў сойм Партыі БНФ, які даў партыйным кандыдатам у дэпутаты магчымасць самастойна вызначыцца з фарматам далейшага ўзделу ў мясцовыя выбарах. Як раслумачыў ажданы сакратар Партыі БНФ Уладзімір Лабковіч, партыйныя прэзідэнты не дэпутацкі мандат не вераць у дэмакратычнасць выбараў, але маюць намер выкарыстаць выбарчую кампанію для прапаганды дэмакратычных каштоўнасцей.

Хочаш — ідзі ад Партыі БНФ, хочаш — як незалежныя кандыдаты, а хочаш — увогуле здымайся з выбараў. Эта пазіцыя больш зразумелая: кожны сам вырашае долю сваёй адказнасці.

Такім чынам, здаецца, лібералы-АГП, прыняўшы рашэнне з'ездам аб няждзеле, паступілі як заўзятыя кансерватары, а кансерватары-БНФ, якія перадалі ініціятыву ў прыватныя рукі кандыдатаў, — як сапраўдныя лібералы. У суботу павінна прайсці

Нацыянальная рада «Беларускай хрысціянскай дэмакратіі», якая таксама будзе вырашашаць, працягваць уздел у выбарах ці не. У сувязі з паліпредняй тэндэнцыяй, ці не пацвердзяць сябры БХД прынцыпы марксізму-ленінізму?

Тым часам у Вярховым судзе працягнуўся праца пра справе Аўтуховіча. Яго і заслухалі, як галоўнага фігуранта авбінавачання. І, здаецца, гэта абінававанне рассылаецца на вачах.

«Першапачаткова наш арышт праводзіўся ў сувязі з паказанілімі нейкага Палтарака, нібыта ён дала-магаў мін перевозіць, разгрэжаць і захоўваць буйную партыю зброяй, атаматам, снайперскіх вінтовак, выхуховых рэчываў. У Ваўкаўску прыехалі праклады 150 супрацоўнікаў специпрадзялення «Алмаз», шукалі аўтаматы і ўзбрэйчатку, але нічога не знайшлі. І калі мін прад'явіл авбінавачанне ў падпадле дома Кацуబы, я быў шакаваны», — сказаў аўтуховіч.

Аўтуховіч не адмаўляе, што збірай інфармацыю пра намесніка міністра па падатках і зборах Васіля Камянко і былога губернатара Гродзенскай вобласці Уладзіміра Саўчанка.

«Не толькі пра іх, — дадаў падсудны. — Гэта было звязана з тым, што Камянко неаднаразова спрабаваў незаконнымі методамі знішчыць мой бизнесь. Эта звязана з фактамі карапуць і Уаўкаўску, і мы збірали ёго інфармацыю для таго, каб потым доказаць сваю неініціатавасць і незаконнасць здзяянияў Камянко».

Паводле слоў Аўтуховіча, усе сабраныя матэрыялы неаднаразова перадаваліся ім у КДБ, прокуратуре, Савет бяспекі. «Мы звязталіся настава да презідэнта. Аднак усе наши звароты былі як гарох асцні: нікто не разгаворыўся пра факты карапуці. Адзіны, хто ім здаймався, — гэта Казлоў, які тады працаваў кіраўніком УБАЗ па Гродзенскай вобласці. На падставе нашай інфармацыі і яго працы настава была распачата крыміналная справа аб карапуці, якую потым замялі», — сказаў падсудны.

Хочаш — ідзі ад Партыі БНФ, хочаш — як незалежныя кандыдаты, а хочаш — увогуле здымайся з выбараў. Эта пазіцыя больш зразумелая: кожны сам вырашае долю сваёй адказнасці.

Такім чынам, здаецца, лібералы-АГП, прыняўшы рашэнне з'ездам аб няждзеле, паступілі як заўзятыя кансерватары, а кансерватары-БНФ, якія перадалі ініціятыву ў прыватныя рукі кандыдатаў, — як сапраўдныя лібералы. У суботу павінна прайсці

Аўтуховіч заявіў, што лічыць судовы працэс помстай за яго дзейнасць у выбарах ці не. У сувязі з паліпредняй тэндэнцыяй, ці не пацвердзяць сябры БХД прынцыпы марксізму-ленінізму?

Канешне, Аляксандру Лукашэнку ніяма часу, каб рэагаваць на заявы ўсялякіх апазіцыянеру. Супрацоўніцтва з бразільскім штатам Гояс стаНЕ свайго рода плацдармам для пашырэння гандлё-еканамічных сувязяў з Бразіліяй, заявіў Аляксандар Лукашэнка 22 сакавіка на сустэрні з губернатарам штата Алсідэсам Радрыгесам Філью. «Нам траба за нешта учапіцца, каб з гэтага плацдарма мы моглі пашыраць нашу супрацоўніцтва настолькі, на сколькі гэта можымі», — сказаў ён. Беларусь «акрасіла ўзаемадзяйненне з велізарным штатам Бразіліі, насељніцтва якога складае амаль 30 мільёнаў чалавек, з велізарным ВУП і вельмі развітай эканомікай, якая мае патрэбу ў тых таварах, якія вырабляе Беларусь».

Добра, можа, што Бразілія запікнула ў беларускіх трактатах. Хаця злын эканамістка сябручы, што найбольш іх цікавіць насылы юнгаనікі, якія цікавяць сусіх. А трактары мы могуць і бліжэй набыць. Але што мы будзем экспартаваць з Бразіліі? Здаецца, акрамя здзяянияў маскараду і шмат-шмат дзікіх млалупаў нас там нічога не цікавіць.

Хада мы можам там лячыцца. Паводле звестак фтызіятычнай службы, кожны другі хворы на туберкулёз выдзяляе бактэрый, паведаміў 23 сакавіка на семінары ў Мінску намеснік дырэктара Распубліканскага наўкукова-практычнага цэнтра (РНПЦ) пульмоналогіі і фтызіятратрі Алег Калечыц. Паводле яго слоў, гэта не азначае, што ў астатніх хворых не адбываецца выдзяленне бактэрый, але сведчыць пра больш шырокія магчымасці дынгностыкі.

Думаю, свежае бразільскае паветра — вось што будзе запатрабавана беларусамі. І нашай медыцыніне палёта. Галоўнае, каб усе мелі такія ж магчымасці туды паліяцець, як і Александар Рыгоравіч.

▼ ФІГУРЫ ТЫДНЯ

ЛЯВОН ВОЛЬСКІ

Лярон Вольскі прэзентаваў новы сольны альбом «Белая яблыня грому» на вершы беларускіх класікаў — Францішка Багушэвіча, Яна Чачота, Адама Міцкевіча, Пімена Панчанкі, Пітруса Броўкі, Аркадзя Куляшова. Мэта праекта — вяртанне творчасці вядомых беларускіх пізгаў у сучасныя культуры канцэкст. На прэзентатыў альбома, што адбылася ў Купалаўскім тэатры, прысутнічалі не толькі звычайнія глядачы, але і дыпламаты: пасол Літвы Эдмініс Багданас, пасол Украіны Ігар Ліховы, пасол Швецыі Стэфан Эрыксан і ганаровы консул консульства Каралеўства Нідэрландыў Аляксандар Вінакурэй.

Ідею запісцаў класікі ў сучасным выкананні Лявон Вольскі патлумачыў тым, што аднувае сябе «часткай беларускага народу». «Чытаць вершы беларускіх класікаў сёння не модна, яны настолькі адарваныя ад шырокіх мас! Нават у кругах інтэлектуалаў не прынагодзіцца савецкую спадчыну: «Ой, ху то там быў? Усё калі ўладні кармушкі стаялі, лізабоды...» Хоць там ёсьць вельмі цікавыя вершы. У таго жа Танка, Панчанкі, Куляшова, — гаворыць артыст. — Прыйносян, нигледзячы на сваё літаратурнае паходжанне, я сам Куляшова да эгата не чытаў. Памятаў толькі «Цвёрда трываміся юнак на дапросе...» — і ўсё. Зараз мне смешна і незразумела, як так атрымалася. У мене жуе гэтыя кнігі на паліцах стаялі!»

ВІТАЛЬ ГУРКОЎ

Упершыню ў гісторыі Беларусі ўзнік спартовец выйшаў на фінальную частку спаборніцтва К-1, якія аб'ядноўваюць усе ўдарныя віды спорту. Баец Віталь Гуркоў правёў трэћыя двубоі за адзін вечар і атрымаў кубак чэмпіяна Усходняй Еўропы па К-1 MAX. Спаборніцтвы праходзілі ў стыльнічні Палацы спорту. Першая перамога была над палікам Лукашам Шульцам, другая — над чэмпіёнам Еўропы па боксе грузінам Энрыке Гагохі, апошні пад націскам Гуркова здзяўша прастадаўнік Беларусі Замін Гусейнай. Перамогу Віталь прысвіціў сваім знаёмым і «сібрам сіброву», якія залінулі за апошні час у Маскве і Пецярбурзе.

Віталь Гуркоў тайскім боксам займаецца калі дзесяці гадоў, і, як лічыць баец, у этым віду спорту патрапіў выпадкова. Спачатку спрабаваў сябе ў баскетболе, футболе, спартовым аренаставанні. Але пасля патрапіў да «свайго» трэнера і пачаў мэтанакіравана займацца тайским боксам.

АНАТОЛЬ ЛЯБЕДЗЬКА

Палітык Анатоль Лябедзька ўзаровы раз пераабрани старшынёй Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Падчас XIII з'езду партыі, што прайшоў 21 сакавіка ў Мінску, за Лябедзьку прагалаўся 89 дэлегатаў са 109 (82 працэнта) — амаль «элегантная перамога». Выбары прайшлі на безальтернатыўнай аснове. У лікасці аланента дзеючаму лідёру партыі быў вылучаны прадпрымальнік з Барычава Віктара Гарбачоў, але ён зняў самаадвод, патлумачыўшы, што «спачуе сілу, сродкі і духу, каб узначаці партыю», — паведаміле «Наша ніва». Цікава, што спадар Лябедзьку ачольвае партыю ажно з 2000 года.

«Я разумею, што не з'яўляюся лідэрам палітычнай партыі ў тым сэнсе, як гэта ўспрымаюць у цывілізаваных краінах, — зазначыў у сваім выступе Анатоль Лябедзька. — Хутчай за ўсё, мінаводзіца выконваць функцыю антикризиснага менеджэра». І паверсе, якіх ніхны, ведаю найскладнейшыя механізм Аб'яднанай грамадзянскай партыі». Апроч таго, палітык зазначыў, што апошнія месяцы ў партыі вілася «п'язная праца — мірэцкая дзяяніні, якія больш харacterныя прастадаўнікам улады, а не дэмакратычнай апазіцыі», накіраваная на стварэнне каапітанаў у супрацьвагу дзеючаму кіраўніцтву.

Намеснікамі старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі абраны Яраслаў Раманчук і Леў Марголін.

ПАЛІТЫКА

► АЗБУКА ПАЛАТОЛОГІ

КУДЫ ПАЕХАЎ ЦЫРК?

Сяргей НІКАЛОУ

Сакавік — месец ідэалагічны.
Такая традыцыя. Свой пачатак яна быў ад дакладу, які зрабіў «адзіны беларускі палітык» (АБП) на ідэалагічным семінары ў 2003 годзе.

Час быў няпросты. З ростам прыбылых у рэспубліцы начальніц пачаліся праблемы, якія асабліва хвараўшы перажываліся несвядомай часткай грамадства на фоне шчадротаў 2001 года. Рэйтынг АБП пайшоў уніз (гледзі табліцу). У тых умовах, якія склаліся, яму пічога іншага не заставалася, як ухапіцца за саломінку ідэалогіі. Балазе, савецкі досвед яшчэ не згубілі.

З падобнай праблемай сутыкнулася і ў Расіі, толькі то, што ў нас назвалі дзяржаўнай ідэалогіяй, у іх — нацыянальной ідэяй. Для яе пошуку Крамль сабраў групу інтэлектуалаў і выдзеліў апданаваныя рэсурсы. Пропанавоны пасыпальіся як зрога, але найбольш ёмісті і лаканічна нацыянальную ідэю здолеў сформуляваць географ Леанід Смірагін: «*Поправ' забор, не с... в подъезде*». Аднак пасля доўгіх добраўтварных спроб Смірагін адкінуў з прычыны немагчымасці яе практычнай рэалізацыі.

У Беларусі да ўзорнou пад'ездза вырашылі не апускаць. Напісана, паўплывала гістарычна адукцыя галоўнага заказыка. Мяркуюце самі: «...Временем, судьбой, ситуацией Беларусь выдвинулась на, наверное, величую роль духовного лидера восточно-европейской цивилизации. И не потому, что мы этого хотим, что мы к этому стремились. Или потому, что мы такие умные. Так сложилось в силу нашего консерватизма...»

Каратэ, чаўртёры Рым! Калі мне памяць не здраджвае, манах Філафет пісаў у лісце Васілю III: «Царква Стараўнічыяна Рыму загінула з-за сваёй ерасі. Брама Другога Рыму — Канстынцінополія — была пасечана нявернымі туркамі». Трэці Рым (Маскоўя), трэба думачы, капітуляваў пад напорам гайдараўскіх раформаў. А тут якраз і мы...

Сакрэтныя пратаколы

Адзначу, што ў сакавіку 2003 года АБП увесь час пераскокаў з ідэалогіі дзяржавы на ідэалогію грамадства. Бяспречна, «общ-

ство (любое — С.Н.) не может существовать без целостного свода идей, ценностей и норм, объединяющих всех граждан». А вось большасць сучасных краін без дзяржаўнай ідэалогіі выдатна абіходзіцца. Ёсць, канечне, выключэнні. Іран з яго аятоламі — першае, што прыходзіць у галаву.

Без дзяржаўнай ідэалогіі не маглі існаваць і традыцыйная імперыя. У артыкуле «Цана расійскага сіндрому» я, у прыватнасці, адзначаў, што Расійская імперыя несла заваяваным народам ідю праваслаўя. Тут усё зразумела, як і зразумельна праблемы рускіх, якія ніяк канчатковыя не пазбаваць імперскіх звычак.

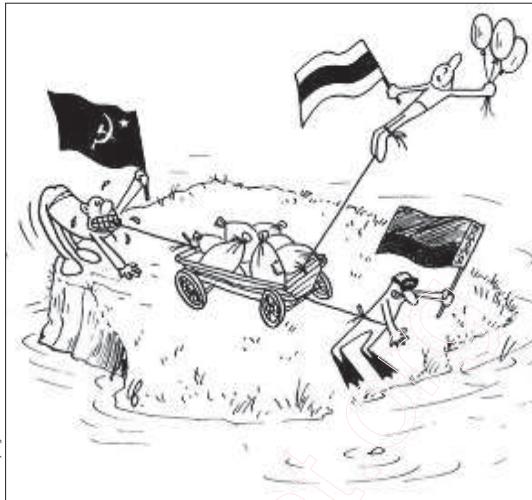
Але якім чынам такая прэтэнзія на ідэалагічнае месіянства могла сформаваць ў геаграфічным цэнтры Еўропы? Мой адказ зводзіцца да таго, што не варта занадта вялікую ўгаву надаваць агульным фармулёўкам. Гэтак жа, як у пакта Молатава—Рыбентропа былі сакрэтныя пратаколы, без якіх сапраўдны сэнс пакта зразумецца немагчымы, так і ў афіцыйнага тэксту даклада маюцца дадаткі. Яны не былі апублікаваны ў СМИ, але ў выглядзе зборніка матэрыялаў ідэалагічнага семінару знайсці их не складана.

Прыядыў наўбільш яркую цытату: «*Я трижды заходил на эту цель, как истребитель, чтобы вы поняли, для чего нужна идеологическая работа. Надо уметь удерживать власть. И не только удерживать власть, но и защищать. Лучше всего это делать идеологическими средствами*» (выдзелена аўтарамі браўзуру).

А вось цытата з акадэміка Бабосава. Яго кнігамі па шырокім спектры гуманітарных науک забітый ўсе кнігарні ў рэспубліцы (зразумела, ёсць сэрэд іх і падручнік па дзяржаўнай ідэалогіі): «*Для падвышонай эфектыўнасці ідэалагічнай дзеяনнясці вельмі пажадана, каб усе кадры, якія займаюцца выхаваўчай працай, авалодалі сацыяльнай тэхналогіяй упрымку на масы». Сацыяльная тэхналогія, наполье акадэміка, — гэта сукупнасць прыёмамі для «ідэйнага ўздзення на асбоніх індывідуаў і сацыяльных груп людзей» з мэтай «найхутчайшага і іаксаганага атрымання пажаданага выніку».*

Такім чынам, мы ўжо раз вяртаемся да пытання наконт суб'екту беларускай палітыкі. Паводле беларускай Канстытуцыі, адзіным суб'ектам палітыкі з'яўляецца народ. Адпаведна, толькі ён мае права вызначаць, што варты лічыць «пажаданым вынікам». Але, як бачна з прыведзенай цытаты, на гэты конт маеца іншы пункт гледжання. І ён ідэвочна не суладзе з пала-жэнніямі Канстытуцыі.

Тут у чарговы раз я не могу адмовіцца ад цытавання: «Прэзідэнт нічога ад ідэалогіі не чакае. І ведае че чаму? Таму што ўсе зблізілі наяўнасць ідэалагічнай вертыкаль і наяўнасць ідэалогіі. Гэта не адно і то же. У нас ёсьці ідэалагічная вертыкаль, я сам

стаяў у вытоку ўе стварэння. Але ёй плаціць не за тое, каб яна ідэя генеравала. А ідэалогіі ў нас няма. Яе адсутнасць канстатуюць усе, і прэзідэнт уключча.

За што ёй плаціць?

Сакавік — месец ідэалагічны. У сакавіку 2003 года дзяржаўная ідэалогія ў Беларусі нарадзілася, з ў сакавіку 2010-га памерла. Пра гэта на сایце «Беларускіх навін» паведаміў далёка не апошні чалавек у ідэалагічнай іерархіі — кіраўнік Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Аляксандр Зімоўскі. Шырокімі мазкамі ён намаляваў вельмі прайдадобнай кацінку сацыяльнай рэальнасці, у якой апнінуліся «рабочы і калгасніца», і падкрэсліў, што гэта адбываўца «пры поўнай адсутнасці афіцыйнай ідэалогіі».

Гэта прызнанне спарадзіла безліч пытанняў. Да чалавека, які бы гэта мягкай сказаць, з нікім узроўнем IQ спадар Зімоўскі не падобны. Можа, у хаце нешта ўзяло здарылася або на працы якіясь непрыемнасці — рознае ж бывае... Прайшоў дзень, другі. Мінүты тыдзені, і вось у інтэрв'ю «Belagazense» падхвортарскіх беларускага ідэалагічнага балота растлумачыў, што рэалізаўца падобнае амбэркаванне яму даручыў АБП!

Тут у чарговы раз я не могу адмовіцца ад цытавання: «Прэзідэнт нічога ад ідэалогіі не чакае. І ведае че чаму? Таму што ўсе зблізілі наяўнасць ідэалагічнай вертыкаль і наяўнасць ідэалогіі. Гэта не адно і то же. У нас ёсьці ідэалагічная вертыкаль, я сам

кукурузу квадратна-гнездавым спосабам — яны адразу ж шпарка восьмуцца за реалізацыю. Загадаюць несці дзяржаўную ідэалогію ў масы — аналагічна. Але канчатковым вынікам іх высілкаў нізменна будзе новая бюрократычная структура, якая самі фактам свайго існавання пачне спараджаць дадатковыя праблемы. Для іх вырашэння будзе створаны дадатковыя бюрократычныя структуры. Так запускаецца бюрократычнае «кола агляду». Ці варта пасля гэтага дзіўца, што ў краіне 57 кантрольных і наглядных інстытутаў і 139-е месца ў свеце па Індэксу ўспрымання карупцыі.

Вось зусім свежая інфармацыя. Следчыя КДК і МУС выявілі беспрэцедэнтныя махінацыі з дзяржаўнымі датаграмі, прызначанымі для падтрымкі аграрнымі словага комплексу Беларусі. Лік ідзе на дзесяткі мільярдаў рублёў. Калі ад рублёў перайсці да тон збожжа, на закупку якога гэтыя самыя мільядры сышлі, то атрымліваеща калі 1,5 мільёна тон. Нагадаю, беларускі караравай у 2009 годзе важыў 8,5 мільёна тон!

Сакавік — месец ідэалагічны. На дніях у Мінску завяршыўся распубліканскі семінар прадстаўнікоў «штучнага товара». Здавалася б, пасля прызначання Зімоўскага, падмацаваных спасылкамі на АБП, пытанне пра наяўнасць/адсутнасць у Беларусі дзяржаўной ідэалогіі павінна было апнуцца ў цэнтры ўагі ўдзельнікаў семінара. Але, калі меркаваць па «Советскай Беларуссі», гэтага не здарылася. Мас тлумачэнне такога парадоксу заключаецца ў наступным: нигледзячы на рытуальныя заявы пра адзінства націў, улада выдатна ведае, што наяўнасць/адсутнасць ідэалогіі павінна быць апнуцца ў цэнтры ўагі ўдзельнікаў семінара. Але, калі меркаваць па «Советскай Беларуссі», гэтага не здарылася. Мас тлумачэнне такога парадоксу заключаецца ў наступным: нигледзячы на рытуальныя заявы пра адзінства націў, улада выдатна ведае, што наяўнасць/адсутнасць ідэалогіі павінна быць апнуцца ў цэнтры ўагі ўдзельнікаў семінара.

Звернемся да першакрынцы:

«Ратуе пакуль сістэму той факт, што змянілася скіраванасць апазіцыйнасці як звонку, так і ўсярэдзіне. Заўважце, сёня ўжо ніхто не патрабуе змены рожкім і ўлады — гэта выключна ідэалагічнай апазіцыйнасці. Пры гэтых і я, і мі апанэнты сыходзімся ў тым, што прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Г. Лукашэнка — геній. Застаўся прыпрагчы тэму захавання ўлады да лібералізацыі. Вось гэтым я на свой страх і рзыку і змайсці».

Дык вось куды падехаў цырк дзяржаўной ідэалогіі! Ён падехаў у недзяржаўныя СМИ. Для таго, каб «прыпрагчы тэму захавання ўлады да лібералізацыі», ад шараговых прастадаўнікоў «штучнага товара» карысці няма ніякай. Іх задача — дзяліць беларусаў на добранадзеўных і нядобранадзеўных. А для працы з недзяржаўнымі СМИ патрабујацца ідэалогіт з цалкам іншым IQ, і такія, мяркуючы па ўсім, у дзяржавы ёсць.

Год	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Рэальныя грашовыя прыбылкі насельніцтва, у працэнтах да папярэдняга года, і электаральныя рэйтынги прэзідэнта	114	128	104	104	110	118	118	113	113
Рэйтынг Лукашэнкі*	36	41	30	29	39	47	55	46	41

* Сярэднегадавы паказык

На свой страх і рзыку

Цырк дзяржаўной ідэалогіі падехаў, а ідэалагічныя клоуни засталіся. Яны ўсе пры справе. Няма, мабыць, такой праблемы, за рагашнне якой не ўзяліся б бюрократыя. Загадаюць саджаць

▶ ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА

СМЕХ З ЕЎРОПЫ ПРАЗ РАССТРЭЛЫ

Вольга ХВОІН

У Беларусі прыведзеныя
ў выкананні чарговыя
смяротныя прысады. Скарга
асуджаных у гэты час
знаходзілася на разглядзе ў
Камітэце па правах чалавека
АН. Праваабаронцы
заяўляюць пра парушэнне
патрабавання нацыянальных
заканадаўства і міжнародных
абавязкаў, ратыфікованых
нашай краінай.

Адзін з расстралянных — Васіль Юзэпчук — быў асуджаны да смяротнай кары 29 чэрвеня 2009 года за забойства шасці пакъўных жанчын. Другому — Андrezю Жуку — смяротны вердыкт быў вынесены 22 ліпеня 2009 года за ўзбройны напад і забойства мужчыны і жанчыны (вадзіцеля і еканааміста, што везлі зарплату) у лютым мінулага года. Яны безумоўна варты кары.

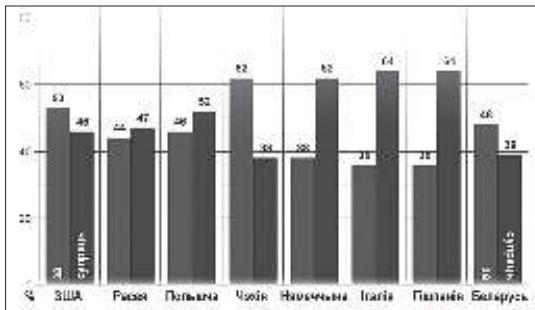
Аднак у праваабаронцу падставай для абурнінні з'яўліліся парушэнне патрабавання нацыянальнага заканадаўства і міжнародных абавязкаў, ратыфікованых Рэспублікай Беларусь. І Юзэпчук, і Жук аблісківалі свае прысады, ад апеліціў быў адхілены. Абодва падавалі прашэнні аб памілаванні, аднак паводле «Amnesty International», адмоўнае рашэнне кіраўніка дзяржавы было паведамлена асуджаным перад іх расстрэлам. У кастрыйніку мінулага года Камітэт па правах чалавека ААН зарэгістраваў заявы гэтых вязняў і заснікаў беларускія ўлады не прыводзіць у выкананне

смяротныя прысады, пакуль яны разглядаюцца ў камітэце.

«Улады быўті прайнфармаваныя, што гэтыя скары зарэгістраваны ў Камітэце па правах чалавека ААН, ёсць рэгістрыяльныя нумары, — гаворыць юрист праваабарончага цэнтра «Вясна» Валянцін Стэфановіч. — Мы са свайго боку інфармавалі Міністэрства замежных спраў, Генеральную прокуратуру пра гэта, заклікалі не выконваць прысады. І нам прыйшлі адказы, што інфармацыя вядомая. Улады выданыя ведалі пра ўсе працэдуры і, лічу, тым не менш сведома іх парушэнні.

«Калі мы гаворым пра вынісенне судовых пакаранняў, то мусім выхадзіць з таго, што суд павінен быць неизлечымым падчас разгляду спрады і пры вынісенні прысады. Але сама выкананне пакарання — выключна адміністрацыйнае расшэнне. Улады маглі гэтага не рабіць. Таму, безумоўна, у нас ёсьць усе падставы гаворыць, што дзяржавная машина спрацавала так не па інерцыі. Гэта было зроблена ў некіх мэтах. У якіх — мы можем толькі згадаўваць», — гаворыць кіраўнік Беларускага Хельсінскага камітэта Алег Гулак.

«Amnesty International» распачаўся з вазор, на якім падкресляеца, што смяротныя пакаранні быўті здзейснены неўзабаве пасля таго, як Парламенцкая асамблея Савета Еўропы прагласавала за аднаўленне статусу адміністраціўнай прысады. Пасля выйшаў нехта з адміністрацыйных работнікаў і сказаў: «Вы яго нізе не пушкіце, чакайце апавядчыні», — расказвае Святлану Жук, майці расстралянага злачынцы. — Гэта быў шок. Я лічу, што гэта блізкінства, як можна так звязацца з бацькоў? Калі я спрацавала даўедацца хача батут, прасіла адданьця яго мне, начальнік сказаў: «Што вы туць дэбашырыце, зараз выкладчікам нарада, і вас забяруть». Усе выходныя ездзілі вакол Мінска па могілках, шукали свежыя магілы...».

Чавушглу і генеральнае сакратара Турбъёна Ягланды.

Бінаўтавыя за злачынствы мусіць быць пакараныя — гэта не аспрэчаеца. Беларусь не толькі адзінай прыводзіць у выкананне смяротныя пакаранні ў Еўропе, але і мае спецыфічныя прайсультарыяльныя нормы ў гэтым аспекте працэдуры.

Родныя Андрэя Жука даведаліся, што яго ўжо німа ў жывых, калі прывезлі чарговую перадачу ў СІЗА № 1, дзе знаходзіўся асуджаны. «19 сакавіка прывезлі перадачу, дзяжкуны сказаў нам: іх некуды звесці. Пытаяюся, ці не самае страшнае? Адказавае — не. Пасля выйшаў нехта з адміністрацыйных работнікаў і сказаў: «Вы яго нізе не пушкіце, чакайце апавядчыні», — расказвае Святлану Жук, майці расстралянага злачынцы. — Гэта быў шок. Я лічу, што гэта блізкінства, як можна так звязацца з бацькоў? Калі я спрацавала даўедацца хача батут, прасіла адданьця яго мне, начальнік сказаў: «Што вы туць дэбашырыце, зараз выкладчікам нарада, і вас забяруть». Усе выходныя ездзілі вакол Мінска па могілках, шукали свежыя магілы...».

Прадугледжаныя заканадаўствам афіцыйныя паведамленні судоў, якія вынеслі смяротныя прысады, абы іх выкананне не дасланыя. Маці Андрэя Жука дайшла да Адміністрацыі презідэнта. «Мне адказалі, — гаворыць Святлану Жук, — што прэзідэнт па асабістых спрады не прымае, можна толькі да ўпаўнаважанага. Па жывой чарзе я патрапіла да яго на прыём. Не ведаю, як можна называць гэтага ўпаўнаважанага, ён малады, па ўзросту як мой сын, пачаў размазляцца са мной на падышынных тонах. У выніку сказаў, што я могу толькі напісаць у Міністэрства ўнутраных спраў, каб мне паказалі магілу сына. Усё».

Калі чалавек здзейсніць забойства, то, натуральна, яму цікія зняці апрауданне, дыў у большасці выпадкаў не варта. Але ў злачынцы ёшць бацькі, і для мачі і яе сын застасця сынкам. І яна мае права хадзіць аблакаць цела свайго дзіцяці. Беларускі праваабаронец будзе настоіць, каб родным выдалі цэлы расстралянія. У 1999 годзе Камітэт па правах чалавека ААН разглядаў скары

асуджаных да смяротнай кары, працэсуальных парушэнняў эксперты не знайшли, аднак камітэт прыбраўшыя дэйсцэнныя ў Беларусі працэдуры выканання смяротнага пакарання да нечалавечай формы абыходжання.

Варта толькі дадаць, што Эспубліка Беларусь ратыфікаў Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах і факультатыўны пратакол да яго, тым самым прызначыў камітэт Камітэта па правах чалавека ААН разглядаць індывідуальныя скары па магчымым парушэнням якога-небудзь з правоў, выкладзеных у Пакце. Канстытуцыя Эспублікі Беларусь гарантует выкананне агульнаіншынных прынцыпаў міжнароднага права і гарантует права і свабоды грамадзян Беларусі, замацаваўшы Канстытуцыі, законах і прадугледжаныя міжнароднымі абавязацельствамі дзяржавы. Крымінальна-выкананчы кодзек Эспублікі Беларусь замацаваў прыярытэт міжнародных дамоваваў над нацыянальнымі заканадаўствамі, якое рэглюе выкананне кримінальных пакаранняў.

У сувязі з выкананнем смяротных прысадаў Юзэпчуку і Жуку беларускі праваабаронцы агучылі і патрабаванне да кіраўніцтва Эспублікі Беларусь выконваць нацыянальнае заканадаўство і міжнародных абавязацельстваў, паважаць права чалавека і найвышэйшую кантоўнасць — жыццё.

24 сакавіка суд Ленінскага раёна Мінска пакараў штрафамі ў 0,5 базавай величыні праваабаронцу Алесія Бялыніцкага, Ірыну Тоўцік і Валянціну Стэфановічу за правядзенне несанкцыянаванага пікета супраць смяротнага пакарання калі Адміністрацыі прэзідэнта.

▶ ДЫСКУСІЯ

ПАД ПАТРАНАЖАМ ЕЎРОПЫ

Вольга ХВОІН

У Беларусі, каб прадстаўнікі дзяржаўных органаў і апазіціі сустрэліся за адным столом, патрэбна адна з дзвюх умоў. Або валявое рашэнне з Адміністрацыі на Карла Маркса, або міртвочарче мерапрыемства пад патранажам еўрапейскіх структур.

Гэты разам пад патранажам Пад'ючнага савета ў Мінску адбылася канферэнцыя «Роля палітыкі ў грамадстве, якое міннеца». Уздел замежнага боку (і траба назначыць высокі ўзровень яго прадстаўніцтва) збольшага звёўся да апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях. Скандальныя пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях. Скандальныя пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях.

Свабоды грамадзян, рэгістрацыі партый і грамадскіх аўяднанняў, палітычныя вязні. Аднак канструктыўнага адказу ніхто не пачаў, толькі завучаныя і распрацоўкі, а месцамі абсурдныя тэзы.

Напрыклад, на контрактавым пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях. Скандальныя пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях. Скандальныя пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях. Скандальныя пакаранні не заснікаўся на падставе апісаных выступаў на конкітадаўскіх пакараннях.

Вось Калякін (Сяргей Калякін — кіраўнік левай партыі «Справядлівасць света») адну партыю ліквідаваў, другую стварыў. Калі вы не можаце сабраць усе дакументы, неабходныя для рэгістрацыі, — гэта ваншы праблемы», — зазначыў Руслан.

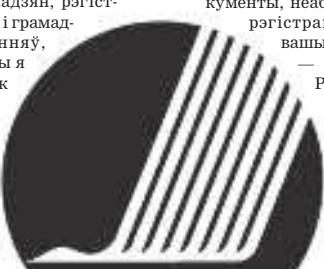
«Лепши не гаварыце ўвогуле, калі не ведаецце, — абраўся лідэр камуністы. — Я не ліквідаваў партыі і не ствараў новай. «Новы свет» — гэта як жартыя камуністы Беларусі. Аднак мы з калегамі спрабуем на працягу чатырох гадоў стварыць грамадскіе аўяднанні «Гарызанталь». Чатыры разы мы праводзілі ўстаноўчыя сходы, і ніхто не можа патлумачыць, чаму нас немагчыма зарэгістраваць. Гэта не мае ніякага дачынення да дэмакратыі ў разуменні еўрапейскіх краін. Рэгістрацыя палітычных партый неабходная, каб яны мелі дадатковыя магчымасці. Чаму нашы партыі ўесь

час дыскрымінуюцца ў сваіх правах, гарантаваных Канстытуцыяй? Права на арганізацыю дэмакратычнага, праіснаванненне мірных сходаў і іншых. Чаму, калі, па вашых словах, мы рухаемся да дэмакратыі, у нас права прымыніцца ў забараняльным кантэксте?

Лагічнай кропкай у гэтай дыскусіі стала заяў Міхаіла Русага наkont прэтэнзій да наяўліні ў Беларусі палітычных вязняў (пазыцыя не толькі місцовых праваабаронцаў, але і ўпльбівовай «Amnesty International»). «У нас увогуле ніяма такіх артыкулаў у Крымінальных кодзеках», — адразу пад патранажом.

Што тычыцца практычнага складніка сустэрэны, то наўфар ці ён мае месца. Хутчэй, гэта звычайна «андзіраванне глеблі» ды спробы ЕС пасадзіць за адзін стол прадстаўнікоў з розных бакуў палітычных барыкад.

Варта прызначыць, што спактыкаванаму воку адрасу бачна хваравіцца палітычнай атмасфера ў Беларусі. Таму гарантны замежны інвестарам, пра якія ўвесь час пайтараюць прадстаўніцтві афіцыйнага Мінска, залежаць не ад азумелай цывілізаваным краінам сістэмам палітычных стрымак і проціваг, а ўсё яшчэ ад волі аднаго чалавека.

— гэта як жартыя камуністы Беларусі. Аднак мы з калегамі спрабуем на працягу чатырох гадоў стварыць грамадскіе аўяднанні «Гарызанталь». Чатыры разы мы праводзілі ўстаноўчыя сходы, і ніхто не можа патлумачыць, чаму нас немагчыма зарэгістраваць. Гэта не мае ніякага дачынення да дэмакратыі ў разуменні еўрапейскіх краін. Рэгістрацыя палітычных партый неабходная, каб яны мелі дадатковыя магчымасці. Чаму нашы партыі ўесь

► НОВАЯ ГЕНЕРАЦИЯ

АЛЬТЭРНАТАЎНЯЯ СЛУЖБА БЕЛАРУСІ

Марыя МАРТЫСЕВІЧ

**Неўзабаве ў Беларусі
павінны прыняць закон аб
альтэрнатыўнай вайсковай
службе. Гэтая навіна нечакана
дала мне ключ да вобразу
аднаго з самых заўважных
прадстаўнікоў новай генерацыі
— выпускніка Нацыянальнага
гуманітарнага ліцэя імя Якуба
Коласа Глеба Лабадзенкі.**

Большасць з тых беларусаў, якім видома пра існаванне Глеба Лабадзенкі, нават не згадаваюцца, што ён — паэт. Прычым прызнаныя япчы ў тыльні джэрскім веку, што задакументавана, між іншага, у адной з найлепшых кніг беллітрыктыкі з апошніх гадоў — «Пазытычным аглядальдзіку» Аляксандра Фядуты, дзе ў эссе «Маніфест прыпіяджанага пакалення» аўтар аналізуе дబюты Глебавыя зборнік «Рагер-вершы». Але для «нацыялістіў» уменець пісаць вершы ў школьным веку — гэта як дэлінгніства дасканала відаць замежнай мовай: лініі пойдзе выздатнікам на філфак, працаўніты атрымае ў дадатак да свайго «кунг-фу» якую-небудзь карысную професію. Вось і чуеш час ад часу ад людзей, блізкіх да ўпісконту сучаснай літаратуры, маўліў здолны вершаскладальнік Глебадзенкі толькі і робіць, што разменьвае талент на журналистику.

Але нават не аб працы Глеба ў «Камсамольскай праўдзе ў Беларусі», якая і зрабіла яму імя, і працуяя карэспандэнцій кар'еры ў газэце «Звяздзя» хачу я сέйчын павесці гаворку. Шчыльней за ўсё прыпіягаю маю да яго ўгаву яго пасіяніарнай, гіперактыўнай, але ўсё ж такі прадуманай, мэтанакіраванай і плённая грамадская дзеянасць. Некаторыя называюць гэта «менеджментам нацыянальнага проектаў». Але мне здаецца, тут не пасуночткі ўзбяднельскай саманаўзы. Бе гаворка ѿ штодзённай працы рушнінейшай за арганізатарскую, нуднейшай за масавікова-засей-

ніцкую. Калі ўжо называць гэта неікім існым паняткам, то Глеб Лабадзенка — жаўнер-альтэрнатыўшчык на службе ў Беларусі. Але не ўгулынанытай Беларусі, а ў нашай, беларускай.

Агонь у вачах

Амаль немагчыма пакуль што адслужыць на карысьць раздзімы, не пайшоўши ў «нармальнае» войска, беларускаму хлопцу, калі браць зброну ў руку яму не дазваляюць рэлігійны або маральны перакананні. Значна прасцей з гэтым у Германіі. Адзін мой назёмы бігрер, які праходзіў альтэрнатыўную службу, не хаваў, што хітры перад шматлікімі камісіямі, каб давесці свой хранічны панцырфізм. Альтэрнатыўшчына лічылася ў Германіі добрым спосабам павандраваць па Еўропе.

Але нават гэты бігрер признае: сярод нямецкіх маладых валанцёў даўволі шмат «прыпыленых» — то бок, сапраўдны ідэйных, у якіх вочы гаранць дапамагчы білжняму. «Рагер-вершы». Але для «нацыялістіў» уменець пісаць вершы ў школы — гэта як дэлінгніства: роўніца відаць замежнай мовай: лініі пойдзе выздатнікам на філфак, працаўніты атрымае ў дадатак да свайго «кунг-фу» якую-небудзь карысную професію. Вось і чуеш час ад часу ад людзей, блізкіх да ўпісконту сучаснай літаратуры, маўліў здолны вершаскладальнік Глебадзенкі толькі і робіць, што разменьвае талент на журналистику.

Але нават не аб працы Глеба ў «Камсамольскай праўдзе ў Беларусі», якая і зрабіла яму імя, і працуяя карэспандэнцій кар'еры ў газэце «Звяздзя» хачу я сέйчын павесці гаворку. Шчыльней за ўсё прыпіягаю маю да яго ўгаву яго пасіяніарнай, гіперактыўнай, але ўсё ж такі прадуманай, мэтанакіраванай і плённая грамадская дзеянасць. Некаторыя называюць гэта «менеджментам нацыянальнага проектаў». Але мне здаецца, тут не пасуночткі ўзбяднельскай саманаўзы. Бе гаворка ѿ штодзённай працы рушнінейшай за арганізатарскую, нуднейшай за масавікова-засей-

ніцкую! Калі ўжо называць гэта неікім існым паняткам, то Глеб Лабадзенка — жаўнер-альтэрнатыўшчык на службе ў Беларусі. Але не ўгулынанытай Беларусі, а ў нашай, беларускай.

У дзеянасці аддаваць дзеяць у Колосаўскім было мадна. У гады, калі з Ліцэя выпускаліся Франак Вячорка і Глеб Лабадзенка, маці плацала, чытаючы газеты: «Бедныя дзеяці, бедныя бацькі...» Пачварна тое, што адбываеща, але я ніколі ў ні дазволіла табе вучыцца ў падполі!»

З многімі тымі, хто пааступіў у Ліцэй у гады, калі я не стала туды пааступаць, я пазнаёмілася, калі стала студэнткай. Гэтак мае аднаўленчыя калегі ці проста знаёмыя — цудоўныя, адорныя раздзялбай, з якімі я маю шмат агульных інтаресаў, міла баўлю час і пленіна супрацоўнічаю, — але мне і да галавы не прыйшло бы разглядаць гэту памяркоўную багему як «героў новага часу». У Глебе ж злітая нацыянальная адукцыя абарнулася іншым бокам медаля: ён бізмежна верхні ў беларускую Беларусь і змагаецца за ёе сваімі сродкамі. Альтэрнатыўнім. Можна нават сказаць, магічнымі.

Менавіта на час яго вучобы прыпала закрыццё Колосаўскага і змаганне вучыч і настаўнікаў з дзяржадміністрацыяй. Не без падставаў сцвярджаюць, што вершаскладніцкая выкладчыцка літаратуры Андрэй Хадановіч «Гары Потэр, ліріст» мае на ўзведзе Глеба, аднаго з самых любімых вучняў аўтара. Але наступарэн Хадановічым метафорам, дабоючы пра сваю беларускую Беларусь Лабадзенка не выхадзіць на штодзённую вінду з бутэлькай кактэйлю Молатава. Яго ўзорнае — асадка, фотаапарат, блог і мабільник.

Нямодны ліцэйт

Невыпадковая акаличнасць: Глеб — выпускнік Колосаўскага ліцэю. Але, нягледзячы на грунтуюную гуманітарную адукцыю, ім атрыманую, тыповым выпускніком ітэгратыўнага наставніка наваць яго не выпадае... Калі я пераходзіла ў восьмы клас, маці расказала мне пра мягчымасль паступіць у такі відатны ліцэй, і нават кръху агітавала зрабіць гэта. Але многіх апалаґаю нацыянальна-аграджэнія вельмі здзіўлілі яе матываваці: «Гэта выдатна

бо сышлі ўшоў-біз настаўнікі ды сяброўкі, бо чырвона-зялёная магія перамагае і цуда-зелкі ідуць на экспарт у складзе зуброўкі;

бо чароўнау палачак стаўся дручок гумовы й барада тэрарыста-дыхны прамокла да ніткі, бо ў астатніх школах не вучаць птушынай мовы, а палёты на памяле спыняюць зеніткі;

галасы аднадумадаўчыя гучыць з кожным днём ахвярні, і штодня складаней тримацца нейтралітэту, жлукіцца безальгакольнае ліва ў таннай кавярні ў атачэнні занудаў з варожага факультэту...

Закаркоўвае пляшку ў выходзіць на ліпенскі водар. Сквер Марата Казея, а ў пляшцы —

кактэйль для цвярозых.
Ён, вядома, ізноў пераможа, бо ён Гары Потэр,
ратавальнік вялікіх дзеяці і маленькіх дарослыx.

3 кнігі «Лісты з-пад коўды» (Мінск, 2004 г.)

Гары Потэр, ліцэйт

Андрэй Хадановіч

...Я нарваўся на шалённых троляў на польскай мяжы
ды ў Мінску крыху не паразумеўся ў бары
з вампірам — а так усенька было гладка...
Дж. К. Ройлінг. Гары Потэр і Ордэн Фенікса

Гары Потэр, выдатнік на Гуманітарным ліцэі, пераможца на алимпіядах на бел-чырвона-белай магі, эноўку ў пошуках панаў: дух закону ці — па традыцыі — зуб дракона?

Бо ў газетах вусаты goblin з кілішкам жытні, над мяжою ў паветры вісіць птушынай коркі, пошту з выраю рэвізуюць ужо на мытні то шалённы тролі, то оркі з Мар'інай горкі;

бо дарога даўгая й реклама задарагая,

живе з бабуляй. Гэтак і ў грамадской дзеянасці Глеб найболыш чула ставіца да людзей сталага веку. Ён, натуральна, шмат піяру ўкладае ў сваіх саброў-аднагодкаў, але гэтак жа, а мы і больш аддана, ён працагандуе тое, што стваралі і ствараюць значна старэйшыя за сёньняшніх дзеяццаўдовых. Сацыяльная служба нацыянальнай культуры — вось як можна называць гэту нацыялістичную.

У імя Сцягу

На мой погляд, ранні старт у кар'еры адбываўся на дзеянасці майстроў героя ладынам дамешкам інфантэльнасці ва ўсім, што ён рабы. Напрыклад, не могу не назнаць, што Глеб Лабадзенка — чалавек, а дакладней, сам Цімур, які малое бел-чырвона-белыя значкі на плацехах тых людзей, якім дэлчыць за іх шматлікай працу сваёй дапамогай. Прыгэтым яго ампутава — не маленькі стары. Яго роля — руліўшчык, яго роля — на яго глядзяць, пакаючы языком і завочна сіватаюць любім роднай унучкы. Якак ў гэты момант чамусць вельмі далёка...

У блогу *labadzenka.by* цяжка пратыкаць наўчуцца ад банараў, якія рэкламуюць яго стыхійна-энтузістичныя піяр-практэкт. Праект «Радзіўль», які пачаўся пасля змены з 92-гадовай князёўнай Альжбетай Радзіўлі і выліўся якож у два візіты сім'і беларускіх магнатоў на гісторычную радзіму, адзін з іх — на афіцыйным узроўні. Радзіўліускі радавод Глеб ведае, якія прычым адлікі ўсім Радзіўліам вядзяцца ад «свайго пачатку каардынатаў» — князёўні Альжбеты.

Праект «Беларускі пазыт» чытаюць вершы на блогу, дзе з дапамогай інтэрнэт-тэхналогіі атрымліваюць голас Мікола Аўрамчык, Генадзій Бураўкін, Анатоль Вярцінскі. І, канешне ж, практэкт «Фыгор Барадулін». Шчыраваннемі Лабадзенкі выйшла піс'яўчыніца з 92-гадовай князёўнай Альжбетай Радзіўлі і выліўся якож у два візіты сім'і беларускіх магнатоў на гісторычную радзіму, адзін з іх — на афіцыйным узроўні. Радзіўліускі радавод Глеб ведае, якія прычым адлікі ўсім Радзіўліам вядзяцца ад «свайго пачатку каардынатаў» — князёўні Альжбеты.

Праект «Беларускі пазыт» чытаюць вершы на блогу, дзе з дапамогай інтэрнэт-тэхналогіі атрымліваюць голас Мікола Аўрамчык, Генадзій Бураўкін, Анатоль Вярцінскі. І, канешне ж, практэкт «Фыгор Барадулін». Шчыраваннемі Лабадзенкі выйшла піс'яўчыніца з 92-гадовай князёўнай Альжбетай Радзіўлі і выліўся якож у два візіты сім'і беларускіх магнатоў на гісторычную радзіму, адзін з іх — на афіцыйным узроўні. Радзіўліускі радавод Глеб ведае, якія прычым адлікі ўсім Радзіўліам вядзяцца ад «свайго пачатку каардынатаў» — князёўні Альжбеты.

І вось аднойчы сяджу я кали дама-між ліпінам да бірэзак з нойтубкам, дапісваю тарміновы артыкул. І тут кали майго плоту спыніеца дзядзька, прытульяе ровар да плоту і звяртаеца да мене:

— Малады чалавек, падайдзіце сюда, пажалуста!

Падыходжу, гатовы да суворай ідэалігічнай бойкі да сцяг, за мову, за «Пагоню»... А дзядзька і каха:

— Я, малады чалавек, з вами дадуне хаецу паварыцьца, якія не мімаважна, дасталіся аўтару — калі бярэш уздел у кампаніі вакол гэтых кніг, перэжываш незабытую ўражаніцу пад грамадскай салідарнасці — «сама сабой» арганізоўваеща грамадскай падпісак, ахвяравані прысцякаюць з усёй Беларусі.

Ёнцы ў гэткай Глебавай самаахвяраванісці нюанс. Цімурайцьца робіць дабро старым людзям аніміна. Альтэрнатыўні жаўнер штогодечар ходзіць да куратара і адзначае працанды. Но кожнае намаганне павінна иму залічыцца. Усё лагічна: малады паводзінай Глеба абсалютна несавецкі. Але, думаю, у імкненні «зрабіць імя на імянітых» німа нікага разліку. Мае месца прыродны дар Глеба забіваць двух зайцаў. Вазіў пан Альжбета Радзіўлі ў Нясвіж паказаць, ёй палац яе маладосці — напісаць пра гэта артыкул, які заняў першыя месцы ў конкурсі Беларускай асацыяцыі журналістаў. Нагатэйшы інтарэс з піс'меннікамі, якіх пра перасталі чытаць наставнікі, якіх нават у школе, ён бессаромнна зарабляе. Але захапляе сам факт, што Лабадзенка-журналіст здатны распавесці пра старых такой мовай, што гэта цікава маладым. Мяркую, што памятае пера-

Калі разглядаць «беларускую Беларусь» як занядбанае лецішча, якое засталася нам у спадчыне ад бацькоў, то Глеб — гэта такі прастакаваніскі дзядзька Фёдар, які дзвягае прыблізна ўчастку. Тому што зрабіў заўвагу старэйшыя сібры кааператары. Тому што наша краіна мусіць быць прыгожай. Тому што ганьбіц Сцяг нікі не выпадае. Тому што альтэрнатыўная служба — не тая, якая ідзе, калі жаўнер спіць.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

T

29 САКАВІКА, ПАНЯДЗЕЛАК

- 06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55 Навіны.
06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніца, Беларусь!».
07.05, 08.10 Зона X.
07.30, 08.25, 11.50 Дзялэвое жыццё.
08.30 У свеце матарау.
09.05Nota Bene.
09.35 «Зорнія танцы». Мужчынскі сезон.
10.50 Серыя «Не нарадзіся прыгожай». OFF STAGE LIFE.
12.10 Камедынайная меладрама «Вяселле» (Расія).
14.05 Жаноче ток-шоу «Жыццё як жыццё». 15.15, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.25 Культурныя людзі.
15.55 Здароўе.
16.20 Серыя «Алгі вілілага горада».
17.20 Серыя «Не нарадзіся прыгожай».
18.25 Відеофільм АТН «Трабач мнене».
18.50, 00.00 «Зона X». Крымінальная хроніка.
19.25 «ЕНО».
19.30 «Арэна».
19.55 Ток-шоу «Ход у адказ».
21.00 Панарама.
21.55 Адмасловы рэпартаж АТН «Срэбра для джыгітейства».
22.05 Драматычны серыял «Доктар Хаўс. Чашцёрты сезон» (ЗША).
23.10 Фантастичны серыял «Герой-3» (ЗША).
00.05 Дзень спорту.
00.20 Хакей для ўсіх.

- 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00 Навіны.
06.05 АТН прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 Контуры.
10.10 АТН прадстаўляе: «Дыханне планеты».
11.00 Навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 Тэорыя неверагоднасці.
12.00 «Малахай+».
13.00 Навіны.

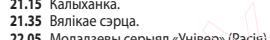
- 13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
14.45 «Кантрольны закуп».
15.15 «Віёла Тараканава. У свеце злачынства запалу». Шматсерыйны фільм.
16.00 Навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 АТН прадстаўляе: «Міс Беларусь - 2010».
18.00 Навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Камедынайная серыял «Мая выдатная ніня». Пасля віяселя, 2008 год.
19.00 Чакай мине.
20.00 Час.
20.30 Навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Ток-шоу «Выбар».
22.00 «Застасць у жыўых». Шматсерыйны фільм. IV сезон. 8-я серыя.
23.00 Навіны.
23.15 Навіны спорту.
23.20 «Злачынствы стагоддзе».
23.55 АТН прадстаўляе: Прафесійны бокс. 00.25 «Жанатыя... з дзецымі». Шматсерыйны фільм.
00.55 Навіны.
01.10 Навіны спорту.

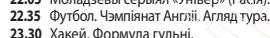
- 06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Мінічына».
06.20 «Раніца. Студыя добра настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 «Тыдзень».
09.35 «Вялікі сняданак».
10.05 «Ціць гісторый».
10.40 «Анёл-захавальнік». Тэленавэла.
11.40 «Званая вічара».
12.35 «Мачаха». Серыял.
13.50 «Зорнія танцы».
15.00 «Вілілагічны горад».
15.40 «Гарачы лед».
16.05 «Культурнае жыццё».
16.50 «Дабро пакаліца».
17.10 «Наша справа».

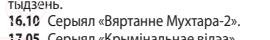
- 17.20 «Мінічына».
17.30 «Званая вічара».
18.30 «Мачаха». Серыял.
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.20 «Добры вечар, малиня».
20.30 Фільм «Караці». Украіна, 2008 г.
22.55 «Сталічныя футбол».
23.25 Фільм «Невыносная жорсткасць».
ЗША, 2003 г.
- 07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
08.25 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
09.30 У гэты дзень.
09.35 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
10.30 Іранічная меладрама «Ээтэр».
12.20 «Пра маастракт».
12.45 Школа рамонты.
13.40 «Беларускі акцэнт».
14.10 Пазакласная гадзіна.
14.25 Бухта капитанай.
15.05 Тэлебараметр.
15.20 Дээткытъ «Зброя» (Расія).
16.20 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
17.25 Прастыяя практикаванні з Ю.Афанасьевым (Расія).
18.00 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
19.05 Фільм «Людзі Шпака» (Расія).
20.05 Беларуская часіна.
21.15 Калыханка.
21.35 Вялікае сэрца.
22.05 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
22.35 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
23.30 Хакей. Формулапа гульни.
00.00 Дээткытъ «Зброя» (Расія).

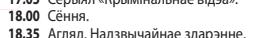
- 07.00 «Раніца Расія».
09.20 Тэлесерый «Аднойчы будзе каханне».
10.10 «Руская шашка». Надзея. Бабкіны». Дакументальны фільм.
11.00, 14.00, 17.00, 19.00 Весткі.
11.25 «Райшнія пошта».
12.00 Фільм «Усё па-сумленнаму». Расія.

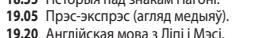
- 13.50 Навіны - Беларусь.
14.30 «Два бакі адной Ганні». Тэлесерый.
15.20 Фільм «Казачая застава».
16.50 Навіны - Беларусь.
17.15 «Кулагін і партнёры».
17.50 Прэм'ера: «Кармеліта. Цыганскі запал». Тэлесерый. Расія, 2009 г.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.30 Тэлесерый «Аднойчы будзе каханне».
20.25 Тэлесерый «След саламандры».
22.20 Тэлесерый «Дворык».
22.55 «Два бакі адной Ганні». Тэлесерый.
23.50 «Нічога асабістага». Цыганскі запал». Тэлесерый. Расія, 2009 г.
00.05 Навіны - Беларусь.
00.15 «Весткі+».
00.35 «Мой срэбны шар».

- 06.00, 09.00, 12.00 Сёння.
06.10 Сёння раніцай.
07.30 У нас не паверыбы!
08.15 «Жаночыя погляды».
09.25 Сарадні клас.
10.05 «Кулінарныя падынінакі».
10.15 Следства вілі...
12.40 «Программа максімум».
13.40 «Рускія сенсацыі». Інфармацыйны дэтэктыў.
14.30 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
15.00 Сёння.
15.35 Надзвычайнай эдарэнне. Агляд за тэдзенъ.
16.10 Серыял «Вяртанне Мухтара-2».
17.05 Серыял «Крымінальнае відэа».
18.00 Сёння.
18.35 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
19.05 «Прыгодніці» серыял «Гамінчая вісьпа». Госць». Частка 1-я.
19.35 Гардзіна суду.
20.20 Серыял «Захопнікі». 5-я серыя.
21.15 Дээткытъныя серыял «Глушак. Працяга». Сёння.
22.40 Серыял «Карыда - гэта жыццё» (Іспанія).
23.40 Сумленны панядзелак.
00.30 Серыял «Крымінальнае відэа».
01.20 «Альтар Перамогі».
02.05 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.

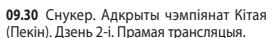
- 09.30 Мотаспорт па выходных.
09.45 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Дзень 1-ы. Прамая трансляцыя.
13.20 Біятлон. Кубак свету ў Расіі (Ханты-Мансійск). Жаночыя. Гонка пераследу.
13.00 Біятлон. Кубак свету ў Расіі (Ханты-Мансійск). Мужчыны. Гонка пераследу.
13.30 Біятлон. Кубак свету ў Расіі. Эстафета.
14.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Дзень 1-ы. Прамая трансляцыя.
17.30 Біятлон. Кубак свету ў Расіі Эстафета.
19.00 Футбол. Еўрапаги. Часопіс.
19.45 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.
20.45 Футбол. Кубак свету-2010. Прэзэнтация краін-удзельнікаў. Часопіс.
21.15 Футбол. Кубак свету-2010. Прэзэнтация краін-удзельнікаў. Часопіс.
21.50 Вось дык так!!!
22.00 Пра рэшткін. Агляд WWE.
22.30 Пра рэшткін. Vintage Collection. ЗША.
23.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/8 фіналу. Прамая трансляцыя.
01.15 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.
02.15 Вось дык так!!!

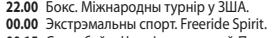
- 17.00 Аб'екту (аглед падзеяў дні).
17.05 Еўропа сёння.
17.40 «Ароп: крымінальная сага», серыял.
18.35 Госць «Белсату».
18.55 Гісторыя пад знакам Пагоні.
19.05 Прэз-экспрэс (аглед медыяў).
19.20 Англійская мова з Ліпі і Мэсі.
19.25 «Трыгоды Чукі». мультсэрыял.
19.40 Мойнік (лінгвістычная праграма).
19.45 ПраСвет.
20.05 Невядомая Беларусь: «Генерал ніскончанай вайны», дак. фільм, 2009 г., Беларусь, ч. 1.
20.35 Прыватная калекцыя.
21.00 Аб'екту (галоўнае выданне).
21.20 Фільматрака майстру: «Развязка матчу», маст. фільм, 2005 г. ЗША.
23.20 Аб'екту.

- 23.50 «Галоўны герой» прадстаўляе.
00.35 Серыял «Крымінальнае відэа».
01.25 «Цуды і іншыя дзіўныя гісторыі».
02.15 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
- 09.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Дзень 2-і. Прамая трансляцыя.
12.30 Футбол. Еўрапаги.
12.45 Футбол. Еўрапаги. Часопіс.
13.30 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.
14.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Дзень 2-і. Прамая трансляцыя.
17.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША. 1/8 фіналу.
19.00 Тэніс. Турнір WTA у ЗША. 1/8 фіналу.
20.00 Футбол. Еўрапаги. Навіны.
20.10 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/4 фіналу. Прамая трансляцыя.
22.00 Бокс. Міжнародны турнір у Шотландії (Портсмут). Заезд 1.
01.00 Супербакі. Чэмпіянат свету у Партугалиі (Портсмут). Заезд 2.
01.30 Мотаспорт па выходных.
01.45 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін), Дзень 2-і.

- 17.00 Аб'екту (аглед падзеяў дні).
17.05 Праект «Будучыні».
17.35 Макрафон: «Новая традыцыя», канцэрт «Тайгая», Яр.
- 18.10 Невядомая Беларусь: «Генерал ніскончанай вайны», дак. фільм, 2009 г., Беларусь, ч. 2.
18.50 Тыдзень з радыё «Свабода».
19.20 Англійская мова з Ліпі і Мэсі.
19.30 «Трыгоды Чукі». мультсэрыял.
19.40 Мойнік (лінгвістычная праграма).
19.50 «Ламагатия смрці», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.
20.10 Акно ў Еўропу.
20.40 Сальда (еканамічная праграма).
21.00 Аб'екту (галоўнае выданне).
21.25 «Хаканне, здрада, жарсць», серыял.
22.05 Форум (ток-шоу): «Дзень Волі», ч. 1.
22.45 Аб'екту.

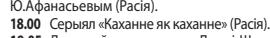

- 13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.40 «Модны прысуд».
14.45 «Кантрольны закуп».
15.15 «Віёла Тараканава. У свеце злачынства запалу». Шматсерыйны фільм.
16.00 Навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Монтэктрыя». Шматсер. фільм.
17.10 «Хай какуць».
18.00 Навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Камедынайная серыял «Мая выдатная ніня». Пасля віяселя, 2008 год.
19.00 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
20.00 Час.
20.30 Навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Прэм'ера. «Цыганкі». Шматсер. фільм.
22.10 «Крэм». Шматсерыйны фільм.
23.10 Навіны.
23.25 Навіны спорту.
23.30 «Зорнія тадыкі».
00.05 «Жанатыя... з дзецымі». Шматсерыйны фільм.
00.50 Навіны.
01.05 Навіны спорту.

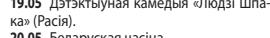

- 06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Мінічына».
06.20 «Раніца. Студыя добра настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 «Фільм «Караці». Украіна, 2008 г.
10.05 «Ціць гісторый».
10.40 «Анёл-захавальнік». Тэленавэла.
11.40 «Званая вічара».
12.35 «Мачаха». Серыял.
13.50 «Радыё справа».
14.40 «Свай каманды». Моладзевы серыял.
15.40 «Ваенная гамініца».
16.50 «Сталічны футболь».
17.20 «Мінічына».
17.30 «Званая вічара».
18.30 «Мачаха». Серыял.
19.00 «Слава каманды». Серыял.
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, малиня».

- 20.25 Прэм'ера! «Салдаты. Дзэмбель не пазбежны!» Серыял.
21.30 Прэм'ера! «Водбліскі». Серыял.
22.55 «Я парадаішна пад езду».
23.45 Фільм «Мая назаўжды». ЗША- Канада- Вялікабрытанія, 1999 г.
- 07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
08.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
09.30 У гэты дзень.
09.35 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
10.35 Дээткытъная камедыя «Людзі Шпака» (Расія).
11.35 «Запал на культуры».
12.15 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд.
13.15 Хакей. Формулапа гульни.
13.35 Кінастрыбы.
14.00 «Беларускі акцэнт».
14.25 Пазакласная гадзіна.
15.20 Дээткытъ «Зброя» (Расія).
16.20 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
17.25 Прастыяя практикаванні з Ю.Афанасьевым (Расія).
18.00 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
19.05 Дээткытъная камедыя «Людзі Шпака» (Расія).
20.05 Беларуская часіна.
20.25 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
22.05 Пістарычна драма «Страсці Хрыстоўскія» (ЗША-Італія).
00.15 Спорты-кадр.
00.45 Дээткытъ «Зброя» (Расія).

- 07.00 «Раніца Расія».
09.20 Тэлесерый «Аднойчы будзе каханне».
10.10 Тэлесерый «Ніжэмешана жыцьця смешана чалавека. Готлі Ронінскі». Дак. фільм.
11.00 Весткі.
11.25 «Нічога асабістага». Інфармацыйна-сацыяльная праграма.
11.40 Тэлесерый «След саламандры».
13.20 «Кулагін і партнёры».

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

8

31 САКАВІКА, СЕРАДА

- 06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00.
23.55 Навіны.
06.05 Дзень спорту.
06.10, 08.15 «Добрай раніцы. Беларусь».
07.05, 08.10 Зона Х.
07.30, 11.55 Дзялово жыццё.
08.35 Сфера інтэр'еса.
09.05 Камедыны серыял «Сваты».
10.00 Серыял «Агні вілікага горада».
10.50 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».
11.40 Відзяфільм АТН «Сакральнасць гомельскай пілы» цыклу «Зямля беларускай».
12.10 Меладрама «Добры дзень Вам».
14.05 Мастика-публіцыстычны фільм «Мой любы небеларускі актёр» (БТ).
14.45 Храніцьла-документальны цыкл «Лялечны фронт» (Беларусь).
15.15, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.25 Альманах «Вандравання».
15.55 Серыял «Разлічніца» (Расія).
16.45 Серыял «Агні вілікага горада».
17.40 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».
18.35 Дзёнін «Мінск - Вена-2010».
18.50, 00.00 «Зона Х». Крымінальная хроніка.
19.25 «Спортулт 5 з 36». Забалульнае шоу.
19.30 «КЕНО».
19.35 Змяшленнае пытанне.
20.00 Камедыны серыял «Сваты».
21.00 Панарама.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. 1/4 фіналу. Арсенал - Барселона. Прамая трансляцыя.
00.05 Дзень спорту.
00.20 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. Агляд.

- 12.00 «Малахай +».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Бразумець. Прабачыць».
13.40 «Модны прысуд».
14.45 «Кантрольны закуп».
15.15 «Віёла Тараканава. У свеце злачынства запалу». Шматсерыйны фільм.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Монтэркыста». Шматсер. фільм.
17.10 «Хай кажуць».
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Камедыны серыял «Мая выдатная нінія». Пасля віаселія, 2008 год.
19.00 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Прэм'ера! «Цыганкі». Шматсер. фільм.
22.10 «Крэм». Шматсерыйны фільм.
23.10 Нашы навіны.
23.25 Навіны спорту.
23.30 «Дакументальны дэтктыў».
00.05 «Жанатыя... з дзецімі». Шматсерыйны фільм.
00.50 Нашы навіны.
01.05 Навіны спорту.

- 06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзінія».
06.10 «Мінічына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 «Салдаты. Дзембель непазбежны!» Серыял.
09.30 «Аўтапланара».
10.00 «Пляц гісторый».
10.40 «Анён-захавальнік». Тэлэнавэла.
11.30 «Далёкая свякі».
11.40 «Званая вічара».
12.35 «Мачаха». Серыял.
13.50 «Дэятктыўная гісторыя».
14.40 «Свяа каманда». Моладзеўы серыял.
15.35 «Водбліск». Серыял.
16.50 «Новыя падарожжы дылетанта».
17.20 «Мінічына».

- 17.30 «Званая вічара».
18.30 «Мачаха». Серыял.
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, малияня».
20.25 Прэм'ера! «Салдаты. Дзембель не-пазбежны!» Серыял.
21.30 Прэм'ера! «Водбліск». Серыял.
22.55 «Мінск і мінчане».
23.25 «Эўраперсікія гісторыі».
23.50 Фільм «Гарадскі паліяунічы». Японія-Ганкон, 1993 г.

- 07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Моладзеўы серыял «Універ» (Расія).
08.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
09.30 У эты дзень.
09.35 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
10.35 Фільм «Людзі Шлака» (Расія).
11.30 Рээрпэр «беларускі часіны».
12.15 Спорт-кадр.
12.45 Камедыйная меладрама «Дэякуй, дзеци ў парадку» (Францыя). 1-я серыя.
13.35 «Беларускі акцэнт».
14.00 Мультыфільм.
14.10 Пазакласна гадзіна.
14.25 «Лабірінты: драўляная храмы Пры-карпація». Фільм першы.
14.55 Медынскія таемніцы.
15.20 Дэтктыў «Зброя» (Расія).
16.20 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
17.25 ПРОСТАЯ ПРАКТЫКА ВАННІ З Ю.Афанасьевым (Расія).
18.00 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
19.05 Фільм «Людзі Шлака» (Расія).
20.05 Беларускі часіна.
21.15 Калыханка.
21.35 Моладзеўы серыял «Універ» (Расія).
22.10 Гандбал. Чэмпіянат Еўропы Адборачны раўнд. Жаночыя. Беларусь-Германія.
23.35 Дэтктыў «Зброя» (Расія).

- 07.00 «Раніца Расія».
07.30 Тэлесерыял «Адночыні будзе каханне».
10.10 «Жыбы буй вясёлы члапек. Аракадз Хайт». Документальны фільм.

- 11.00, 14.00, 17.00, 19.00 Весткі.
11.25 Тэлесерыял «След саламандры». Расія, 2009 г. Заключчыя серыі.
13.20 «Кулагін і партнёры».
13.50 Навіны - Беларусь.
14.25 «Два бакі адной ганні». Тэлесерыял.
15.15 Тэлесерыял «Суд». Расія, 2009 г.
16.50 Навіны - Беларусь.
17.15 «Кулагін і партнёры».
17.50 Прэм'ера! «Кармеліта. Цыганскі запал». Тэлесерыял. Расія, 2009 г.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.30 Тэлесерыял «Адночыні будзе каханне».
20.25 Тэлесерыял «Целаахоўнік». «Збіты лётчыкі». Расія, 2009 г.
22.20 Тэлесерыял «Дворык».
22.55 «Два бакі адной ганні». Тэлесерыял.
23.50 Навіны - Беларусь.
00.00 «Весткі+».

- 00.20 «Гістарычныя хронікі» Дак. фільм.
06.00, 09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Сёння.
06.10 Сёння раніца.
07.30 «Без рабціў».
08.00 Проста цырк.
08.30 Рускае начинне.
09.25 Сярэдні клас.
10.00 Дачыны адказ.

- 11.05 Серыял «Справа была ў Гаўрылаўцы».
12.40 Серыял «Захопнікі». 6-я серыя.
13.35 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
14.30 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
15.35 Выратавальнікі.
16.00 Серыял «Вяртанне Мухтара-2».
17.05 Серыял «Крымінальнае віда».
18.35 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
19.05 Серыял «Таміміча выспа» (Канада).
19.35 Гадзіна суду.
20.20 Прэм'ера! Вострасюжэтны серыял «Захопнікі». 7-я серыя.
21.15 Дэтктыўны серыял «Глушц. Працы». Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
22.15 Тэлесерыял «Целаахоўнік». «Збіты лётчыкі». Расія, 2009 г.
23.50 Серыял «Карыда - гэта жыццё» (Іспанія).
17.00 Аб'екту (агляд падзей дні).
17.05 На колах.

- 17.40 «Каханне, здрада, жарсць», серыял.
18.25 Абіліча таталітарызму: «Расія. ХХ стагодзе. Погляд на уладу», 2009 г., Расія: ч. 1 і 2.

- 19.20 Англійская мова з Ліпі і Мэсі.
19.25 «Прыгоды Іціўкі», мультсерыял.

- 19.35 Форум (ток-шоу): «Дзень Волі», ч. 2.
20.15 Маю права (прававая праграма).

- 20.35 Без рэтуши: «Танцуночы з мядзведзем», рэстэлаж, 2009 г., Польша.
21.00 Аб'екту (галоўнае выданне).
21.20 «Сузор'е Паднёсёга Крыжа», камедыя, 2001 г., Аўстралія.
22.55 Аб'екту.

- 17.00 Аб'екту (агляд падзей дні).
17.05 На колах.
17.40 «Каханне, здрада, жарсць», серыял.
18.25 Абіліча таталітарызму: «Расія. ХХ стагодзе. Погляд на уладу», 2009 г., Расія: ч. 1 і 2.
19.20 Англійская мова з Ліпі і Мэсі.
19.25 «Прыгоды Іціўкі», мультсерыял.
19.35 Форум (ток-шоу): «Дзень Волі», ч. 2.
20.15 Маю права (прававая праграма).
20.35 Без рэтуши: «Танцуночы з мядзведзем», рэстэлаж, 2009 г., Польша.
21.00 Аб'екту (галоўнае выданне).
21.20 «Сузор'е Паднёсёга Крыжа», камедыя, 2001 г., Аўстралія.
22.55 Аб'екту.

1 КРАСАВІКА, ЧАЦВЕР

- 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00 Навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
10.00 «Крэм». Шматсерыйны фільм.
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Дэятктыўныя».
11.50 «Ерапаш». Серыял «Агні вілікага горада».
17.50 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».
18.50, 00.00 «Зона Х». Крымінальная хроніка.
19.25 «КЕНО».
19.30 Сфера інтэр'еса.
19.55 Камедыны серыял «Сваты».
21.00 Панарама.
21.55 Актуальнае інтэр'е.

- 06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзінія».
06.10 «Мінічына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 АНТ прадстаўляе: «Выбар +».
00.00 «Жанатыя... з дзецімі». Шматсерыйны фільм.
04.45 Нашы навіны.
01.00 Навіны спорту.

- 06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзінія».
06.10 «Мінічына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 «Салдаты. Дзембель непазбежны!» Серыял.
09.30 «Аўтандру́ца».
10.00 «Пляц гісторый».
10.40 «Анён-захавальнік». Тэлэнавэла.
11.30 «Далёкая свякі».
11.40 «Званая вічара».
12.35 «Мачаха». Серыял.
13.50 «Фантастичныя гісторыі».
14.40 «Свяа каманда». Моладзеўы серыял.
15.40 «Водбліск». Серыял.
16.50 «Добры дзень, доктар!».
17.20 «Мінічына».
18.30 «Мачаха». Серыял.
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».

- 20.15 «Добры вечар, малияня».
20.25 Прэм'ера! «Салдаты. Дзембель не-пазбежны!» Серыял.
21.30 Прэм'ера! «Водбліск». Серыял.
22.55 «Абасіты інтэр'ес».
23.25 «Аўтапланара».
23.45 Фільм «Выпрабаванне Акіль». ЗША, 2006 г.

- 07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Моладзеўы серыял «Універ» (Расія).
08.25 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
09.30 У эты дзень.
09.35 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
10.35 Дэтктыўная камедыя «Людзі Шлакі» (Расія).
11.35 Экспедыцыя.
12.00 Біта экспрэсансай.
13.05 Камедыйная меладрама «Дэякуй, дзеци ў парадку» (Францыя). 2-я серыя.
13.55 «Беларускі акцэнт».
14.25 Пазакласна гадзіна.
14.40 Жывы гук.
15.20 Вострасюжэтны дэтктыў «Зброя» (Расія).
16.15 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
17.20 ПРОСТАЯ ПРАКТЫКА ВАННІ З Ю.Афанасьевым (Расія).
19.05 Дэтктыўная камедыя «Людзі Шлакі» (Расія).
19.35 Дэтктыўная камедыя «Людзі Шлакі» (Расія).
20.05 Беларускі часіна.

- 21.15 Жаночая ліга.
22.00 Футбол. Ліга Еўропы. 1/4 фіналу. Бенфіка - Ліверпуль. Прамая трансляцыя.
00.00 Час футбольу.
00.25 Футбол. Ліга Еўропы. Агляд дні.
01.15 Культасвет.

- 14.00 Весткі.
14.25 «Два бакі адной ганні». Тэлесерыял.
15.15 Тэлесерыял «Суд». Расія, 2009 г.
16.50 Навіны - Беларусь.
17.00 Весткі.
17.15 «Кулагін і партнёры».

- 17.50 Прэм'ера! «Кармеліта. Цыганскі запал». Тэлесерыял. Расія, 2009 г.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.00 Весткі.
19.30 Прэм'ера! Тэлесерыял «Адночыні будзе каханне» (Расія).
20.25 Тэлесерыял «Целаахоўнік». «Збіты лётчыкі». Расія, 2009 г.
22.20 Тэлесерыял «Дворык».
22.55 «Два бакі адной ганні». Тэлесерыял.
23.50 Навіны - Беларусь.
00.00 «Весткі+».
00.20 «Вываліцепілі». «Танкісты». Дакументальны фільм.

- 06.00 Сёння.
06.10 Сёння раніца.
07.30 Аўгіяры.
08.00 Проста цырк.
08.30 Залаты пыл.
09.00 Сёння.
09.25 Сярэдні клас.
10.05 «Вечная стаўка».
11.05 Серыял «Справа была ў Гаўрылаўцы».
12.00 Сёння.
12.40 Вострасюжэтны серыял «Захопнікі». 7-я серыя.
13.35 Дэтктыўны серыял «Глушэц. Працы».
14.30 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
15.00 Сёння.
15.35 «Першая кроў».
16.10 Серыял «Вяртанне Мухтара-2».
17.05 Дэтктыўны серыял «Крымінальнае віда».
18.00 Сёння.
18.35 Агляд. Надзвычайнай эдарэнне.
19.05 Прыгоднікі серыял «Таямніча выспа» (Канада).
19.35 «Справы сямейныя».
20.20 Прэм'ера. Вострасюжэтны серыял «Захопнікі». 8-я серыя.
21.15 Прэм'ера! Дэтктыўны серыял «Глушэц. Працы».
22.15 Сёння.

- 22.40 Серыял «Карыда - гэта жыццё» (Іспанія).
00.10 «Школа зласлоў».
00.55 Дэтктыўны серыял «Крымінальнае віда».
01.45 У пошуках Францыі.

- 09.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін), Дзень 4-ы. Прамая трансляцыя.
12.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/4 фіналу.
14.00 Футбол. «Клуб чэмпіёні».
14.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін), Дзень 4-ы. Прамая трансляцыя.
17.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/4 фіналу.
18.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/4 фіналу.
20.00 Футбол. Еўрагалі. Навіны.
20.10 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). 1/2 фіналу. Прамая трансляцыя.
21.45 Баяўцы мастацтвы. Байцоўскі клуб. Collision/La Nuit des Titans.
00.45 Пра рэстлінг. Vintag Collection. ЗША.
01.45 Пра рэстлінг. Агляд WWE (World Wrestling Entertainment).
02.15 Вось дык так!!!

- 17.00 Аб'екту (агляд падзей дні).
17.05 Праект «Будучынія» (навукова-папулярныя тэлекасціп каналу «Нямецкая хаваля»).
17.35 «Шыралі - носка клопату», маст. фільм, 1986 г., Аўстралия. 2 серыя.
19.05 Сальда (зканамічная праграма).
19.25 Англійская мова з Ліпі і Мэсі.
19.30 «Прыгоды Іціўкі»; «Алергія на войска».
19.40 Дамакратыя на штодзень: «Самакіраванне».
19.55 Прыватная калекцыя (агляд культурных падзеяў).
20.15 Форум (ток-шоу): «Алергія на войска».
21.05 Аб'екту (галоўнае выданне).
21.20 «Афіцыры», дэтктыўныя серыял.
22.05 Без рэтуши: «Танцуночы з мядзведзем», рэстэлаж, 2009 г., Польша.
22.25 Моўнік (лінгвістичная праграма).
22.40 Аб'екту.

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Выпуск №3 (41)
(сакавік)

www.libtel.org www.novychas@gmail.com

Культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага часу»

Анонс

«АСОБЫ»: перад'юбілейны артыкул «Высакосныя гады	2
Віктара Казко	
«ПАЗІЯ»: вершы Галіны КАРЖАНЕЎСКАЙ	3
«ПРОЗА»: фрагмент новага рамана Юры СТАНКЕВІЧА «П'ліка»	4
«ВАРШТАТ»: узвышэнскі адкрыці Марыі НОВІКАВАЙ і пераклады з Філіпа ЛАРКІНА	5
«ПРОЗА»: «вострае» апавяданне «Фотамайстар»	6-7
Уладзіміра ДАМАШЭВІЧА	
«БЫЛІЦА»: тэма месяца — аповед «Налепка, альбо Знакі Вонкавай вайны»	8

► ДЗЕНЬ ВОЛІ

АД БНР — ДА БЕЛАРУСІ

Генрых ДАЛІДОВІЧ

У ноч з 6 на 7 студзеня 1918 года ленінскі ўрад разагнаў Устаноўчы Усебеларускі з'езд — «вчерашній день революцыі»: на гэты форум трапіла мала большавікоў, там загучай зусім не большавіцкі тон, адпаведна ў выніку ўлада законна магла перайсці да кааліцыі, дзе большавікі быўлі б у меншасці, і былая Расійская імперыя пайшла б далей не ленінскім шляхам. Савецкі ўрад нанёс паражэнне не толькі народнаму волевыяўленню, але парламентарызму і дэмакраты, ступіў на сцяжыну да сваёй дыктатуры.

Беларускі рух, што да снежня 1917 года набыў досьць значны размах і маг на законным грунце аформіцца ў нацыянальна-дзяржаўны суверенітэт краю, з-за мясянікоўскага насілія апынуўся ў кризісе: той-сéй з відных дзеячай марнеў з кратамі, іншыя мусілі пайсці ў глыбокое подполле.

Тыя беларускія дзеячы, хто апелюе на волі, на тайных сходах пастанавілі: 1) Першы Усебеларускі з'езд разагнаны мяснікоўцамі неизвестнага; 2) Савет / Рада з'езда прызнаць выкананым органам з'езда, і яна, Рада, павінна ажыццяўляць усе пастановы з'езда; 3) папоўніць Раду і даць права нацый павінны знойдзіць сваё здзейсненне шляхам склікання на дэмакратычных асновах Устаноўчага Сойма.

Мінск чаргово раз стаў у цэнтры ўвагі не толькі расійскай, але і еўрапейскай грамадскасці: скды накіраваліся немцы, скды заспышаўся Доўбар-Мусніцкі, каб першым уварваша ў горад і падаць яго немцам як даўніе польскія «място», адпаведна дзяду ж вылучыўшы і тут польскае пытанне. Доўбар-Мусніцкі меў перавагу і значную, але не рэзынкую спажыцца: яе перад носам на немцаў, якія адносіліся да яго падазрону, мусіў лічыцца з Народнымі скраторыятамі, падзяліўшы з ім горад на сферы ўльыву.

Што загадаем рабіць у гэтых умовах Народнаму скраторыяту? Апусціць нос, далей не дабіць пра свой люд, чакаць выніку нямецка-большавіцкіх варункаў?

Народны скраторыят прыняў рэзоляцыю: «Родная старонка

наша апынулася ў новым цяжкім стане. Дзе цяпер улада, што была тут, няведама, мы стаймо перад тым, што край можа быць заняты нямечкімі войскамі. Мы павінны ўзяць свой лёс ва ўласных рукі. Беларускі народ павінен здзейсніць сваё права на поўнай самавызначанні, а нацыянальныя меншасці — на нацыянальна-персанальнай аўтамоніі. Правы нацый павінны знайсці сваё здзейсненне шляхам склікання на дэмакратычных асновах Устаноўчага Сойма».

Падпольны сходок Рады снеганьскага з'езда, Народнага сакраторыята праходзіў са спрочкамі. Яны, спрэчкі, ішлі вакол цэнтральнага і самага хвалючага двубалочага: што і як рабішь, на каго ціпэр архентаваша? Неўзабаве выпрацавалі і прынілі Другую Устаўную Грамату, дзе ўжо канкрэтызавалі свае арыенцыі:

«1. Беларусь у рубяжох рассялення і лічбай перавагі беларускага народу абавязаеца Народнай Рэспублікай.

...5. У рубяжох Беларускай Народнай Рэспублікі права прыватнае ўласніцтва на зямлю касуецца. Зямля перадаецца без выкупу тым, што самі на ёй працуюць».

Зразумела, гэты дакумент не маг спадабацца ні Берліну (няма паклону), ні мяснікоўцам, якія зусім не жадалі сірвачаць уладу.

У Менску, паколькі цяпер быў

правільны шлях: дзейнічаць у падполлі.

Падпольны сходок Рады снеганьскага з'езда, Народнага сакраторыята праходзіў са спрочкамі. Яны, спрэчкі, ішлі вакол цэнтральнага і самага хвалючага двубалочага: што і як рабішь, на каго ціпэр архентаваша? Неўзабаве выпрацавалі і прынілі Другую Устаўную Грамату, дзе ўжо канкрэтызавалі свае арыенцыі:

«1. Беларусь у рубяжох рассялення і лічбай перавагі беларускага народу абавязаеца Народнай Рэспублікай.

...5. У рубяжох Беларускай Народнай Рэспублікі права прыватнае ўласніцтва на зямлю касуецца. Зямля перадаецца без выкупу тым, што самі на ёй працуюць».

Зразумела, гэты дакумент не маг спадабацца ні Берліну (няма паклону), ні мяснікоўцам, якія зусім не жадалі сірвачаць уладу.

У Менску, паколькі цяпер быў

грамадскага руху, ідэолагі беларускага адраджэння.

Іду незалежнасць ды ящи, як і ў Вільні, з просьбай падтрымкі Германіі многія менчукі — не толькі сярод эсэрў, меншавікоў, бундаўцуў, земцоў, але і ў Грамадзе, Народным сакраторыяце, Радзе БНР — успрынялі як бомбу. Што — мы без Расіі-карміліцы? Без яе цышаў з нафта? Без яе штыкоў? Калі не прападзём, дык на жа глыне Германіі ці ящи хто! Былі прапанаваны адкрытыя 25 сакавіка з'езд лічыцца толькі дылкисцінай нарадаю. Даўз'ядадобыўшы, прыняў разалоці, абраў кіруючыя органы БНР: празідзонт, старшыня і народны сакратор скарыстаў, народны сакраторасвіты, народны сакратор скарыстаў, народны сакратор вайсконтранту, народны сакратор вайсковыя спраўі і маскоўскі консул.

А гэта — з Трэцім Устаўной Граматы: «Ад гэтага часу Беларускай Народнай Рэспублікі аўтадаўца незалежнаю і вольнаю дзяржавай».

Злачанская тэлеграма кайзеру прывяляла да крэзысу БНР. Яе ўрады, пачалі ператрасацца і міняцца, але зноў жа справа была не толькі «бумажная»: беларускія мовы былі абвешчаны дзяржаўнай, пачаліся заходы для адкрыція нацыянальных наўчальных установаў, запрацавалі

некалькі саёнен беларускіх школ і гімназій, адчыніліся Мінская вышэйшая музыкальная школа і Мінскі педагогічны інстытут, рэхаваліся адкрыць універсітэт, з'явіліся выдавецтвы і беларускія газеты, ажыўліся асяродкі культуры, а лютэцца ўжо мелі свае консульствы ў Літве і Украіне, накіравалі дыпламатаў у іншыя краіны, пачалі выдаваць паштэрты БНР і ўзаконілі нацыянальныя сімвалы: герб «Пагоня» і бела-чырвона-белы сцяг (пазней БНР не прызнаюць ні Москва, ні Варшава, але гэта дэ-юро ці дэ-факта зробіць Літва, Латвія, Эстонія, Чахаславакія, Балгарыя, Фінляндія, Турцыя, ды іншыя дзяржавы, якія запрасілі да сябе беларускія дыпламатычныя і вайсковыя місіі, консульствы і прадстаўніцтвы).

Канечне ж, Беларускай Народнай Рэспубліцы тады, у кручным 1918-м, за адзін год у самых што ні ёсць жудасных умовах было проста не проста да сілу зрабіць шмат, ды ёй, бадай, удалося дайцца самага галоўнага: паўстаць з попелу, сівердзіцца і заваяць свету пра яшчэ адну дзяржаву — БЕЛАРУСЬ.

Фрагменты нарыса «БНР—БССР: Роздум аб пакутным шляху беларускай дзяржаўнасці»

АСОБЫ

ПРОФІЛЬ

ВЫСАКОСНЫЯ ГАДЫ ВІКТАРА КАЗЬКО

Уладзімір КАВАЛЕНКА

Лёс абышоўся з ім жорстка на самым пачатку жыцця. Праз год пасля нараджэння пачалася вайна. Неўзабаве ў Калінкавічы, іншыя вёскі і мястэчкі прыйшлі акупанты, якія пачалі ўсталёўваць «новы» парадак. Сям'я Казько была вымушана прыстасоўвацца да трагічных ваенных абставін. Малалетні Віктар, ягоная сястрычка, маці хаваюцца ад ворага. Церпяць нястачу, уцякаюць у лес, на балота, туляцца ў незнаёмых людзей. Ад выбуху бомбы гіне маці, замярзае сястрычка. А Віктар цудам застаецца жывы. Каб пачаць дourгі шлях беспрытульнага падлетка пасля вайны. Бацька, які застаўся жывы, завёў новую сям'ю, дзе будучы пісьменнік належны увагі і цяпла не адчуў. Тому гадаваўся ў Вільнчанску і Хойніцкам дзіцячым дамах. Дасягнуў пайналецця і быў вымушаны думаць і дзеянічаць, каб самастойна зарабіць на кавалак хлеба. Паехаў у Сібір, вучыўся ў Кемераўскім горным тэхнікуме, працаўваў у шахце і ў геолагаразведкі.

Фота Б. Сенчані

«Сібірскі» перыяд ягонага вельмі важны для разумення станаўлення В. Казько як асобы, грамадзяніна і, натуральна, пісьменніка. Уласнаперажытая ў гэты час замацавана ў мастацкіх формах: аповесці «Цёмын лес — тайт густая» (1973), «Дзені добраў і бывай» (1974)...

Камбінацыя з мастацкім чаем і прастроем (хранікальнае цыянінне сюжета і рэтраспекцыя), арганічнае выкарыстанне вусна-паэтычнай народнай творчасці і зварот да міфологіі, выкарыстанне для больш поўнага раскрыція характеристу героя «чыліні свядомасці», элементаў прыпавесці, апора на рэгіянальныя асаблівасці той мясцовасці, ад якой вядзенца гаворка, дзе наўбогу натуральна выйлічыла аўтарская канцэнцыя сучаснага аўтару чалавека і навакольнага свету, — усё гэта харектэрнае праўзорае. Адсюль раздзела твора пад назвай «Дарогі», з'яўляючыся канфліктом свядомасці, псіхалогіі. Малога і дарослага. Аўтар «выцягвае» ланцужкі зрокавай паміці. Яны ўзнікаюць па пэўнай асацыяцыі і складаюць аснову кампазіціі раздзела і ўсей аповесці.

Раздзел «Дома» і «Абкатка Сібіру» напісаны, як здаецца, з пазіцыі і пісіхалогіі дарослага чалавека. Дайма Прыгода вяртгацца з далёкіх краёў, каб супротыці з роднім і блізкім. І здзіціцтвам. Гэта і радасна, і горка. Нанава абуджае паміці. Не ўсё так проста выглядае тут, на Палессі, дзе ўсіх паступова залечвае раны вайны, але яны яшчэ балюча смыляць.

Бацька Дзімы застаўся жывы. Пасля вайны стварыў сям'ю, дзе было шмат дзяцей. У родным доме Прыгоду супротыці зводнілі сёстры і браты, мачыха...

Наставнікі раздзелаў аповесці напісаны ў тым, які зрокава-асацыятыўным плане, дзе малонкі паслюваннага жыцця, убачаныя, перажытыя аўтарам у Сібіры, у час супротыці з радзімай чаргуюцца. Гэта служыць выяўленню мастацкай канцэнцыі. Проста, як нараджэнне і пачатак дзіцяці: «Мой дом у Беларусі. Там я галадаў, замирзаў, там я марыў пра бацьку Сібір — добра месца, выдатнае месца, край мужчын і мінчых людзей. Але гэта не маё, маё не тут. Каб жыць у Сібіры, бышь чалавек, троба робіць столык мужчынскі, каб быша ім у Беларусі. Я выбіраю Беларусь. Яна мене выбірае.»

Завяршае аповесць раздзел «Супротыці», пабудаваны на сусідаванні рэalistичных сцен (наведванне галоўным героям магілі маші і сястрычкі) і містычных (гутарка са старым Васілісам, з самім сабою, трызненне ў сне, з'яўленне на той свет, супротыці з Богам і маці).

Так праазік падводзіць першую рысу ў вілікім ланцугу мінулага свайго героя. Але не ўсе праблемы, закліканыя пытанні жыцця да канца вырашаны. Над імі пакутоўць Андрэй Разорка з «Аповесці пра беспрытульнае хаканне» (1975) і Колька Лепечка з аповесці «Суд у Славабадзе» (1978). Каці першыя спрабуе, па словах П. Васючэнкі, «сучыць ад самога сабою, ад цікай паміці пра вайну, з надзеі адшукаць свет, «кі не ведае вайны», то другі вяртгаецца да спрадвечных вытокаў, да Радзімы на Палессі. Ствараеща ўраханне, што і Андрэй, і Колька хвараюць душэўна. А перадумовай усего — іх фізічнае калецтва. Адсюль устойлівія матыў пакінутасці, непатронасці і бессэнсоўнасці існавання. І толькі камані здольне вирнуць да жыцця і сансу ў ім. Крытыкі (Н. Грунова) спрападліваюць падкрэсліваючы, што герой прыгадаў аповесці В. Казько волій аўтара павінны спачатку прайці праз пекла жыцця, каб адчуць сябе плачэўкі. Знаходжанне маладзетнія Разоркі ў нямецкім канцлагеры, Лепечкі ў якісі донара нямецкіх салдату і афіцэрзу ў кіндархайме і ёсць тое пекла, якое назаўжды скалечыла іх.

Асноўны канфлікт аповесці «Суд у Славабадзе» знаходзіцца ў сферы пачынкі, духоўнасці, падсвядомага. З адлюстраваннем складанасці ўнутранага свету падлеткі, які перамагае ў сабе пачынкі помсты, набліжаецца да хрысціянскіх ізяўленаў выкупленія віны, гароху не ўласных. В. Казько спрапрояўлівае выдатна. Гэта ставіць праазік у канцэ аўтара т.зв. «дзядзіцай вайны» (М. Стральцоў, І. Чыгрынава, Б. Адамык, Б. Сачанка, І. Пташнікай), у творах якіх судадносіні паміж аўтабіографічным і мастацкім розныя. У В. Казько шырэйшыя матыўныя маральнага суда, адчування віны, але яны яшчэ балюча смыляць.

«вялікага» будучага ўраджка на пераўтвораных быльых балотах губле кроўнае ѹднанне з зямлём. Для Палесся такая падзея азначала па сваіх трагічнасці бальшавіцкі пераварот, грамадзянскую вайну, калектыўізацыю, або Віліюючай Айчынную. Не ў дробіны маральнікі, эканамічны канфлікт уступае з ім Мацей Роўда, для якога страта балотнай багны ў ваколіцы Княжбара раўнаночная разбурэнню сусвету, чалавечых асноў быцця.

Канцэптуальна В. Казько на баку тых, хто разуме, што раз'яднанне з зямелькай паязгне за сабою вілікія маральнікі праблемы. З дапамогай метафорыкі, ужывання сімвалічных, фальклорна-легендарных вобразуў і сцэнды іх пэўнага пераўтворэння часам В. Казько малое меліярованую зямлю як «зону энігмэні», вельмі падобную будучую «зону адчужкненія» на Палесся пасля аварыі на Чарнобыльскай атамнай станцыі...

Своеасаблівым развітванием з улібёймі тэмамі стаў для В. Казько раман «Хроніка дзедзідомаўскага сада» (1986). Гэта лагічны пасынкі пісьменніка, прыпіскі Палессе. Асабліва вылучаеца на гэтым фоне аповесць «Цвіце на Палессі груш» (1978), наўбогашы лірычна, як песня зрокава-вобразная ўтворчым «багажы». В. Казько: «Кожная місіяна на Беларусі адметная на толькі нечым сваім непаўторным, зямлю скрозь скрай прайдзі — нідзе не супротыці, але і сваі гаворкі. Асабліва ж вылучаюцца ёй палешукі. Кі ў сядле палешукой — вось гэтыя людзі, што пры рацэ, што жывуць у адной з Ямінам вёсцы сядро лясу. У гэтых лясоў і ў той жа ракі браты яны сваё слова...» И адначасова са словамі перад табой паўсташі і раг, пра якую ідзе гаворка, паўсташі і сам чалавек. Коціца, коціца над зямлём яго пячуаче слова, якія тая рэчка, ціха, але нісплына коціца свае воды сядро белых пыску, рудых і залёных балацин, нічных лазнякоў, як шумяць іх гаманкі бары, гай і дубровы: «[Палеэ-сся-аа]». Сапраўдны гімн Палесся і яго жыхарам!

Галоўны герой аповесці Яўмен Ярыга ад нараджэння нямы. Ён надзелены першароднасцю светаўспрымання, наўгасцю. Абмежаваны фізічна, ён, тым не менш, вадзяе вілікім бацькам адкрыўальника чеснай сувязі чалавека і прыроды. Нельга не ўбачыць тут близкасці мастацкіх канцэнцый В. Казько і Ч. Айтматава, В. Астаф'ева, В. Распуніна, І. Друцэ, В. Карамазава. Сказаўся, відаць, чеснай ягонаўства «Суд у Славабадзе» (1978). Каці першыя спрабуе, па словах П. Васючэнкі, «сучыць ад самога сабою, ад цікай паміці пра вайну, з надзеі адшукаць свет, «кі не ведае вайны», то другі вяртгаецца да спрадвечных вытокаў, да Радзімы на Палесся. Ствараеща ўраханне, што і Андрэй, і Колька хвараюць душэўна. А перадумовай усего — іх фізічнае калецтва. Адсюль устойлівія матыў пакінутасці, непатронасці і бессэнсоўнасці існавання. І толькі камані здольне вирнуць да жыцця і сансу ў ім. Крытыкі (Н. Грунова) спрападліваюць падкрэсліваючы, што герой прыгадаў аповесці В. Казько волій аўтара павінны спачатку прайці праз пекла жыцця, каб адчуць сябе плачэўкі. Знаходжанне маладзетнія Разоркі ў нямецкім канцлагеры, Лепечкі ў якісі донара нямецкіх салдату і афіцэрзу ў кіндархайме і ёсць тое пекла, якое назаўжды скалечыла іх.

Спачатку вілікім ланцугу мінулага вайны, гароху не ўласных. В. Казько спрападліваючы асноўны канфлікт рамана, заклікае да міласэрных адносін з прыродай і чалавекам у ёй. Натуральная, што на такіх характеристыкі вырашэння жыццёвых канцэнцый В. Казько і Ч. Айтматава! «[Плахи] і іншыя. Гісторыя зубра Сноўдаля, лёс стражанага і адуўленага. Саду, мастацкая гісторыя Мар'яна Знаўца і Сідара Міцюка, сцэны канца свету (высыпанне стогадовых дубуў, знікненне баброў, нашэсце падукоў і мышэй, плахар) прызначаны драматызаваць і паглыбляць асноўны канфлікт рамана, заклікае да іміласэрных адносін з прыродай і чалавекам у ёй. Натуральная, што на такіх характеристыкі вырашэння жыццёвых канцэнцый В. Казько і Ч. Айтматава!

Згаданая традыцыя нацыянальнай прозы, распачатая К. Чорным, М. Гарыцкім, працягнuta Я. Брылём, А. Адамовічам, даволі устойлівой і перспектывнай. Значнае месца тут належыць безумоўна, В. Казько, В. Карамазаву («Краем белага шляху»), А. Дудару («Злом»). У гэтым сэнсе цікавы аповесці «Выратуць і памілую нас, чорны бусел», «Прахожы» і раман «Бунт незапатранаванага практру», напісаныя В. Казькоум у канцы XX-га і пачатку XXI-га стагоддзяў. Гэта новы крок праазіка ў асэнсаванні хуткаўшынага жыцця, якога пачала асучніка. Ствараеща новая і па сутнасці старая разнавіднасць інтэлектуальна-філософскага, пісаха-лічнага рамана, які патрабуе ўдумлівага чытання, раздуму аб сенсе існавання, месцы чалавека ў аканічнай прыродзе, сусвеце.

У год юбілея пісьменніка (23 красавіка Віктару Апанасавічу споўніцца 70 гадоў), на піку яго творчага жыцця трэба пажадаць яму здароўя, новых дзяйсненняў ды ажыццяўлення мараў і фантазій.

Скарочаны варыант артыкула дацэнты кафедры беларускай літаратуры ГДУ імя Ф. Скарыны У. П. Каваленкі «...і нерушиш шукай».

ВЕРШЫ

ХАЙ НАС БУДУЧЫНЬ СТРОГА НЕ СУДЗІЦЬ...

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ

Між вод акіянскіх,
на лапіках суши
Прыходзяць пажыць
усё новыя души.

Да розных народу,
у кліматах розных,
Хто болей, хто меней,
хто рана, хто позна.

Хто ў сём'ях заможных,
а хто сіратоу
Свой век абывает
на пару з бядою.

І кожны адночы —
глухі, безгалосы —
Апошні свой выдых
пашле да нябесаў.

І толькі анёл
разбрэр на мяжы
Дакор, што пакутваў,
падзяку, што жысы.

Сярпок вісёу над нашым домам
(Хоць ты яго на мінарэты!),
І праз яго здаваўся свет
Якімсьці новым,
незнаёмым.

І зорка ветліва мігела,
І нават вулічны ліхтар
Не адварнуў свой бледны твар...
Я ўсё стаяла і глядзела.

А без кашулі белай люты
Кранаўся рук і шчок маіх.
Ды хоць салодкім здадуся міг,
А дзень быў горкім, як атрута.

Анёлак на плачы спізеў,
І бачыў: шлях мой невясёлы,
Але спыніц не захацеў
Ці, можа быць,
не меў дазолу.

Ішла. Належала ісці
Да прорвы самай — прымусова,
Каб невымерна мог расці
Настаўнік —
вопыт мой жыццёвы.

Няхай бы рос, я не супроць.
Ды каб страхоўкі трошкі хоць!

Гаротны, хто праўду шукае,
Бо праўда высока лятае.
Ці рыбінай плавае ў моры,
Ці ў сіце стальным
на запоры.

У склепе, дзе плесня і мухі,
На вишках,
дзе працедаў духі.
Альбо пад матрасам схавана
Ці горш — у зямлю закапана.

Ні следу няма і ні знаку,
Не знайдуць прыбор і сабака...
Ды дзе бі была яна, праўда, —
Свайму затачэнню не рада.

Я да ўсіх вас прыйду і скажу:
— Дык адайце, што вы пазычалі.
Адбрылі. Выманьявалі. Краплі.
(Мімаходам плявали ў душу.)

Не жадалі, гаворыце, зла?
Зло вы самі, яго ўласбленнене.
Не паставіць мяне на калені,
Хоць і дойга малую была.

Мой дзіцёнак унутраны спіць.
Ён цяпер за ічытом, у быспецы,
Так надзеяна схаваны у срэцы,
Што ніякай страле не прабіць.

«Наша жыццё — сон Бога.»

Богу сніца кащмар трэці дзень,
Ён хацеў бы прачынца:
І ад этага сну страсянца:
«Праладзі, прападзі, страшны ценъ!»

Бог хацеў бы прыемна сніц —
Ну там райскія долы...
Бог хацеў бы любзей бараніць
З дапамогай анёлаў.

З-за мяне непакоіца ён.
Праладзі, прападзі, кепкі сон!

Два недалюбленых дзіцяці
Раслі, каб некалі сустрацца.
І кожны лішнім быў у хacie,
І кожныны марыў, каб сагрэцца.

Калі ж жыццёвяя дарогі
Ў адну спраміліся адночы,
Нагараваліся, нябогі,
І разбігаяць ўжо двойчы.

Што значыць
шлях наші невясёлы?
Якія тайны нас згушчылі?
Мы — два наведальнікі школы,
Дзе болей розгамі вучылі.

Хай кожнаму будзе адплата —
Хто добры і хто ліхазей.
Самая чорная здрада —
Што ад любімых людзей.

Самая горшая рана —
Што на душы, на душы...
Калі абalonка сарвана —
Лекуіся: верши піши.

Антыутопія

Каб лета з зімой не зраўнялася!
І прыйдуць тады назаўжды
Не то несаночная восень,
Не то безупынку правесне.

У вулегах чолкі змарнеюць,
Адмовіца жыта расці.
А дрэвы,

ў разладзе з прыродай,

Зусім распрануцца і вымруць.

Сярод дыктатуры туману,
Дзе шэрае пошасці шал,
Мы самі сібе адрачэмся
І станем,

як паастаскі ў склепе.

Хімічную ежу засвой,
Хімічны ўсцягнем тканіны
І будзем тлумачыць унукам,
Што сонца далёка, ды ёсць.

Да пана Ёдкі

Санаторскі народ

павялі да Наркевіча-Ёдкі.

Два сабачкі ўязаліся следам,
два смелых жукі.

Штих быў новым,
падоўся зусім не кароткім —

Праз Усі і да іншай
скаванае лёдам ракі.

Нёман там з Неманцом,
там былога руіны і рэшткі.

Славу Ёдкі капісыці

Еўропа признала сама.

І бабулі, астаўшыся,
на снезе спяшаціся бежскі,

І няўчымана, спяча памяць была,
як зіма.

Так нязвязка за вонкамі вее...
Ад мцеліц адвыклі мы ўсе.
Торым сцежкі сае пакрысе,
Прывіташы пару Вадалея.

Хай нас будучынъ строга не судзіць:
Недасёу, недабор, неўмалом...
Новы час новых думак палёт.
Падштурхуюваюць тых, хто марудзіц.

Вясною бывае пара халадоў.
Сіналоцца кветкі ад лягатага ветру,
Нібыта хацеўлі схавацца у нетры.
Бывае, бывае пара халадоў.

Галоўнае — вытрымаць, ператрываць.
На жаль і на шчасце, жыццё паласатое.
Становічча зорак, сезоны і даты,
Анонсіны, лёсці кірунак, зарплата —
Мянляца ўсё!

Застаеца чакаць.

Роздум пра муху

Перайманне А.Вярцінскага

Муха сядзіць на варэнні.

Гэтага мала, што села.

Можа быць,
села і не паела.

Можа быць, з'гла меней,

Чымся хацеў яе апетыт.

Далей перайду на петыт.

Калі абalonка сарвана —

Лекуіся: верши піши.

Удосталь паесці варэння?
А мо спрацавала інерцыя?
Альбо мела месца камерыя?

Мо папрасіла сяброўка,
Адмовіць было нялоўка.
А раттам галодныя дзеци
Плачуть,
дык як тут есці?

Дапусцім таксама
(што верагодна):
Салодкае есці ёй шкодна,
Не тут кажучы — дыябет...
А што як у мухі
не скора абед,
Ды перакусаць не раіць дыета?

Дзеци!
Падумашь вам раю пра гэта.
Колькі у нас на шляху перашкод,
Колькі абставінаў розных,
прыгод!
Горай бацикоўскай патружкі
Чужая бліскучая стужка.

Так што прыпасесь пра варэнне
Вялікае мае значэнне.

Эпоха лёдавых палацаў
Калісці пройдзе, спадзяюся.
Ўзыхненца лёгка
Беларусі
І перастаунець мо баяца
Маўклывы,
што вечна з краю.
Рабы з партфелямі, бывайце!
Вас нават Бог не пакарае,
Бо вы як смеце
ў нашай хacie.

Вопыт

Жыццё пасправай раскладзі
на мінуты...
Ёсць вопыт любові
і вопыт пакуты.

У кожнага свой авабязак і клопат.
Ёсць вопыт багація
і беднасці вопыт.
Штам іншых бывае: калечства, няволі,
Раптоўнае смерці...
(Даволі, даволі!)

Ды толькі не кахам
ўзячынныя слова
За вопыт набыты наші,
чляскі і новы.

Абставіны аслабілі ціскі.
Надоўга? Невядома.
Лёс такі.

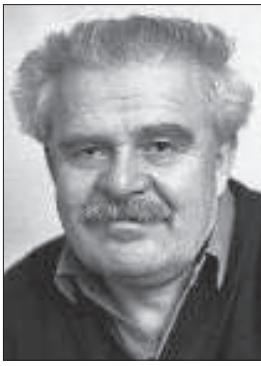
Ён лёгкім не бывае, як вада
Не можа быць сухою.
Злыядা

Суправадзяе ўсіх нас на зямлі.
Мы б з ёй пасябравалі,
каб маглі,
Мы б даравалі Богу і людзям,
Каб трошачкі лягчэй
жылося нам.

А зрэшты —
што ім наша дараўанне?
Прабачаць і яны,
як нас не стане.

► ПРЕЗЕНТАЦІЯ
П'ЯЎКА
 З НОВАГА РАМАНА

ЮРІ СТАНКЕВІЧ

Квартал, дзе я ціпец спыніўся, замешаны. У сенсе яго насельніцай. У адзрененне ад больш заблесчаных тут німа камунальных сістэмы абароны з высокімі мурамі, абсталяваных фотаэлементамі (у такіх кварталах-камунах жывуць людзі, якія аб'ядноўваюцца па ролігійнай, крымінальнай, расавай ці якой іншай карпаратыўнай супольнасцю, а таксама геі, трансексуалы і лесбіянкі). Ён больш не-бліспечны і часта бывае полем, на якім са зборы высылаюць свае адносіны, змагаючыся за сферы ўплыву, а, значыць, за ваду, ежу і права на секты шматлікай маргіналь. Увогуле, наша квазікраіна, не абароненая ў свой час пазбаўленымі свядомасці продкамі, нагадвае своеасаблівы єўрапейскі этнічны гноедастойнік. І хоць у суседніх не намнога лепш, тут, у нас, здолела выпадзіцца тое, што выклікае ўгледзе перацэнку вартасці самога жыцця...

Я ведаў, што як толькі зачынію за сабой дверы, то адрэзу апінуся ў сістэму кантролю. Гэта татальнай сістэмы была запушчана ў мегаполісах гадоў дзесяць таму і з пераменнымі поспехамі выкарыстоўваеца і ціпец, бо шматлікі нападаў крымінальныя і крымінальныя суполкі, якія ў апошні час набылі амаль легальны статус і актыўна выкарыстоўваюцца праз асацыятыўную сувязь паміж імі, зноўкі нібы пераазісуючыся. Калі дапаўняльні блокі паміж станцуц таксама ўзделнічніцаў у гэтым працэсе, то за картоткі тэрмін гэтыя блокі будуть утрымліваць калі дзесятніца адсоткаў вобразу з паміж свядомасці. А калі чалавек будзе жыць з гэтымі блокамі паміж імі дзесяць гадоў, то яны будуть утрымліваць практична ста адсоткаў вобразу, якія назапасілі за мінулы перыяд жыцця. Пытанне пераносу фокуса «Я» свядомасці вырашаеца такім чынам «само сабой», бо смерць цела і мозгу не наносіць страты свядомасці, паміж якой і фокус «Я» па-ранейшаму паўнавартасцю функцыянуюць у дапаўняльных блоках паміж. Але вось душа? Як быць з ёй? — пытается многія. Адразу скажу вам адказна: яна не матэрыйальная реч, а значыць, яе ніяма... Замест яе мы маєм фокус «Я» нашай свядомасці.

Адначасова з гэтымі слоўнымі ванітамі, якія вяла ўспрымаў мой слых, вочы міжволі машинальна

заводзілася спецыяльнае дасце, куды заносіліся не толькі адбіткі пальцаў, а і асобныя выказванні і ўчынкі. Нашыя ўлады заклапочаны ціпец голоўным чынам свайгі бяспекай, на што і выдаўчыўся асноўныя сродкі, а ўсё аст茫然е, у прыватнасці, бяспека саміх грамадзян — у іх асабістых руках. Я рэдка выходжу з дому без нажа ці рэзвальвера, хача валоданне зброяй без дазволу забаронена і жорстка караецца спеслужбамі...

Я з большага павячераў штучным бутэрбродам, падобным на мыла, а потым даць падзеньне да пульта ў інчычы ўманіраваны ў сцену тэлевізора — яго старадаўнюю мадэль. З экрана зазыўна заўсіміліся напаўголёныя юрлівія прыгажуні, трансвестыты і педерсты, напамажаныя каменетары бралі інтар'ю ў зоўсёдзь зарадленых жыцьцем людзей, часам прапаноўваліся карцінкі нейкіх тэхналагічных распрацовак, падлічваліся сумы прыбыткай.

Потым экран надаўта захапіў футуролаг — штучна мадаждавы чалавек сярэдняга веку, з паголенымі зірапам і густой чорнай барадой.

«Перадоленіе смерці», — вяячу ён, — гэта адзінства, нечвучаная задача, якую раней чалавек не мог перад сабой паставіць, але гэта задача бачыцца вырашальнай сінінай. Ёсь праблемная тэорыя і не спыняеца практыка, ёй занятытыя сірэчнай навукой. Ціпец замест марных дыскусій мы прапануем дакладную тэхналогію бессмортнасці свядомасці. Гэта тэхналогія адразу зменіць ўсё наша жыццё. Знікнуща нацыянальнасць і яе атрыбут — мова»...

...«Галоўнае для нас — перанос фокуса «Я» свядомасці на камп'ютернае асародзіе, — прадрачкаў далей футуролаг. — Як жа та-кое вырашаваецца? А вось як: сама юлісцівасць паміж заключаеца ў тым, што яна пастанаўка аблані-ацца, і прыкладна дзесяніна аздоткаў вобразу перыядычна актыўна выкарыстоўваюцца праз асацыятыўную сувязь паміж імі, зноўкі нібы пераазісуючыся. Калі дапаўняльні блокі паміж станцуц таксама ўзделнічніцаў у гэтым працэсе, то за картоткі тэрмін гэтыя блокі будуть утрымліваць калі дзесятніца адсоткаў вобразу з паміж свядомасці. А калі чалавек будзе жыць з гэтымі блокамі паміж імі дзесяць гадоў, то яны будуть утрымліваць практична ста адсоткаў вобразу, якія назапасілі за мінулы перыяд жыцця. Пытанне пераносу фокуса «Я» свядомасці вырашаеца такім чынам «само сабой», бо смерць цела і мозгу не наносіць страты свядомасці, паміж якой і фокус «Я» па-ранейшаму паўнавартасцю функцыянуюць у дапаўняльных блоках паміж. Але вось душа? Як быць з ёй? — пытается многія. Адразу скажу вам адказна: яна не матэрыйальная реч, а значыць, яе ніяма... Замест яе мы маєм фокус «Я» нашай свядомасці.

Слухаю, — чамусыц з хвала-ваним скажу ёй, — У мене намер зайсці да вас неадкладна. Вы адзін, спадар Берташ?

— Так.

— Тады, калі вы не супраць, адчыніце дверы. Я побач.

— Згодна.

Я яшчэ раз зірнуў на гадзіннік, каб утрымліцца ў тым, што не памыліўся і ціпец спадраў яшчэ вельмі рана. Гэта жанчына прыбылае. Чаму яна спыняеца? Яна адна, ці па-ранейшаму з тым маўклівым Платонам? — замільгала ў май

гавале недарэчныя і малавытлумачальныя пытанні. Урэшце, я адуцьніць і стаў чакаць.

Праз некалькі хвілін госця з'явілася на парозе. Я убачыў, што замест сукенкі на ёй быў ільяны камбінезон са шлейкамі, а валасы на гавале падабраны пад спартыўную бейсболку; толькі ўсё вонката чамусыц выглядала буднай і ў некалькіх месцах была пашкоджанай. Праз аголене пе-перадплечце чырвонай пісцай цягнулася свежая драпіна. Жанчына выглядала не зусім адэкватнай, і я зразумеў, што нешта здарылася. Урэшце, я не памыліўся.

— Ваш спадарожнік, — спытаў я, — ён таксама прыйдзе?

— Платон не прыйдзе, — праз паўузу адказала яна, і твар яе сутарграва перасмыкнуўся.

Я знерухомеў.

— Што здарылася?

— У мене праблема, спадар Берташ, — выдыхнула яна, — мне патрэбна дапамога.

Я моўчыкі ўзяў яе за руку, правеў у пакойчыкі і пасадзіў на канапу. Але яна падхапілася з месца, скінула з галавы бейсболку і пачала персона хадзіць: сэм кроکаў у адзін бок, паварочвалася і рабіла столькі ж нязад.

— Здыміце чаравікі, — пра-панаваў я будзённае, чакаючи тлумачэння.

Яна паслухалаася, але хадзіць не перастала.

— У душавой ёсць вада? — нечакана спытала яна, спыніўшыся.

— Наўрад ці.

Тым не менш, я зазірнуў у душавую і павярнуў кран. Вада паліасца, і я ўспомніў, што пры засліенні заплаціць за кубамет даволі адчуваўную суму. Як заўсёды, ваду тут уключалі хіба што начу.

— Зарыасы, — сказала яна распраночаючыся, — я ёсць растлумачу. Толькі пастаща хвіліну пад душам. Вы не супраць? Я вельмі шкадую, што прымушаю вас непакойчыцца. Прабачце.

Яна зігліла за дзвірьмі, і я пачуў, як паліасца вада, пасля чаго знайшоў свежы ручнік і, прыадчыніўшы дзвёры, павесіў яго на вішак. Мельгам убачыў жанчыну, якая ўжо стаяла пад струменем вады, і асаніў яе целасклад:

стрынны даўгія ногі, акруглыя клубы, шырокія плечы — пісці, тады і віглядзіла старажытныя амазонкі.

— У вас знойдзеца які халат? — спытала яна праці хвіліну. Шум вады зінік.

Я адказаў, што не нашу хадзіць і пранаваў ёй накінцьце маюшы, на што яна моўчыкі задушліла, як і чорна вечарам.

— Мяне ўжо, магчыма, шукаюць, — неяк вяла канстатавала жанчына па імені Мойра. — Я мушу неўзабаве ісці.

Я хутка кеміў вадеў за сабой гэтую немалаважную якасць. Ланцужок нейрону ў майі гавале, пісці, перасталявася на ілажным чынам, бо праз некалькі секунд я ўзнавіў на паміж бігчугі радок з экрана тэлевізора, і ўспомніў фрагмент тэксту. Няўжо гэта так?

— Так.

— Тады, калі вы не супраць, адчыніце дзвёры. Я побач.

— Згодна.

Я яшчэ раз зірнуў на гадзіннік, каб утрымліцца ў тым, што не памыліўся і ціпец спадраў яшчэ вельмі рана. Гэта жанчына прыбылае. Чаму яна спыняеца? Яна адна, ці па-ранейшаму з тым маўклівым Платонам? — замільгала ў майі.

Жанчына знерухомела.

— А вы лічыце, што той варты

— Мне напляваць, — шчыра сказаў я, — але ці трэба падстайціца пад кулі з-за нейкіх дзяржаўных кlapоў? Дарэчы, чыя гэта была ідяя і навошта было ісці на яе выкананне, не падрыхтаваўшыся як след?

— Вось вы б схадзілі?

— А што гэта даслі? «Людзейченяў» большасць.

Але тут я замаўчыў, бо спрэчка ў такі момант была бессансонная, а зрабіў нешта такое, на што б адразу не зыштыўся ў іншай сітуацыі. Я сеў з ёй побач і абняў яе за плечы, са шкадобай заўважыўшы, што яе чела ўсё яшчэ нервова ўздыргвалася пад ладонямі.

— У цябе знойдзеца што-небудзь з транкіліпаку? — спытала яна, гледзячы ў падлогу і перайшоўшы на «ты».

— Не. Я іх не ўкываю.

З дапамогай маіх пытанняў яна паставіла паведаміла ўсё, што адбылося з імі за апошнія суткі. Платон, як я павінен быў згадаўвацца, з'яўляўся чальцом невядомай міне забароненай радыкальнай суполкі. Як дарэчы, і яна, Мойра. Як і з большага ведаў, у краіне дзеінайчыцьці, наадварот, чакаючы на кансервацыі свайго часу, неадрэчныя змагаты, сур'ёзныя лодзі, не алергачныя, змагаты на словах, а халоднікроўныя выканаўцы, якіх улады, выявіўшы, адразу скіруючы ў фільтрацыйна-папрачныя лагеры, дзе і зінчычаюць.

— Платон не пасяяці мяне ў свае планы пасля сумеснага на-ведвання вас, спадар Берташ, але вы яго нечым цікавілі, і ён прыходзіў адміслюсава, а мене паразічаў чакаць яго ў адным з трэціеразрадных гатэляў, паглумічыўшы, што, калі не вернецца праз некалькі гадзін, то варта ехаць на Новы Эдэм. Гагадвалі я іе прымкеты. Уцічы яму не ўдалося, і ён, ужо забыт, згарэў у машыні. Магчыма, ён збрэзіў яе жыццё.

— Ціпец, — закончыла жанчына свой апавед, — я, вядома, не хадзіць падстайціца цябе... — Даўшы і ты высланая? — спыталі я.

— Так. Амаль усе, хто працаваў з твайма бацькам, былі праз нейкі час пакараны. Мяне сасласлі ў Эдэм.

— Пабудзеп у мяне, пакуль усё спакойцца, — сказаў я, — а потым мы, верагодна, рушым у паселішча. Я прымрошу вашу пранаву.

— Дзякую. Я не памылілася ў табе. Думака вось, чым бы табе аддзялічыць...

— Не клапаціся.

— Ты натураў! — нечакана пацікавілася яна, па-ранейшаму седзячы на канапе і не падымайчы галавы.

— Хіба гэта не бачна?

— Тады транкілізатарапу не троба, — на яе вуснах з'явілася ўсмешка, у якой было, на мой погляд, нешта змушаное, але затым яна рагітам скінула з сябе капушлю і рагічку абыяла мяне. Мы ляглі на канапу. Я не адразу авалодаў ёй, а нейкі час моўчкі лацішыў, пэўна, ужо тады ў мяне да яе ўзінікало тое саме паучцё, якое, яшчэ да гэтай нечаканай фізічнай блізкасці, злучыла нас разам і якое з даўніх часоў называлі каханнем...

► МІНІПАЭМА

НЕ ДАЙ ЗГАСІЦЬ НАДЗЕЮ

Марыя НОВІКАВА

*Калі ты ступіш у абшары ночы,
О, колыкі болю на тваім шляху!*
Ірина Дарагейчук

Ёсць талент — жыць...
Марыя Баравік

*Голос Бога:
— Мой чалавек, Мой скарб і боль
Мой вечны,
Табе Я даў у спадыну Зямлю.
Але, каб свет не страціў чалавечнасць,
Янчо ѹ агеньчык Веры запалю.*

*Калі ты ступіш у абшары ночы,
Ён будзе гэзіц цябе сваім цяплом,
Каб ты з дарогі ісціны не збочыў,
Асветліціц шлях дверлівым светлом.*

*Маё непаслухмінае стварэнне,
Каб сапрауды Маім адбіткам быў,
Я даў табе стваральнае імкненне
І Таленту агеньчык запалю.*

*Каб на шляху сваім бяды не зведаў,
Адрозніці мог, што — добрае, што — зло,
Я дам душы тваіх і працу ведаў.
Так, дам табе Я Мудрасці свято.*

*Пытаешся, дзе шчасце і бацаке?
Як жыць табе ў нядолі і журбे?
Вазьмі Надзею, каб сябе не страціць.
І прыкладзеца іншае табе...*

*Адказ Чалавека:
— І я пайшоў напротаю дарогай,
Пайшоў, не наракочы на лёс.
І палычнега ѿс дарункі Бога,
Я іх святою ѹ жыццёвым свет панёс.*

*І найярчэй мая гарэла Вера.
Дзіцячы позірк мой шукаў нядоба.
І ў храм быў абычненых дверы,
І быў на алтары жывы Хрыстос.*

*Ды час мянэ прыспешаў у даросласць.
Агеньчык Веры мне нязручным стаў.
Забыўся я пра чырвасць і пра ёзнецасць
І ў спакушэннях веру занядбаў.*

*Згасіў агонь, каб востк дарма не траціць:
Зашепто зноў, калі надыде час —*

*Бліжэй да Пасхі, ці пры іншым свяце...
І свечкін труп заторкнуў за абраз.*

*Згасіў агонь, што цепліцца так квола.
І больш не браў таго я ў галаву:
Жывець эса лодзі без ле наўкола.
І я без Веры неяк празъяву...*

*Без Веры...
І на трон узняў я Розум.
— Уёл злагу, адбою, — рашыў.
Не ўбачыў я голоўную пагрозу:
Выў розум мой пазбаўлены душы.*

*І не было ѿ мене абмежавання,
Маральны меркі ѿ сэрцы не было.
І стаўся Розум свету пакараннем.
Бо затаптаў я Мудрасці свято.*

*Дзе ж выйсце?
Творчасць! Талент — мой ратунак!
Я ў гты вір нырнуў, бы ў акін.
Я выпесціў Твой, Госпадзе, дарунак,
Ды сам сябе ізноў завеў у эман.*

*Не шкадаваў ні высілкаў, ні часу.
Я адчуваў, як з кожным днём мацней
Так надзвычайні, зырка, зорна, ясна
Гарэла свечка Таленту ўва мене.*

*Казалі: «Шапкі прэч, праф намі — геній!»
Лагодзіў сущы эсты хваласцеј.
І я не слухаў голасу сумлення,
Бо славы і вядомасці хацеў.*

*Я даслужыўся да вянкоў лаўровых...
Ды толькі ў той пагоні з хвалой
Свядома заглушиў я шыбрасць слова
І ў пустаслоўі страціў Талент свой.*

*Тры свечкі. Тры забітыя ахвяры
Маіго бяздум'я і жысцёвых драм...
Даруйце мне, засубленыя мары,
Агонь душы, што задушыў я сам.*

*Стоя над цемрай, над бяздонным вірам.
Застаўся крок...
І тут успомніў я,
Што свечак усяго было чатыры...
І этая — апошняя мая.*

*Крычала ўсё: «Згасі яе! Спазніўся
Ты начыніція з бліткага ліста!»
У цембе сэрца ціхі блік свяціўся.
Я упершыню агонь гасіць не стаў.*

*У ночы сэрца блік свята ніце...
І голас з той далёкае пары*

Мне падказаў імя яго: «Надзея...»

*І ўсклікнуў я:
— Не памірай! Гары!!
Гары! Свяці!!! Адпречу ѿс сумневы!
Я болей не могу ХАЛОДНА ЖЫЦЬ!*

*І, як з нябес магутная залева,
Слоў шчырых мора хлынула з душы.*

*І я адчуў забытае трымынне
Пякучых думак і шчымлівых нот.
І зноў жывое польмія натхнення
Маю душу прабіла навыёт.*

*Сказаў тады:
— Мінае прага славы,
Сцірае час абрывы гарадоў.
Руйнуюча палацы і дзяржавы,
Ды вечны Надзея і Любоў.*

*Мінае ўсё: бацаке, шанаванне.
І я міну. І цэлы свет міне...
І этая адкрыццё было світаннем
І Граджэннем Мудрасці ўва мене.*

*І я сказаў:
— Адкіну ѿс ваганні,
Адкрыю срца словам я Твайм,
Твая Любоў ратуе ад змяркання.
Мой Божа, назаві мяне «свайм».*

*Пакліч мяне з глыбіні маёй цямнечы,
З маёй тугі, бязвер'я і трывог.
Твая Любоў мае акрыліць плечы...
Пакліч мяне, пакліч мяне, мой Бог!*

*...І раптам думка зыркаю маланкай
Працяла адкрыццём моі думны ѿмы:
Калі «Цібе шукаю я ад ранку...»,
Якім эса, Госпадзе, я быў слыпым!!!*

*Ты быў са мной ад першага імгнення,
Ад нарадзення неба і зямлі,
Ад першай думкі, ад майго ўтварэння
Любоў і голас Твой ўва мене жылі!*

*Мне больш не страшна. Бо калі настане
Мой крок апошні ѿ хвалю небыцца,
Зазіе Бог над безданню — світаннем
І зноў пакліча з цемры да жыцця!*

*Голос Бога:
— Дзіця Маё, Мой клопат і натхненне,
Адкрыу ты найважнайшай ўжыцці:
Праз страты, горыч, праз усе цярпенні
З Надзея непагаснаю ісці.*

*Насі Яе ў душы, дзяліся сло,
Не дай Яе нікому задушыць.
І памятай, што Я заўжды з табою,
Як і Надзея — лепшы ТАЛЕНТ ЖЫЦЬ!*

► ПЕРАКЛАД

Філіп Ларкін

ФІЛІП ЛАРКІН (PHILIP LARKIN)
— англійскі пісьменнік (1922–1985),
нарадзіўся ў Ковентры, закончыў
Оксфардскі ўніверсітэт. Лаўрэат
шматлікіх літаратурных прэмій і
ўзнагарод, сярод якіх — Карапеўскі
залаты медаль за паэтычныя
дасягненні.

Вада

*Калі б мне сказали
Прыдумашь разлію,
Я б скарыстаў ваду.*

*Хадзіць у царкву —
Трэба ісці ў бород, каб
Захаваць сухім азенне;*

*Літургія мая мела б
Вобразы акунання ў ваду
І шчырае хрышчэнне,
На ўсходзе я мушу*

*Падніць шклянку вады,
Дзе будзе збіраца
Анёльскае свято.*

Я пачаў гаварыць
*«Чэрыць стаходзя», або
«Трыцаць гадоў таму» —
Пра сваі ўсціці,*

*Затаіўшы дыханне,
Быццам падаю і ўздымаюся
У вялікай мёртвай пяцілі
У пустельным небе.*

Скошаная трава
*Трава слабая ў пакосе.
У скосаных сцяблін
Кароткае дыханне,*

Смерць забірае шмат гадзін.

*Трава ўмірае белым днём
Ліпеня зялёна-лістовага.
Свечкі каштанаў гарашь агнём,
Чакаючы хіба дня новага.*

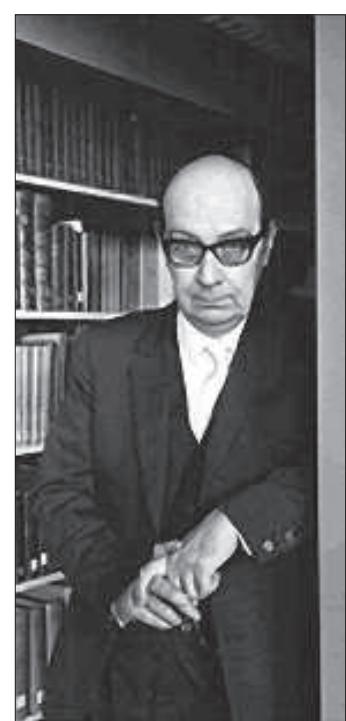
*І пахне ўсюды белым бзэмам,
Сцежкі ѿс ў карунках,
Воблак пайзе над лесам
Ціха — поўны задумкаў.*

**Калі б руки
маглі вызваліць сэрца**

*Калі б руки маглі вызваліць цябе, сэрца,
Куды ты паляцела б?
Далёка па ўсім зямлі,
Якую поўнае неба захацела
Зрабіц пустош. У горад,
Да мора, да гары над долам,
Калі б руки маглі зрабіц цябе волным?*

*Я б не замкнулася на замок,
Я б пабегла праз даліны,
Лісы і палі, колыкі змагло б,
Лавіла б шчаслівія хвіліны
Пад сонцем. А калі змагло б,
Не знайшло бы таті пляча,
Каб галаву сваю прытуліць.*

Пераклад Алены ТАБОЛІЧ

ПРОЗА

14 (6)

► АПАВІДАННЯ

ФОТАМАЙСТАР

Уладзімір ДАМАШЭВІЧ

Лета выдалася гарачае, спікотнае, без дажджоў. Зблажына на палі даспявала без пары, з малым, засушаным зернем. А ў верасні, калі поле пауступа гусцела, пачаліся дажджы. Толькі першага верасня, як памятнае майстар Карнілка, пагода стала адмысловая, як паказу, і ён заўсёды прыносіў дадому, у сваю фоталабараторыю, некалькі стужак і касетаў добрых віслых школльных здымкаў, якія рабіў па запрашенні ў некалькіх школах, толькі паспявай.

Эта быў скі-такі заробак да яго працы ў газете, якую ён не любіў і ўжо падумваў пра тое, каб пайсці ў якое іншае месца, каб не здымкаў наядзьмутых старшыніў калгасаў, заношаных трактарыстаў і навыспаных худых дэярак.

Цяпер апошнім часам нахаплілася новая — ці то хвароба, ці то ўлюбенасць — хадзіць на мітынгі, якія сяды-тады арганізоўвалі апазыцыйныя партыі, выдаваць на вуліцы і на плошчы не адну тысячу людзей, пераважна моладзь. Яму аслабіла імпанаў ў якіх дэйсцівіцца відзеяньні, але яго паспеціца. Галоўнае — зрабіць арыгінал-макет, а тады будзе ведаць, што і чо, які бок віянуць і куды кіраўцаць.

Апазыція, што не так уё праства, як яму спачатку здавалася. Траба было перакапаць свой архіў стужак — плёнак і касетаў, старых здымкаў, якія ляжалі ў яго, складзеныя без усякай сістэмы, лепши сказаць, зваленыя ў кучу, у якой цікавка было знайсці пачатак і канцы. Да таго ж у яго ёсё неяк нязнан памянялася паламалася: ён раз'вёўся з жонкаю. І адна з прычын, калі не галоўная, была тая, што фотамайстар перастаў як след займацца сваімі справамі, каб пракарміці і дагледзець сям'ю, а звязаўся з апазыцый, прыпадаў на розных мітынгах і дэмакратычных здымках, якія ўсе ў яго было звычайні, без нікіх адхіленняў ад нормы.

Гаспадар таксама сё-тое распавёў яму пра сябе, паказаў некалькі здымкаў, зробленых на мітынгах, хлонец зацікавіўся імі, пытгаўся, хто гэта, а хто гэта, а галоўную фігуру звычайнай ў цэнтры здымка, высокую, з адкрытымі тварам і голаў галавой ён добра ведаў. Майстар распакаў пра тое, як прышоў да думкі, што вось гэты, на здымках, Ляйон Войніч, гаворыць правільна: трэба тое, якім жыве.

Малады хлонец уважліва слухаў, часам што-небудзь перапытаў, як бы хоочучы заглыбіцца ў тэму. Яго, як і дзіўна, цікавіў асобныя прызвішчы, якія сталіся вядомымі ў апошні час сродкі апазыцыйнай моладзі; яго зацікавіла чаму іх афіцыйная пратагоністка называе нацыяналістамі, хоць яны, па сутнасці, нікія не нацыяналісты, а толькі патрнёты свайго краю. Дык хіба гэта грех?

Фотамайстар згадаўся з яго словамі і прыводзіў думку, што менавіта кожнага беларуса-патрыёта ў 37-м годзе расстрэльвалі як ворага нарада, націзма, заклятага працаўніка савецкай улады, а гэта былі ніякія на ворагі, а лепшыя людзі нацыі, якімі можна і трэба было бы ганарыцца, а не забываць іх страшнымі кляймом «вораг нарады» — і зішвіца, як «шалённых сабак».

І сёняні, калі іх дзеці і ўнукі выходзяць на плошчы і вуліцы з бел-чырвона-белымі сцягамі і прэтэстуюць супраць скасавання беларускіх школаў, дык іх ужо таксама называюць самымі горшымі словамі: адмарозкамі, недабіткімі нацдэмамі і нават фашыстамі...

Яны добраў яшчэ потым гаварылі, ужо выключыўшы свято, студэнт Ігнасій парыўваў сваё раскладушкаю, варочаўся, не зна-

выступае з высокай трбыну вялізнымі, на сесіях, на суперечках з выбаршчыкамі, на плошчах перед тысячнымі наётапамі, дзе ён рэзка крътыкуе рэжым за тое, што ён прадае нацыянальныя інтаресы: закрываючы беларускія школы ў гарадах, а ў сялоў распублікі ўжо ніяма ўніверсітэтскай школы на роднай мове. Гэта не зафіксуе на стужцы, але зразуміць подзеяньне можна — і нават траба: даваць вытрымкі з яго выступленняў — самыя востыні і трапыны мясціны.

Альбом будзе трохі палітычны, але што ў гэтым дрэннага? Цяпер такі час: палітыка сядзіць на кожнага ў пячонцы, без яе проста немагчыма жыць. Добра было бы потым растиражраваць альбом, каб яго пусціць у людзі, у народ, але гэта паспеціца. Галоўнае — зрабіць арыгінал-макет, а тады будзе ведаць, што і чо, які бок віянуць і куды кіраўцаць.

Вечарам хлонец прынёс свае небагатыя пажыткі: раскладушку, чорную сконкую коўдуру, пару прасцінаў, невялікі яскінны падушачкі, якія ўсякай там драбізгі: ручнік, шыла-мыла, вярную штотку.

Яны павячэралі разам, пілі мадалдаўскае віно, якое прынёс новы віктарант — звалі яго Ігнасіем, рэдактар імі. Ён быў негаваркі, толькі трохі раскладаў пра сябе — адкуль, хто бацькі, колкі братоў-сёстраў, але ўсё ў яго было звычайні, без нікіх адхіленняў ад нормы.

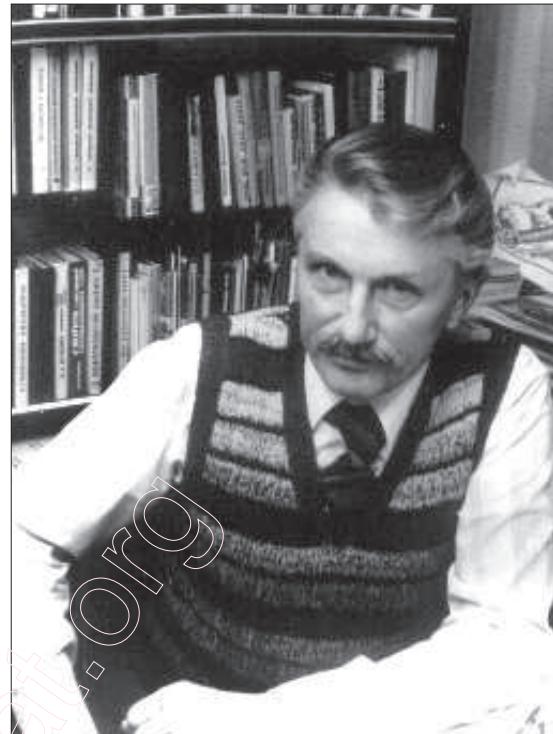
Гаспадар таксама сё-тое распавёў яму пра сябе, паказаў некалькі здымкаў, зробленых на мітынгах, хлонец зацікавіўся імі, пытгаўся, хто гэта, а хто гэта, а галоўную фігуру звычайнай ў цэнтры здымка, высокую, з адкрытымі тварам і голаў галавой ён добра ведаў. Майстар распакаў пра тое, як прышоў да думкі, што вось гэты, на здымках, Ляйон Войніч, гаворыць правільна: трэба тое, якім жыве.

Малады хлонец уважліва слухаў, часам што-небудзь перапытаў, як бы хоочучы заглыбіцца ў тэму. Яго, як і дзіўна, цікавіў асобныя прызвішчы, якія сталіся вядомымі ў апошні час сродкі апазыцыйнай моладзі; яго зацікавіла чаму іх афіцыйная пратагоністка называе нацыяналістамі, хоць яны, па сутнасці, нікія не нацыяналісты, а толькі патрнёты свайго краю. Дык хіба гэта грех?

Фотамайстар згадаўся з яго словамі і прыводзіў думку, што менавіта кожнага беларуса-патрыёта ў 37-м годзе расстрэльвалі як ворага нарада, націзма, заклятага працаўніка савецкай улады, а гэта былі ніякія на ворагі, а лепшыя людзі нацыі, якімі можна і трэба было бы ганарыцца, а не забываць іх страшнымі кляймом «вораг нарады» — і зішвіца, як «шалённых сабак».

І сёняні, калі іх дзеці і ўнукі выходзяць на плошчы і вуліцы з бел-чырвона-белымі сцягамі і прэтэстуюць супраць скасавання беларускіх школаў, дык іх ужо таксама называюць самымі горшымі словамі: адмарозкамі, недабіткімі нацдэмамі і нават фашыстамі...

Яны добраў яшчэ потым гаварылі, ужо выключыўшы свято, студэнт Ігнасій парыўваў сваё раскладушкаю, варочаўся, не зна-

ходзіў зручнае позы. І калі заснуў сам майстар Карнілка, нават не заўважыў — плаўна і непрыкметна. Спаў моцна, без усякіх сноў, і прачнічаўся ўжо завідна, было восенем пятынцаццаць. Гляняніу на раскладушку — пуста, яна акуратна засланая чорнаю сукною коўдрава, на падушцы яскінны ляжыць згорнутая ў дэве стокі невялікай паперка, як з блакнота. Майстар разгарніў яе і прачнічаў: «Выбаччар, спяшаюся на заняткі. Буду вечаре, пятынцаццаць. Пачынаю роўны, правільны, спакойны — ні ўлева, ні ўправа.

«Ну й ладна, мне што? Зарас паснедаю — і за работу». Снедаў, думаў, успамінаў учарані вечар, гутарку з хлонцам. Ці не разабр'і ён глупоты, што адразу паказаў сябе, распрануўся дагада! Но мяне было бы адразу?.. Але што, хіба ён не ведае, хто ён, Карнілка, якому Богу моліцца? Хіба не быў ён на мітынгах, не бачыў, на чым баку яго сімпаты?

А вось хто гэты Ігнас, ты, братка, ведаеш толькі павярхоянна. Но мяне зусі не той хлонец, за каго ён сябе выдае? Варта было б праверць, што гэта за студэнт, ці за сімпаты да апазыціі яго выставіўся з інтэрната? Но гэта звычайнай падсадданай вутка? А ты, стары, адразу пайшоў на яе голас? Можа такое быць? Можа, яшчэ і я...»

Але, з другога боку... Здаецца, нічога падзаронага за ім ніяма. Звычайні праставаты, вахлакаваты, не надта развітыя, якімі можна і трэба было бы ганарыцца, а не забываць іх страшнымі кляймом «вораг нарады» — і зішвіца, як «шалённых сабак».

І сёняні, калі іх дзеці і ўнукі выходзяць на плошчы і вуліцы з бел-чырвона-белымі сцягамі і прэтэстуюць супраць скасавання беларускіх школаў, дык іх ужо таксама называюць самымі горшымі словамі: адмарозкамі, недабіткімі нацдэмамі і нават фашыстамі...

не такі — мовав гарадскі і сэрцаед жаночы...

Але такія думкі-сумненні як узікалі, так і зінкалі, не пакідаючы глыбокага следу ў сядомасці, ён лічыў, што гэта дробяз, якія ён сам сабе прыдумляе. Яго цяпер цікавіла, як добра скласці альбом, каб ён запікаў і глядзе: ма варта дзіўнікі апазыціі для ажыўляжу?..

Сёняні дзені ў яго прышоў неяк хутка, выйшаў толькі ў краму, купіў пельменіяў, яек, кефіру, кавалак таннае кілбасы — на дарагую выбачай! Галоўнае, каб было што закінчыць упакою, казаў адзін чыгуначнік. Свой жывот ён прывучыў не быць пераборлым, за што не раз і сварыўся з жонкаю, бо ёй, як жанчыне, хадзялася часам нечага смачнейшага, чым яго шырэпратрэб.

Новы віктарант прыйшоў у дзесяць вечара, казаў, што затрымаўся ў чыталіцы. Дзіўна, што пра ключён не загаворваў, а гаспадар сам не напрошаваўся. Але, нібы адгадаўшы яго думкі, хлонец скказаў, што ён увес час будзе прыходзіць недзе так — пасля дзесяці вечара, астатні час ён або на занятках, або ў чыталіцы, шмат семінарскіх заняткаў, увес час трэба рыхтавацца, каб не страпіцца цыпніці. Сёняні ён быў у трохі лепшым касцом, паголены, прычесаны — меў прыстойны выгляд, і майстар падумай, што праста ён прывыкае да чужога чалавека. А галоўнае, каб ён яму не надакуяч.

Вячэралі разам, зноў кватрант дастаў са сваёй спартыўнай сумкі пляшку мадалдаўскага партвейна, запальнальна паглядзеў на гаспадара: што ён скажа? А гаспадар скказаў, што яму гэта не зашкодзіць, а вось студэнту дык можа адбіцца на пасляхвастані, на што той з усмешкай адказаў, што можа піць доўга, а яшчэ даўжай — не піць, тым больш партвейн, які ён уважае лепш за сухача. Потым ён нечакана пахваліўся, што прачытаў Курпрына — «Штабс-капітан Рыбнікава» — і яшчэ — «Штабс-капітан Рыбнікі», што иму вельмі спадабалася апавяданне і гэтыя японскі штабс-капітан, вельмі разумны і асцярожны чалавек, а

вось жа прамахнуўся — і пагарэў з-за нейкай там прасціцеткі. А каб не яна, дык ён яшчэ вуну колькі нашкодзіў бы. А каму тэрба было яго вылавіць, тыя спалі... Нешта падобнае было і ў гэтую вайну...

Але развіваць тэму студэнт не стаў, а гаспадар ахвотна падключыўся. Менавіта, каму тэрба, той заніты абы чым, а не галоўным. Вось чаму на і правучылі тыя ж немцы, як японцы ў ту вайну. Мараў «сей басні таковы»: «Дзякую Богу, што твой праціўнік паўдурак. Інакш табе было бы не знаесь галавы».

На што студэнт нечакана сказаў, што яму падабаюца амэрыканцы: за сваю паразу ў Пірл-Харбары яны скінулі на японцаў усюгэ дзев атамныя штучкі, пасля чаго японцы адразу ўзімлі руцкі. Яны абводзі трахі пасміяліся з удалай рымфы, маючы шаноў студэнт, а потым скамянуліся: з чаго смяюцца!

— Табе прости тэрба ісці ў пазты, — зазначыў гаспадар.

— Не, паэта з міне не будзе, — адказаў студэнт, — пайду ў юртысты.

— Судзіць ці абараняць? — спытаўся гаспадар.

Студэнт падумаў, а потым адказаў:

— Абараняць...

— Вельмі слушна. Віншую, — зазначыў гаспадар. — Аднак: як жа тыя дзве штучкі?

— Я сказаў бы, што японцы их заслужылі, — адказаў студэнт.

Гаспадар пакруціў галавою, як бы згаджаючыся са сказанным, і дадаў у заключэнне:

— Каб кожны атрымаў тое, што заслужыў, было бы няблага. Аднак...

Майстар заўважыў, што яму прыменяла пагаварыць з чалавекам, відаць, жыцьцё адзінокага мужчыны яму прыгэлася, а гаварыць сам з сабою ён яшчэ не наўчуўся — стаж адзіноты быў не такі яшчэ вялікі...

Дні непрыметкіна каціліся, ён прывыкаў да новага чалавека, які не здаваўся яму чужкым, а выклікаў да сябе сімпатію. Но нават таму, што не лез у душу з роспітамі, не надакуціўней-кімі там аповедамі пра сябе, не хваліўся і робіць гэта сімпатію. Адзінае, што яго цікавіла і пра

каго яны гаварылі і нават спрачаліся, была апазыція, пераважна яе лідер Лявон Войніч. Ігнас не зусім быў згодзены з тэзісамі Лявона наконт далейшай дзеянісці: апора на ўласныя сілы, саброўства з суседзімі толькі на ўзаемна выгадных умовах, развіціе нацыянальнай культуры, беларускай школы і мовы перш за ёсё, якія з кожным годам ідзе к заніпаду — і з гэтым ўсе як змірлыцца і робіць выгляд, што так і тэрба, і што працэс гэтых спыніць нельга, а тым больш — спыніць і нават павярнуць назад. А Лявон даказаў, што яго тэрба спыніць — і любымі сродкамі, інакш праз год-два-тры будзе ўдоў пона.

— Што значыць «любымі сродкамі»? — пытаўся студэнт у майстара.

— Любымі, я так думаю, — гаварыў майстар, — гэта значыць нават самым радыкальнымі.

— Што гэта за радыкальныя? Зуброўеныя? — засікавіўся студэнт.

— Не трэба ўзброеных. Не трэба ліць родную кроў, як гэта бывае ў грамадзянскіх войнах,

у войнах дамовых, як кажуць паликі. Тэрба змагацца мірнымі сродкамі: масавымі мітынгамі, дэмантрацыямі, акцыямі не-падпрадкавання, якія рабіць вялікі індус Гандзі, галадоўкамі, забастоўкамі... А не так, як мыробім: выйслі, пашумелі, пагаварылі, потым разышліся — і на гэтым кропка. Не, так мы не зрушыміс з месца гэтыя цяжкі воз. Акцыї тэрба праводзіць басконца, пакуль рэжым не стоміцца і не признае, што патрабавані апазыціі, народа правільныя, законныя, і іх тэрба выконваць. Болесна народ — гэта голас Божы, і калі яны яго адрынуць — значыць, яны не слугі народу, а ворагі народу і павінны пайсці ў адстаўку, даць месца тым людзям, якія здолыны вывесці краіну з заніпаду — менавіта культурнага заніпаду, нацыянальнага памірання. Гэтая зямля, па якой мы ходзім, на якой жывём, якая нас посып корміць — беларусская, дык чаму мы мову сваю беларускую занядбалі, выкінулі на звалку гісторыи?

Майстар памаўчачу, перадыхнуў і працягнуў:

— Што выкідаюць на звалку? Тоё, што адзюжыло сваё, што знаўліся дашчытні і не мае больш нікай патробы. А мова наша? Чаму наш рэжым кідае яе на звалку, як непатрэбніцу? Якое права ён мае гэта рабіць? Хіба можна выкідаць на звалку самае святое, самае дараюче — мову, — што вікіам належала нашаму народу? Няўжо нашы вярхі зусім аслеплі і аглухлі, няўжо зусім атупелі і апупелі, што не бачаць відавочнага? Чаму яны не глянчыць на сваі суседзі і не вучачацца ў іх? Хто з нашых суседзіў — злева, справа — адзюжыло свае мовы, роднае, на якой гаварылі іх дзяды-прадзяды, хто гаворыць на чужой, на пазычанай, на суседавай? Дзе, хто? Нідзе, нікто! — аж задыхнуўся майстар і секануў рукою паветра.

— А гэта вы добра сказаў! Проста, як у сук уліплю! — гарачыўся і аж падскокаў на табурэце студэнт.

Фотамайстар між тым гаварыў далей: на яго як накаціла нейкай магутнай хваля, якэ ўзяла яго высока-высока, што яму рабілася ажно страшна, бо ўнізе была чорная прорва.

— Ды чаму ж нашы вярхі такіх разумныя наядварот? Дзе іх вони? Дзе іх вони? Дзе іх разум уроцце? Калі яны лічача, што родная мова — гэта нішто, то тэрба прызнаць, што яны паддіваюць сабе страшна прысуд: яны прызнаюцца, што яны самі нішто! Але, каб не лічыцца такім, яны пазычылі мову ва ўсходніх суседзіў і карыстаюцца ёю як сваёю. И не думаюць, што за гэту тэрба будзе плаціць дарагую плату. I чым жа яны будуть плаціць? Для сваім знікненнем! Яны міжвон, самі таго не адчуваючы, растворыца, як тая соль, у рускім моўным акіяні і перастануць існаваць як беларускі народ, як насы беларусаў, а стануць рускімі, расійцамі. I гэты час на зі гарамі. За год, за дзесяцін, за сто — нас не будзе як насы, бо не будзе нашае роднае мовы! Вось мы з табою — на якой мове гаворым? На пасынцы з беларускіх і рускіх словаў! А на добрыя лад мы павінны гаварыць на чистай літаратурнай беларускай мове, якую выкладаюць у школах, у вышэйшых вучэльнях... Я кажу «выкладаюць»... Каб жа

выкладалі! Каб выкладалі, мы не гаварылі б на пасынцы... Мы запіцім сабою, сваі народам! Рускіх стане на дзесяць мільёнаў больш, а нас — нуль без палачкі, вось колькі нас будзе! Мы ператворымся ў нуль, мы знікнем! Дык няўжо наш урад гэтага не бачыць? Калі не бачыць — дык тэрба яму паказаць — і даказаць. I першы факт гэтага доказу — гэта тое, што яны, нашы вярхі, ужо не беларусы, а расейцы, і хоцьць, каб мы ўсе бралі з іх прыклад — пайшлі за імі ў абдымкі да рускага мяждзведзя. Нават трохі сімвалічна — абняцца з мяждзведзем...

— Мядзведзем па прозвішчу Мядзведзеў! Сапраўді сімвалічна! — перабіў яго студэнт і зрагатаў, але нечакана абараваў рогат і стаў сур'ёзны — зноў не зводзіў вачі з майстру.

Майстар, як падхоплены ўсё той жа хвальі, гаварыў далей:

— Пакаленійкі на прастеке Незалежнасці пад беларуску — гэта добра, аўгава прышыпнічаў у транспарце, у метро — па беларуску — гэта выдатна. Але... ці не ёсь гэта звычайная паказуха: для гасцей з-за мяжы? Самая звычайная, можна сказаць, савецкая. Бы пахадзіўшы па вуліцах беларускія стаўні, прыслыхаўшыся да галасу людзей на вуліцы, у метро, у аўтобусе і трайлебусе, госьці адзур пачуе і зразумее, што ніякіх беларусаў тут ужо няма, што тут толькі рускія. А дзе ж падзеліся беларусы?

— Спытае ён у сябе, а можа і ў тых, што гавораць па-рускую. Гэта выдатна. Але... ці не ёсь гэта звычайная паказуха: для гасцей з-за мяжы? Самая звычайная, можна сказаць, савецкая. Бы пахадзіўшы па вуліцах беларускага паходжання, скажуць: «Да белорусы вокруг вас, все мы белорусы». — «А где же ваш родны язык?»

— Спытае даследчаны паляк, ці літвец, ці ўкраінец, а моваваць швед. I што ж паче ў адказ? Пачуе пімат чаго, толькі не пачуе праўды: што беларускую мову ў нас забралі за нішто, праўдзівей, мы не аддадлі за нішто нашаму «вялікаму суседу».

— Няўжо такое можа быць?

— усклікнуў студэнт. Па шчоках у яго ціклі слёзы.

— На вялікі жаль, усё ідзе да такога ганебнага канца, — адказаў майстар.

— Не, нешта тэрба рабіць, каб мы не прападлі. — Студэнт вышпер вочы тыхльным бокам далоні,

Мы заплацім сабою, сваім народам! Рускіх стане на дзесяць мільёнаў больш, а нас — нуль без палачкі, вось колькі нас будзе! Мы ператворымся ў нуль, мы знікнем!

рожа ці з недаверам ставяцца да людзей, якія рабіць туту самую справу — абараніць інтарэсы нацыі. Мы забываєм элементарную рэч: што мы іздэм рознымі — мо часам і не такімі ўжо рознымі — дарогамі да адной мэты — незалежнай вольнай Беларусі, беларускай Беларусі, а не нейкай там Белай Русі, якай будзе гаварыць па-расейску. Памітаце словаў Мураўёва-вешальніка? Ён сказаў так: «Что не доделал рускі штык, доделает русская школа». Гэты яго акупанці глас на нутром чуюць нашы вярхі з імі робіць ўсё ўзгоры — менавіта рускай на ўсе сто працэнтаў і каб яны занялі асаімльяць. Імі скажаць: «Что не доделал рускі штык, доделает русская школа».

— Няўжо нашы вярхі такія цёмныя, што не бачаць гэта сімпатичны пагрозы? — здзівіўся студэнт.

— У тым ёсць і трагедыя, што яны не лічаць гэта пагрозой, а «благодаттю», якай скыхаці на іх з неба. Мы проста глядзім на свет рознымі вачымі і думаем рознымі галавамі. Вось у чым уся наша бяда. Чаму Усявішні засцім'ю розум нашым кіраўнікам, ніхто не ведзе, аднак нас чакае не найлепшы час. Нам не хапае не аргументаў, а сілы, каб пераканаць нашы вярхі, што яны ідуць працімо дарогай у нікуды — у бліспаміцца.

— Не, далей я так не могу!

Вы мне так раскрылі вочы, што я ціпец стану самым заідлым абаронцам роднай мовы і незалежнасці Беларусі на роднай мове! Даэтагу я ведаў ўсё гэта паяўляючыся на тады яны могучы засташца без пасады. На іх месца прышыпніца з «Краснай Масквы», а іх «за ненадобністю» могуць перакінці за Урал. Каб схаваць ад гневу народнага і як узнагароду за службу, за дружбу, — адказаў фотамайстар спакойніцца.

— Ну, вы таксама сказаў! Такога я не чакаў пачуць! І якіх дзіўна, гэта вельмі падобна да праўды! Гэта жах! А я думай, што яны не хочуць перавучыцца на родную мову з-за ляяты.

— Ажно яно вінш што! Гэта плата за страва! Яны дрыжыцац ад страху! Яны падымаюць пасынкі і пасады на іх месца шчырых беларусаў, якія яшчэ не паспелі забыць сваю роднай мову! Вось чаго яны баяцца!

... Гутарка-спрочка доўжылася яшчэ з мізінцу, абодва дыскутанты стаміліся, доўгі не маглі заснучы і яшчэ дагаворвалі ўсякія сваі аргументы ўжо поначы, без сяяція. Прачнуплія позна, была якраз нядзеля, можна і расслабіцца, хоць фотамайстру чакала адна неяўлікай работка: яго запрасілі на юбілей, каб ён зняў шаноўнага юбіляра і яго сім'ю.

Студэнт Ігнас быў нейкай сумніўці, што не выспаўся, ці яшчэ што яму не давала спакою. Ён зноў даўстаў са свае чорнае сумкі пляшку малдайскага партвейна, яны паснедалі, трохі захмілеці, і студэнт агаломышы гаспадара навіною: ён дзякуюць яму за прымененіе прытулак і перахадзіць жыцьці да свайго прыяцеля, у якога ёсць дадатковая плацэнца.

Але гэта было яшчэ не ўсё. Ужо адыхаючы, сабраўшы свой небагаты скарб, студэнт сказаў майстру жахлівую рэч: каб ён асцерагаўся, бягічы, яго могучы забыць. Хто і што — ён не патлумачыў, ды майстар і не дамагаўся нікіх тутумачэнняў. Падумаўшы, ён зразумеў, што і за што мае на яго зуб.

... Недзе праз тыдзень фотамайстру сапраўды знайшлі не жывога ў сваім падездзе. Потым пайшала пагалоска, што яго абраўшава і забіў той самы малады кватарант, які праўжыў у яго два тыдні. Але слядоў яго ніякіх не знайшлі, ды іх, відаць, ніхто і не шукаў.

хто за іх галасуе, баяцца, каб не засташца голымі. Вось чаго яны баяцца, — тлумачыў майстар.

— А ён умеет іх распранаць, гэта так! — усклікнуў студэнт.

— Умее паказаць іх баляць, якія яны так спраўна хаваюць пад шыкоўнымі касцюмамі і белымі кашулімі з чырвонімі галштыкамі. Ад іх так і нясе прадажным духам, як бы яны яго ні залівали, забівали «Краснай Масквой»!

— Малайчына, Ігнас, ты моцна сказаўшы! Гэта яны пачуці, — дык яны пачуцілі, — малайчына, якія яны даўно записалі — Малайчына, Ігнас, ты моцна сказаўшы! Гэта яны пачуцілі, — малайчына, якія яны даўно записалі — малайчына, — тлумачыў майстар.

— А вось мі не мэрзумела, чаму яны так баяцца роднай мовы? Перайшлі б даі, — паспрабаваў не згадзіцца студэнт.

— Дзівак! Няўжо ты не разумеши, што іх пасады — гэта якраз плацата роднай мове, якую яны прадаюць? Усяго толькі! Як прададуць ўсю без астрактату, вось тады яны могуць засташца без пасады. На іх месца прышыпніца з «Краснай Масквы», а іх «за ненадобністю» могуць перакінці за Урал. Каб схаваць ад гневу народнага і як узнагароду за службу, за дружбу, — адказаў фотамайстар спакойніцца.

— Ну, вы таксама сказаў! Такога я не чакаў пачуць! І якіх дзіўна, гэта вельмі падобна да праўды! Гэта жах! А я думай, што яны не хочуць перавучыцца на родную мову з-за ляяты!

— Але ж гэта галаўо, слухаць. Ну слухаюць — а што далей? Нешта тэрба рабіць, — гарачыўся студэнт.

— Ён гаворыць перад тысцячай друг-друг-дзесяціцю, а ці чуе яго народ? Чаму не даюць яму выступіць па тэле, па радыё, у афіцыйным друку? Дзе не чуеш роднага слова, дзе гучыць толькі «великий и могучий»? А ўсё таму, каб народ адвікніць ад свайго слова, каб думаў, што ўсё яго ўжо забыліся, што яно больш не патрబнае нікому. А тут раптам Лявон скажаць да свайго народу на роднай мове! Для іх пачуць такое — проста жах. Ды яны баяцца яго праўды, баяцца, груба какучы, засташца без электарарату, без тых,

3 пошты

НАЛЕПКА,

АЛЬБО ЗНАКІ ВОНКАВАЙ ВАЙНЫ

Прохар АЛЯКСЕЙ

У мяне, як заўжды знянацу, скончыўся тэрмін тэхагляду. Вось ужо месяц, як я раз'язджаў на «нелегальным» аўт, і тое мяне страшэнна напружала. І, хая мой добры сібіра працуе ў ДаІ і заўжды пры сустрэчы заплуйваета ў мажлівасці разрульвання дробных непараузмененій з калегамі, сябравай дапамогай я ніколі не карыстаўся, з «даёвымі» размаўляць не ўмеею і хабару ім ніколі не сплачваў — заўжды напоўніць.

Нямка нават уявіць, каб хтосьці за мяне прасіц. Ці спяраша самому — гулліва дастаць телефон і запытцаць: «Таварышч інспектар, а ці можна званок другу?..» Не-э-э.

Карацей, ездзіў як на голках. А тут яшча правася біжніе свято «палацяла». Плюс клавіша адпачеву задніяго шкла. Да яшчэ пара дробязю накшталт падсвечання нумару, што агулам мусіла «ўстасца» у нейкі зо даляраў і вольны вечар, які яшчэ трэ было знайсці (я працуя краятышчыкам у піяр-аддзеле адной рэкламнай кампаніі, і перад Новым годам у нас найбольшая гарачка). Пакуль тое, дыягнозу да саменай сяродзіны снежкі. Вачай я, зразумела, больш не заплющчава.

Машына маг ўжо даўно не дзвеячка — 16 гадкоў неўзабаве, хоць ты замуж аддаваў. Але рабіцца тога не зброяюся: надзеіны «немец» (то бок немка), уласнаруч (і ўласнанож) прыгнанал, рухавік і падвеска амаль палкам перебраняла (запачакі, прадаў, не родныя). Баявая сбіроўка — кожную раздзімку-драпінку ведаю. Да ўсяго, яна для мяне ёсьць індыкатарам жыццёвага тонусу: капі пачынаеца цікаві перыяд, перадусім што-небудзь ламаеца ў ёй. Словам, стаўлосі да сваёй ластаўкі, рыхтаваць да жывое істоты (прычым жаночага полу)..

Вось жа, дыягнозу я з тэхаглядам да саменай сяродзіны снежкі. З першага прыступу ўзялік стаціялю тэхагляду не выйшла: прыехаўшы даўшы калі дзесятай, на тыкнуўся на зачынены шлаг-

баум і чаргу з абодвух яго бакоў, а чалавек у будынку патгумачыў, што да абеда патропаць у двор не рэзальна. У лепшым выпадку — пасля 15-й гадзіны. Перспектыва пляцігадзінавага чакання ў мінус дзесяць за бортам зусім не цешыла. І што мне рабіць — запытаўся я ў Адказнага за шлагбаум? Той патгумачыў, што прыезджаў варты гадзіны за дзеў да адкрыцця станцыі (то бок а штошай рэнцы), але я не паслухаваўся мудрага дарады. І назаўтра прыехаў а сёмы.

Шлагбаум знаходзіўся ў рэнейшым стаНЕ, а ўнутраны двор быў бітма застаўлены самахадамі. Некаторыя быў без гаспадароў, што ўказала на існаванне і ѹнішага спосабу заняць чаргу — з вечара, перад закрыццём станцыі — ды спакойненка прыхаць а восьмай. Колкі магла каштаваць тая паслуга ў Адказнага з будкі. Бог ведае. Мажліва, што тыя першыя аўт напроту не дачакаліся з узором. У кожным разе, пакідаць ластаўку на ноч у сумненай кампаніі, каб потым дабірацца на рэнішні антычалавечым быдлікі (як мінімум грамадскі транспарт мой швагер), усё адно б ніколі не пагадзіўся.

На найкі час я прараваўся ў павярхойону сон, перыядычна адкрываючы очы, каб спраўдзіць, што піядрні мінівэн яшчэ не рушыў. Але не ўпілнаваў: чарга зварухнулася, і наступнае маё прачынанне засвядчыла, што той, хто быў зазаду, піпер находитца паперадзі мяне. Выслоўе пра апошніх, што стануть першымі, у нашай-савецкай рэдакцыі. Вачай я, зразумела, больш не заплющчава.

Яшчэ гадзіна — і вось мы за запаветным шлагбаумам. Хвост за мной, наколькі бачна, цигнечца ўздоўж ходніка. Наперадзе чарга раздзіляеца на тры жылы, і рухаца робіцца куды весялі. Кіроўцы, якія патропілі ў дворык, нервова паліць, перакідаюцца показкамі ды мацоукамі, не забываючы ўвесічна церці-дзерці свае таукі да бляску адпалаўвання аўто. Упершыню выходжу за борт і, хая па жыцці не пали, страйлю цыгарыціні. Кохны метр прасоўвання дадае некантроліванага хвялявання і я пачынаю разумець, чаму яны гэтак зачыта драіць свае тачкі ды шкаду, што сам не парупіўся захапіць капістру вады ды амучкі.

Ралтам чую: «С такой наклейкой не пройдёте». Абарочваюся — сіві ўжо дзядзька, уладальнік задніга аўто, указвае на маю на-

леку з літаркамі ВУ (кіроўцы певажна чытаюць іх як бу-у) і пунсовай хвалію на белым тле. І тут я ўрэшце канчаткова признаю: гэта яна, бел-чырвона-белая налепка, і ёсьць прычынай майго ўнутранага неспакою, што перарастаема ў тульсьскую боль дзесяці ўнізе жывата.

Ну, вядома, я разумею, што яна «не адпавядзе». І нават мі здрадлівы роздум надоечы тэхагляду: а мо набыць правильную «буашку» ды наляпіць паўзверз?.. Але тут жа адмахнуся ад свайго маладушша, адсунуўшы яго на перыферью свядомасці: тое ж драбіза, дурная фармальнасць. Як што, заўжды можна ѹключыць дурнія: падоньце, гражданін начальнік, не дагледзеў і авабізуюся выправіца адразу, як пабача шапкі. Насампраўдзе ж, на той перыферь яно плякоў як сяярбела, нібыта налепка месцілася не над заднім бамперам, а свежай татухай была выбітая на май уласным азадку. Ціпер, пасля трохгядзінай чаргі (і невядома яшчэ, колікі гядзінай наперадзе) тае мяне прыніясівасць падалася недарочнай. Але я ўжо не мог саступіць і ўёрда вырашыць: аддзіза дакладна не буду. Тут, на людзях, тое б, па-сучасніці, засведчыла капітуляцыю, асалоду, што мела адваротны вектар парадаўнайна з ранейшым «ўпераўскім» стылем.

Я цудоўна разумею, што налепка — усяго толькі знак. Не болей і не меней. То бок адначасна і позні сімвал, і інвентарны нумар, у заляжнасці ад таго, як ты сам да гэтага паставішся. Скажам, я же можна ўспрымаць як сімвал — унутранай свабоды, прагадаўнай на дзядзьку, які падалася на азадку. Гэтак жа як, скажам, палкам натуральным успрымаецца ў нас, калі які-небудзь апошні напрэдзік а-ргію вымагае менавіта-такіх-а-ні-іншых паводзінай, абавязвачы да талерантнасці на дарозе. Гэтак жа як, скажам, палкам на дзядзьку разыўмам. На мітынгі хаджу разы ў гады (на 25-е і на Дзяды), на плошчы не начаваў, адсідак не меў і сцігую ўпражненія. Адзіны мой антыдзяржакуны ўчынак звязаны з прафесійнай дзеянасцю. Пасля выbaraў 2001-га, якія вуснамі іх галоўнага героя былі абвешчаны «элегантнай перамогай», мяне, як і многіх іншых нашых сучынікаў, апанаваў страшны сіліна-дэпрэснік. А тут якраз на гвалт хутка трэба было прыдумаць слоган для адной замежнай кампаніі па вырабе панчоах. У панядзелак, прышкандыбыўшы на працу ў білікім да сціцыальна-нага станове, даслаў им па мэйл такі сумненай зарыфмаваны тэкст: «Толькі нашыя панчохі прывядзіць да элегантнай перамогі!» Кіраўнік кампаніі падвоху не заўважыў, слоган прынялі на ўра і, здаецца, ён дасюль з'яўляецца ўх візітойкай...

Атрымлівалася, што нікай фігулька-налепка — адзінае, што на-прауда адзізляе мяне ад маіх «вогароў». Як манская раса, зняўшы якую, я япнічуўся не лепшым за іх. І, аказаваецца, тае мяне дысцпілінавансць была патрорная выключоча дзеля задавальнення ўласных самалюбіскіх амбіцый. Ды я ці судансці ўсюгол наўгудаў гэты май «ўпераўскі стыль» і налепку? Як мух, стомлены шматадомным шлюбам, не заўважае новае фрызуры сваёй жонкі, паколькі папросту не глядзіць усе як мінеш яхуда хуткана срэжым.

Вырашальным стаўся такі эпізод. Мая суседка (і далей па тэксце вядомай песні «Краматоры»), з якой я не вітаваю гадоў з пінь з прычыны пастаянных скокаў па сваёй галаве (спачатку ў выглядзе п'яніх шабасаў, а пасля — яшчэ большага ліманту, калі яна па часе гучна машоцкае сваіх дзіцёў сабаку), сустрэўшыся зранку ля аўто, выдала, нібыта я не мінеш звяртаючыся, наступную тыраду: «Наконец-то добраствестное ГАИ заставило снять эту порнографию. А то обещаютими своими фашистскими флагами и гоняют по городу». Назаўтра ў мяне быў прызначаны тэхагляд, і тая тырада ўліяла з сябе відавочны знак. Пасля месца рэфлексіі ды загонаў я нарешце адчуў радасць жыцця. Баланд быў адноўлены.

Не, на тэхагляд я пачаеху з гостаўскай налепкай, але адразу ж па атрыманні сертыфіката, што прысутніці сябравай-дайшнікай, які падгэху быў на падстражоўку, урачысты аздээр верхні слой свай-

вае там, дзе ніяма светлафору, у гадзіні-пік і г.д. (пра бабулец, што палахліва ступаюць на зебры, зусім не кажу). Ну, не тое, каб я быў ужо такім славалобдам-альтруїстам, але пэўную ўнутраную перавагу адчуваў.

Цяпер жа ў мяне з'явілася раптоўная магчымасць сущэсці свае мужчынскія амбіцы! Я пачаў кіраваць з прыхаванай злосцю, чакаючы моманту, каб правучы «рэзака», не пусціўшы яго ў патробы шэрага, ці высігналіць сваю злосць на якуюсь дзеўку-інчыму. У цябе ж нумары новага ўзору. На іх ужо без таго дзяржаку ідэнтыфікацыя маєца. Вось бо-у, вось закат над балотам, усё ў парадку. Так што ніхто тваю «фашыстоўскую сімваліку» і не заўважыў бы. Можа і далей з'яўляецца перавага аздээрскаму.

На буднаватнага палімпсэсту. На буднаватнага палімпсэсту. Закрасавала чысценская бел-чырвона-белая налепка. Я распавеў сібру ў агульных рысах пра метамарфозы свайго стыля кіравання, не забыўшыся на дзядзьку, што выратаваў мяне падчас тэхагляду. Сібры моўчкі даслаху і скажаў: «Дурні (тут было ўжытая іншае, болыстылёва афарбоване слова) вы. І ты, і твой «свядомы». У цябе ж нумары новага ўзору. На іх ужо без таго дзяржаку ідэнтыфікацыя маеца. Вось бо-у, вось закат над балотам, усё ў парадку. Так што ніхто тваю «фашыстоўскую сімваліку» і не заўважыў бы. Можа і далей з'яўляецца перавага аздээрскому.

Што да апошняга, ён склусіў. Чапляючы шторазу. І будуць чапляючы, чым больш індыкуючы ступень за-крученасці нашеа славутае «лібералізациі»...

P.S. З майго расповеду можа падацца, што я монца занягаваны ў палітыцы чэл. Але ж не. Мала чым ман пахваліцца што да свайго ўзделу ў барацьбе са злачыннымі рэжымамі. На мітынгі хаджу разы ў гады (на 25-е і на Дзяды), на плошчы не начаваў, адсідак не меў і сцігую ўпражненія. Адзіны мой антыдзяржакуны ўчынак звязаны з прафесійнай дзеянасцю. Пасля выbaraў 2001-га, якія вуснамі іх галоўнага героя былі абвешчаны «элегантнай перамогай», мяне, як і многіх іншых нашых сучынікаў, апанаваў страшны сіліна-дэпрэснік. А тут якраз на гвалт хутка трэба было прыдумаць слоган для адной замежнай кампаніі па вырабе панчоах. У панядзелак, прышкандыбыўшы на працу ў білікім да сціцыальна-нага станове, даслаў им па мэйл такі сумненай зарыфмаваны тэкст: «Толькі нашыя панчохі прывядзіць да элегантнай перамогі!» Кіраўнік кампаніі падвоху не заўважыў, слоган прынялі на ўра і, здаецца, ён дасюль з'яўляецца ўх візітойкай...

У прафесійнай мове рэкламчыкай існуюць паняцці наружка («наружная» рэклама), буйныя рэкламныя тэксты на білбордах ці будынках, і сувенірка — г.зн. выявы фірмовых лагатыпаў на каліндарыках, брачоіках, асадках, сколках, блоніках, і г.д. Больш за дзесяць гадоў вілізны сродкі — і дзяржакуны-спецслужбовіцкія (з білбордамі ды неонаўмі экранамі), і заходні-апазыцыйныя (з іх «сувеніркай») — выдатковуваючыя на Вонкавую вайну. Барацьба сувеніркі з наружкай, што парадаўнайна з гарматавым паленнем па вerah'ях...

Калі б тая звышысьлікі, якія затрачваюцца абудому бакамі на выраб-расплюшысці і, адпаведна, адсочванне-адлоў значкоў і налепак, быў скіраваны на ўнітар, а наружку, а наружку, а паляпшэння дабрабыту краінай і сябе, краіна гэтак быта была б іншай. Але пакуль рэжым жаночага быў адноўлены.

Калі б тая звышысьлікі, якія затрачваюцца абудому бакамі на выраб-расплюшысці і, адпаведна, адсочванне-адлоў значкоў і налепак, быў скіраваны на ўнітар, а наружку, а наружку, а паляпшэння дабрабыту краінай і сябе, краіна гэтак быта была б іншай. Але пакуль рэжым жаночага быў адноўлены.

4 КРАСАВІКА, НЯДЗЕЛЯ

- 07.40 Мультыплікацыйны фільм «Казкі аў рапсаку і рыбцы» (СССР).
- 08.10 Слова Мітрапаліта Тадэвуша Кандрусеўча на свята Уваскресення Хрыстова.
- 08.20 Інсанцы.
- 08.45 Слова Мітрапаліта Філарэта на на свята Уваскресення Хрыстова.
- 09.00 Навіны.
- 09.05 «Арсенал».
- 09.35 «Зброя». Цыкл дакументальных фільмаў (Беларусь).
- 09.50 Альманах вандраванняў.
- 10.15 Культурныя людзі.
- 10.55 У свече матараў.
- 11.25 Nota Bene.
- 12.00 Навіны.
- 12.10 «Прыгіоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана» (СССР). Фільм «Скарбы Агры». 2-я серыя.
- 13.40 Дакументальна-біяграфічны цыкл «Зорнай жыццё» (Украіна).
- 14.30 Футбол. Ліга чэмпіёнau. Відэачасопіс.
- 15.00 Навіны.
- 15.10 Навіны рэгіёна.
- 15.30 Відэофіlm АТН «Угасція у швецкага карала». Гётэборг і Борас».
- 15.55 Прэм'ера. Музычная меладрама «Ганна» (Расія).
- 18.00 Суперлото.
- 19.00 Навіны.
- 19.15 Дакументальна-біяграфічны цыкл «Мая праўда» (Украіна).
- 20.30 «Спорнілто 5 з 36». Забаўляльнае шоў.
- 20.50 «КЕНО».
- 21.00 «У цэнтры ўвагі».
- 22.10 Прэм'ера. Меладрама «Каханне здраеца» (ЗША - Канада).
- 00.10 Уласнай персонай.

- 07.00 АНТ прадстаўляе: «Нядзельная раніца».

- 08.00, 09.00 Нашы навіны.
- 09.05 Нядзельная пропаведзь.
- 09.20 Камедыйны серыял «Хто ў хаце гаспадар?» (Расія), 2005 год.
- 09.55 «Шалапутныя нататкі».
- 10.15 «Шчасце ёсць».
- 11.10 Пакуль усе дома.
- 12.00 АНТ прадстаўляе: «Ранішняя пошта».
- 12.35 «Разумніцы і разумнікі».
- 13.20 «Песні Перамогі».
- 13.50 Фільм «На той бок вайкоў».
- 16.00 Нашы навіны.
- 16.15 Навіны спорту.
- 16.20 «На той бок вайкоў». Працяг.
- 17.55 Прэм'ера. «Уладзіслаў Галкін. Бліз да сарца».
- 18.55 Прэм'ера АНТ: «Давай ажэнімся!».
- 20.00 Контуры.
- 21.05 АНТ прадстаўляе: «Mіc Беларусь - 2010».
- 23.00 Камедыя «Брус Усемагутны».
- 00.50 «Гауднёва Бутава».

- 07.10 «Афрамасквіч». Камедыйны серыял.
- 08.00 Маастацкі фільм «Галоўнае - паспец». Украіна, 2007 г.
- 09.30 «Аўтапанарама».
- 10.00 «Відавочнік прадстаўляе: самае смешнае».
- 10.50 «Вялікі сняданак».
- 11.30 «Сандаты. Залатыя серыі».
- 13.15 «Добры дзень, доктар!».
- 13.45 «Ваеннай тымніця».
- 14.35 «Дарагая перадача».
- 14.50 Фільм «Наш амерыканскі Бора». Расія, 1992 г.
- 16.30 «24 гадзіны».
- 16.50 «Ля параднага пад'езду».
- 17.20 Г.М. Задорнова.
- 19.00 «Аўтапанарама».
- 19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычная програма.
- 20.40 Фільм «Mіc Потэр». Вялікабрытанія - ЗША, 2006 г.

- 22.30 Маастацкі фільм «Таемнае жыццё слоў». Іспанія, 2005 г.
- 00.20 «Сакрэтная матэрыйялы». Серыял.

- 07.00 Дабравест.
- 07.25 Mіr нашай хаце.
- 07.35 Кульніарная праграма «Смачна з Барысам Бурдой».
- 08.00 Камедыя «Вяселле з пасагам» (СССР).

- 09.55 Школа рамонту.
- 11.00 Медычныя тымніцы.
- 11.45 Кінастрабы.
- 12.45 «Правы чалавека».

- 12.55 Кінараман «Ціхі Дон» (СССР). 2-я, 3-я, заключчнае, серыі.
- 17.15 Трансляцыя Велікоднага Паслення і Блаславення «Граду і Міру» з Ватыкана з удзелам Папы Бенедыкта XVI.

- 18.00 «Паралімпійскія гульны 2010». Фільм 2-і «Узнагарода за мару».
- 18.30 Дакументальны цыкл «Неверагодны гісторыя канхання» (Украіна).

- 19.25 Нашы тэсты.
- 20.00 Экспедыцыя.
- 20.35 Тэлебарометр.

- 20.55 Смешная часіна.
- 21.30 Трагікамедыя «Дробка перцу» (Грэцыя).

- 23.30 Свая музыка. Працяг.
- 23.55 Пасоўнанет.

- ROSSIA

- 07.00 «Здабытак рэспублікі».

- 07.15 Маастацкі фільм «Мая вуліца».

- 08.35 Маастацкі фільм «Самая прыгожая».

- 11.00 Весткі.

- 11.10 «Сам бабе ржысёў».

- 12.10 Фільм «Вясеновая пуща».

- 14.00 Весткі.

- 14.20 «Смехапанарама».

- 14.50 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычная програма.

- 20.40 Фільм «Mіc Потэр». Вялікабрытанія - ЗША, 2006 г.

- 14.55 «Расія супраць Гітлера. Непакорная

- мяжа». Гарады воінскай славы. Палярны.
- 15.25 Фільм «Справа Румянцева».
- 17.10 Прэм'ера. «Аншлаг і Кампанія».
- 19.00 Весткі тэдні.

- 20.05 «Гарадок». Дайджест. Забаўляльная праграма.
- 20.40 Прэм'ера. «Танцы з Зоркамі». Сезон - 2010.

- 23.50 «Адмысловы карэспандэнт», 00.50 «Незаданыя пытанні», Галіна Уланава.

- 01.45 Заканчэнне эфуру.

- НТВ

- 07.00 Сёння.

- 07.20 «Ці ведаюць Рускія Рускі?»

- 07.25 «Дзікі свет».

- 07.55 Iх норавы.

- 08.30 Агляд.

- 09.00 Сёння.

- 09.25 Выратавальнікі.

- 09.55 «Загінулы за веру».

- 10.30 Дацны адказ.

- 11.30 Камедыйны серыял «Поп корн-2» (Італія). 9-я серыя.

- 12.00 Сёння.

- 12.30 «Алтар Перамогі».

- 13.25 «Маскі-шоў».

- 13.50 Нядзельная кіламанія.

- 14.25 Запаты пыл.

- 15.00 Сёння.

- 15.25 І зноў добры дзень!

- 16.20 Дээтъбуны серыял «Адвакат».

- 17.20 Надзвычайнэ здарэнне. Агляд за тыдзень.

- 18.00 «Сёння. Выніковая праграма».

- 18.55 Чыстасардзичае прызнанне.

- 19.25 Прэм'ера. «Суд прысяжных: галоўная справа».

- 20.45 Серыял «Агент адмыловага прызна-чэння».

- 22.30 Вострасюжэтны фільм «Вяртанне рэзідэнцыя».

- 00.55 «Велікодная змова» (Аўстралія).

- 01.45 А viяты.

- 02.15 Футбольная нач.

- Беларусь

- 09.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Фінал. Прамая трансляцыя.

- 12.30 Тэніс. Турнір WTA у ЗША (Маямі). Фінал.

- 14.00 Веславанне. Гонка Оксфард-Кембрыдж (Лондан, Вялікабрытанія).

- 14.45 Веласпорт. «Планета Армстронг». Часопіс.

- 15.00 Веласпорт. «Тур Фландрый» (Бельгія). Прамая трансляцыя.

- 18.00 Конны спорт. Гран-пры. Конна скакавая шоў (канкру) у Францыі (Парыж).

- 19.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Фінал.

- 21.30 Кёрлінг. Чэмпіянат свету ў Італіі. Мужчыны. Групы этап. Швеція - Нарвегія. Прамая трансляцыя.

- 23.00 Мотаспорт па выходных.

- 23.10 Веласпорт. «Планета Армстронг». Часопіс.

- 23.15 Бокс. Падынак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBA у ЗША.

- 00.15 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Кітая (Пекін). Фінал.

- 02.15 Мотаспорт па выходных.

- 17.00 Прэз-экспрэс (агляд медыяў).

- 17.20 «Арол: крымінальная сага», серыял.

- 18.20 Документальная гадзіна: «Маці знядolenы», дак. фільм, 2005 г., Італія.

- 19.20 Англійская мова з Лілі і Мэсі.

- 19.25 «Прыгоды Іцкія», мультсерыял.

- 19.44 Басанж по свече (спланаваўчая праграма).

- 20.10 «Гарадоцкія валачнікі», эпістаж, 2007 г., Польшча.

- 20.30 Акно ў Еўропу (інфармацийная праграма).

- 21.00 Тыдзень у «Аб'ектыве».

- 21.30 Фільматэка майструй: «Танцы з вайкамі», маст. фільм, 1990 г., ЗША.

- 00.00 Тыдзень у «Аб'ектыве».

Шаноўныя чытачы!

Газета «Новы час» працягвае падпіску. Падпісца на выданне можна на перыяд ад 1 месяца да 1 года праз пошту або праз банк.

Падпіска на «Новы час» праз пошту

- Выразаем купон.
- На ПАШТОВЫМ ПЕРАВОДЗЕ пішам суму грошавага пераводу ў лічбах і пропісам.
- У графе «Ад како» пішам прозвішча, імя, імя па бацьку і пр.
- Ніжэй указываем адрес.
- Ідзе на бліжэйшае паштовое аддзяленне і здзяйсняем паштовы перавод.
- Ксеракопію плацёжнага дакумента, атрыманага вами, з указаннем тэрміну падпісکі і адресам даставкі накіроўаем у рэдакцыю.
- Кошт падпіскі за адзін нумар — 500 рублёў (на адзін месец — 2000 рублёў).

Для тых, хто прымае рашэнні!

Новы Час

www.novychas.org

ф. ПС 112

БЕЛПОЧТА

ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД

ВЫРУЧКА НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ № _____ (вход, по карте отправки)

(сума цифрами) (сума прописью)

ПОЛУЧАТЕЛЬ Г-та «Новы час», р/с 3012211080010 філіял МГД ОАО «Белинвестбанк», код 153001764, УИН 190790926

КУДА 220004, г. Минск, ул. Коллекторная, 11
поштовы код, адрес получателя, телефон)

ОПРАВИТЕЛЬ _____ почтовый код, адрес отправителя, телефон)

АДРЕС _____

Доставка уведомление простое заказное электронное
(назначение платежа)
(письменное сообщение)

Отметки отделения почтовой связи места приема:
(почтовый код, оттиск контрольно-переводной печати, кол. шт.)
№ перевода по ф. 5 _____
Время приема _____ ч. _____ мин.
Подпись

ЧИУП «Час навінаў»		(получатель платежа)	
МГД ОАО «Белинвестбанк» г. Минск		(наименование банка)	
Счет получателя	3012211080010	Лицевой счет	Код 764
УНП*	190790926		
_____ (фамилия, имя, отчество, адрес)			
Вид платежа	_____	Дата	Сумма
Період подпискі указывает абонент			
Плательщик	_____	Пеня	_____
Всего _____			
Кассир			

ЦІКАВА

ГОМАСЕКСУАЛІЗМ ЯК ЧЫННІК ЗМЕНАЎ

Іван БІЧ

ЧУТКІ НАКОНТ НЕТРАДЫЦЫЙНАЙ СЕКСУАЛЬНАЙ АРЫЕНТАЦІІ лідэра партыі «Свабодных дэмократаў» (FDP) хадзілі даўно. Аднак сам ён доўгі час не хацеў прызнавацца ў сімпатыях да прадстаўнікоў свайго попу. На публіцы ўвесе час ён з'яўляўся з бландзінкай Утай Шпангенберг. Аднак журналісты не паверылі, што паміж імі нешта было.

Нарэшце Гіда Вестэрвеле на-дакучыла прадстаўляць сябе як гетэрасексуала. Ён адкрыта заявіў, што жанчыны яго не ціка-ваць. Агліядалікі казалі, што на такі крок Гіда падштурхнула палі-тычная сітуацыя. На двары стаў 2004 год. Урад сацыял-дэмократаў і Зялёных з-за не папулярных ли-беральних эканамічных рэформ вось-восі павінен быў лясницу. Аднак іспі на выбары лідэрам лібералаў, маючы за спінай пад-войнае інтывіна жыццё, было вельмі небяспечна. У любы момант скандал мог выйсці вонкі, і Вестэрвеле як нячэсны палітык мусіць бы пайсці са сцэны.

Гіда Вестэрвеле адвахъяўся на мужнікі крок. У ліпні 2004 года пуб-лічна прызнаўся, што з'яўляецца геем. І адразу стаў цягніц на раз-нага кітапіту фуршты і прымёмы свайго партнёра. Ім аказаўся ма-лодшы за яго на 6 гадоў Міхаэль Мронц — прадпрымальнік, як займаецца арганізацыйнымі спаборніцтвамі і турнірамі.

Такі крок аказаўся цалкам апраўданым. Наконт супраўднай сексуальнай арыйентациі Вестэр-веле больш не спекулювалі. У 2009 годзе партыя Гіда здолела сабраць рекордную колькасць гала-соў за ўсю гісторыю FDP і сфер-маваць кабінет з хрысціянскімі дэмократамі Ангелы Меркель. У кабінэце Вестэрвеле атрымалі пасаду віц-канцлеры і міністра замежных спраў.

Зараз кабінет перажывае нялёт-кія часы. Партыя, якія ўваходзяць у кааліцыю, не могуць давоміцца па шэрагу пытанняў, асабліва ў галіне сацыяльнай палітыкі. Бясконцыя скандалы паміж мініс-трамі надакуячыя звычайному бюргеру. Рэйтнгі даверу да ўраду падае штодня. Аднак нават калі заўтра чорна-жоўты (партыйныя колеры лібералаў і кансервата-раў адпаведна) блок лінсанца, Вестэрвеле гарантавана месца ў гісторы. Ён — першы міністр замежных спраў у гісторы, які заклалі практыку браць у афіцый-ныя замежныя дыпламатычныя вязні свайго партнёра.

Праўда, не адразу. Падчас пер-шых візітў у Польшчу, на Білзік Усход і ў Турцыю ён не адвахъяўся прыхільнік з сабою «нявесту» (так праправіл Мронца ў прэсе). Гэта быў бісімальны выпад супра-ць тамашніх рэжымам, якія ста-вяцца да гомасексуалаў вельмі

не лаяльна. У арабскіх краінах гомасексуалісту ўвогуле часам чакае сміротнае пакаранне.

Мронц упершыню з'яўляўся ў атачэнні Вестэрвеле падчас яго-ных візітў у Швецыю і Італію. Пры гэтым Мронц быў унесены ў афіцыйныя пратакол візіту. Так упершыню дыпламаты сутыкнуліся з праблемай — як называць «нявесту» ў пратаколе. Звычайна частка, прысвечаная праграме для жонкі палітыка, называеца «Програма для дамы». Назваць партнёра Вестэрвеле «дамай», натуральна, не маглі. Пакуль што ў пратаколах ён фігуруе проста як спадар Мронц.

Абгатчыны Еўропу, Вестэрвеле павёз Мронца ў Японію. Прэм'ер Японіі, начуўши пра таго, кім прыедзе немец, выступіў супраць. Аднак шэф FDP яго не паслухаўся. Мронц таксама быў унесены ў пратакол. Для яго прыдумалі асобную праграму. Адзінае, што быў вымушаны зрабіць Мронц, — заявіць на публіцы, што ляціць на Далёкі Усход за свой кошт. Аднак гэта, думаеца, было зроблено перш за ўсё для нямецкага падаткаплацельщыка.

Наступным у праграме візіту Вестэрвеле быў Кітай. Гомасексуалізм перастав быць крымінальным злачынствам у гэтай краіне толькі пару гадоў таму. Пры гэтым Пекіну яўна не хацелася, каб у дадатак да тыбецкага пытання Вестэрвеле надакуячыя на афіцый-ныя замежныя дыпламатычныя вязні свайго партнёра.

Праўда, не адразу. Падчас пер-шых візітў у Польшчу, на Білзік Усход і ў Турцыю ён не адвахъяўся прыхільнік з сабою «нявесту» (так праправіл Мронца ў прэсе). Гэта быў бісімальны выпад супра-ць тамашніх рэжымам, якія ста-вяцца да гомасексуалаў вельмі

фестацыю мясцовых геяў, якія ўышаўшы, што прыезд Мронца і Вестэрвеле дае ім на гэта права.

Трэба прызнаць, што прысут-насць Міхаэля ў кампаніі Вестэр-веле падчас афіцыйных візітў настуپства перастае шакаваць замежніка.

У самой Германіі няма адзіна-га стаўлення да паводзін новага міністра замежных спраў. Некаторыя кажуць, што эта цалкам нармальная, дадатковое сведчанне наименшай талерантнасці. Іншыя, наадварот, бачаць, што гэта настолькім жаданнем Гіда цягніц па ўсюму свету свайго бой-франда неікі капрызы. «Вестэрвеле павінен вырашыць, кім ён збираецца стаць — Геншэрэм (вядомы нямецкі дыпламат 1970–1980-х гадоў) або Хайдрам (аўстрыйскі правы па-пуліст)», — рапіць федэральныя міністру ўпльывовая «Sueddeutsche Zeitung».

Сам Вестэрвеле кажа, што нямецкая замежная палітыка не павінна ігнараваць права чалавека, частка якіх — права сексуальных мэншинасці.

Ба ўсёй гэтай гісторы ёсьці цікавы аспект. Кім бы ні бы Вестэрвеле, ён яўна пашураша ўсе старадаўнія дагмы нямецкай ды-пламатыкі. Міністр адкрытым тэк-стам патрабуе ад Хілары Клінтан прыбрэць з ФРГ атамнія ракеты B-61. У яго няма нікага такту адносна афіцыйнага Крамлю. Вестэрвеле так ластаў Шродэра, які лабіруе ў Германіі інтарэсы «Газпраму», што Герхард зараз нават судзіць з ім.

Як тут не задаць пытаннем: магчымы, смеласці Вестэрвеле надаюць асаблівасці ягонага лібіда. Калі ўжо чалавек публічна асмеліўся прызнацца, што ён гей, што яму нічога не варта сказаць усё, што ён думае пра таго ж Пуціна.

▼ МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

ПОЛЬШЧА. МАЛАДЫЯ ПАЛЯКІ НЕ ВЕДАЮЦЬ ПРА КАТЫНЬ

Як інфармуе сацыялагічна кампанія Marco Polo, 20 працэнтаў палякаў не ведаюць, што забіё польскіх афіцэраў у Катыні ў 1940 годзе. А 8 пра-цэнтаў лічыць, што палікаў забілі немцы. Вінікі аптыння можна лічыць сенсацыйнымі з погляду на тое, што ў гэтым годзе споўнілася 70-я гадавіна падзеі пад Смоленскам, а сама Катынская трагедыя — адна з любімых эмблем прадзідэнта Леха Качынскага. Найбліш слаба ведаюць гісторыю таго, што маладзей за 21 год. У галоах прадстаўнікоў гэтай катэгорыі ўвогуле поўная салянка. Некаторыя, напрэклад, абсалютна сур'ёзна запісваюць Чэ Гевару ў шэршлідэрэў паганстві ў Познані ў 1956 годзе. Так інакш, эксперыты гадаюць, чому маладыя палікі так кепска ведаюць гісторыю. Адны кажуць, што ўсяму віной слабая сістэма адукцыі. Іншыя ўсю віну ўскладваюць на CMI, якія раздзяляюць асаблівісці сенсацыйных эмблем гісторыі, інтарууючы самыя важныя падзеі.

На матэрыялах «Wprost» (Польша)

КІТАЙ. З ПЕКІНУ Ў ЛОНДАН НА ЦЯГНІКУ ЗА ДВА ДНІ

Кітайцы задумалі стварыць свой варыянт славутага цягніка «Усходні эксп-рэс», які звязае Лондан і Стамбул. Кітайскі «Усходні экспрэс» павінен спалучыць Пекін з Лонданам і пройдзе па трэтымі 17 краін. Усяго цягнік праедзе 8 тысяч кіламетраў, прычым на куткасці 300 кіламетраў на гадзіну. Такім чынам, дабрацца з Пекіну да Лондана можна будзе за двое сутак, што выглядае цалкам фантастычна. Ужо называны некалькі гарадоў і сталіц, праз якія пройдзе маршрут экспрэса. Эта Санкт-Пецярбург, Варшава, Берлін і Парыж. Мінск пакуль не згадваецца ў гэтым спісе, аднак цалкам реальная, што ён туды трапіц. Застаецца сказаць, што разлізуваць практкі кітайцы збіраюцца на працягу дзесяці гадоў. Кітайскі дзяржаўны банк ужо пагадзіўся з фінансаваць будаўніцтва.

На матэрыялах «Daily Telegraph» (Вялікабрытанія)

КАЛУМБІЯ. ГАЛОЎНЫМ ВОРАГАМ ЧАВЕСА БУДЗЕ ЖАНЧЫНА

Нэамі Санін Пасада можа стаць галоўным палітычным праціўнікам Угі Чавеса. Менавіта яна стала бяспрэцэнтным лідэрам калумбійскіх правых пасля таго, як Партыя кансерватараў, якую яна ўзначаліла, пера-магла на парламенцкіх выбарах. Цяпер усе палітолагі краіны думаюць, ці не стане Нэамі пераемнікам Альвара Урыбе, цяперашняга прэзідэнта краіны, якому канстытуцыйны суд забараніў зноў балатавацца. Урыбе зараз думае, каго зрабіць сваім пераемнікам, і цалкам магчымы, што гэта будзе Нэамі. У выпадку, калі яна стане галоўным кандыдатам ад кансер-ватараў і пераможка на майскіх выбарах прэзідэнта, яна аўтаматычна становіцца галоўным праціўнікам Угі Чавеса. Калумбія, якую падтрымлівае ЗША, і Венесуэла, якую будзе сацыялізм, традыцыйныя рэгіянальныя праціўнікі. Чавес і Урыбе мелі складаныя адносіны, якія некалькі разоў ледзь прывялі да вайны. Сенёра Пасада ўжо заявіла, што збіраецца прытымлівацца курса Урыбе.

На матэрыялах «El País» (Іспанія)

ЗАМЕЖЖА

20

▼ МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

ІСПАНІЯ. REALPOLITIK: КУБІНСКІ ВАРЫЯНТ

Навіна пра смерць кубінскага дысідэнта, палітычнага вязня Арланда Сапата Тамаё, які пам'ер у выніку галадоўкі пратэсту супраць умовы утрымання ў турме, мела вялікі рэзананс у Еўропе. Амаль усе дэмакратычныя партыі прынялі рэзолюцыю супраць рэжыму Кастро. Або амаль усе. Даюць не ведае, што рабіць. Рабочая сацыялістычная партыя Іспаніі (PSOE), якая фармуе іспанскі ўрад, Група сацыялістіў з Іспаніі ў Еўрапарламенце падтрымала крытычную рэзолюцыю на адрас Кубы з нагоды смерці дысідэнта. У той жа час МЗС Іспаніі заявіў, што хадеў бы практычнусць курс так званай «рэзальнай палітыкі», якую павінна падштурхнуць Гавану да паступовых реформаў. Прадстаўнік ураду лічыць, што Мадрыду не трэба спрачніца з Гаванай як мінімум пакуль Іспанія выконавае ролю старшыні ў Еўрапейскім саюзе. Гэтыя заявы іспанскіх дыпламатаў выклікали сапраўдны шок як у Іспаніі, так і ў асяроддзі саміх сацыялістіў. У любым выпадку, калі Іспанія не даб'еца прарыву ў адносінах з Кубай да канца свайго старшинства ў ЕС, канцепцыя падлашчвання да дыктатуры можа быць цалкам пахаваная.

На матэрыялах «ABC» (Іспанія)

ГЕРМАНІЯ. ЕВА БРАЙН НЕ МЕЛА СЕКСУ

З ГІЛЛЕРАМ

На папісах німецкіх кнігарняў з'явілася новая біографія Евы Браўн. Кніга называецца «Ева Браўн. Жыццё з Гітлерам». Яе аўтар Хайдек Гертзмакер пропанаваў новы адказ на пытанне, як Ева Браўн могла зацікавіцца такім монстром, як Адольф Гітлер, і нават заставацца яму верніць да самай смерці. На думку аўтаркі, Ева разглядала Адольфа не як правадыра і палітыка, а як адзіночную асобу з псіхічнымі проблемамі, якой патрэбны штодзённы клопат. Яна нават, як сцвярдждае Хайдек, не мела інтymных кантактаў з кіраўніком нацыстуствам. Такая трактоўка біографіі Евы выклікала шмат крытычных здзіўленняў з боку гісторыкаў. Справа не ў тым, ці было Ева і Адольф хаканкамі. Гісторыкам не падабаецца то, што аўтарка робіць свае высновы кіруючыся выключна жаночай інтуіцыяй. Некаторыя нават абінавацці Гертзмакеру ў жаданні настрыгыў грошаў на тэме Гітлера. Цяжка казаць, якія былі сапраўдныя матывы аўтаркі, аднак відавочна Германія спарэйды перажывае белы попыт на ўсё, што тычыцца розных аспектаў дыктатуры Гітлера (трэба адзначыць, што гэта цікавасць не азначае палітычныя сімпатіі да нацызму). Так, фільм «Untergang» — першую знятую ў ФРГ стужку пра апошнія дні Гітлера — паглядзеялі прыкладна 5 мільёнаў чалавек, што для німецкага кіно сапраўдны поспех.

На матэрыялах «Tageszeitung» (Германія)

ЗІМБАБВЕ. ДЫКТАТАР СВЯТКУЕ

Роберт Мугабе, прэзідэнт і дыктатар Зімбабве, адсвяткаваў дзень нараджэння. Яму стукнула 86 гадоў. Пародакс у сенсе, што дыктатар нарадзіўся

21 лютага, аднак адзначыць свята чамусыці вырашыў толькі зараз. З такой нагоды быў арганізаваны дарафт фуршэт. Адначасова ў сталіцы краіны адбыўся вялікі канцэрт, які выклікаў пратэсты апазіцыі. Па падліках апаненту рэжыму, мерапрэемства каштавала прыкладна паўмільёна долараў, што ў вельмі этым у краіне, дзе сярэдні заробак 50 долараў на месяц. Аднак па гэтым апазіцыя ў асобе Моргана Тсвангаріа прыняла ўзделам амаль усіх урачыстасцяў. Морган дабіўся не толькі прызнання выніку выбараў, на якіх перамагла ягоная партыя, аднак і права фармаваць урад. Рэзыкаўшы з дэмакраты не маюць права. Зарас усе чакаюць, што на гэты раз ён адмовіцца. Хадеў бы шмат чутак, што на гэты раз ён

На матэрыялах «Mail and Guardian» (ПАР)

► МЕРКАВАННЕ

МЕДАЛІ ДЛЯ «ПАЛІЦАЯЎ»

Амаль паўгоды ва ўладзе ў Кішынёве кааліцыя — Альянс за єўрапейскую інтэграцыю. Самым гучным дасягненнем ураду дэмакратату на гэты час, калі меркаваць па маскоўскай прэсе, стала імклівая інтэграцыя дзяржавы ў склад Румыніі і намер узнагародзіць 9 мая мадлаван — ветэранаў румынскай арміі, якая ў часы вайны змагалася на баку немцаў. Пра гэты і іншыя аспекты малдоўскага палітычнага жыцця журналіст «НЧ» Алег Новікаў размаўляе з Андрэем Дубравеану, дацэнтам кафедры журналістыкі Малдоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, лідарам малдоўскай партыі «Зялёныя альянсо».

— У Беларусі шмат каго шакавала ідэя малдоўскіх уладаў адміністрація святкаванне Дня Перамогі і раздадаць удзельнікам арміі Антанеску медалі. Адкуль такое рашэнне?

— Треба згадаць, што да 1940 года Малдова была часткай Румыніі. Нічога дзіўнага не было ў тым, што пасля таго, як румыны (на той час саюзікі Гітлера) варнуліся, іны правялі масавую забіўштво. У нас, у адрозненні ад вас, лісояўня, і, адпаведна, партызанскі рух быў вельмі слабы. Альтэрнатыўы таму, каб не ісці ў войску, амаль не было. З іншага боку, калі фронт увесну 1944 года наблізіўся да Малдовы, пачалося масавасць дэзерціўства мадлаван з румынскай арміі. Яны вярталіся дахаты, каб пра некалькі дзён атрымалі павесткі ў Чырвоную Армію. Самі румыны ў тым жа 1944 годзе выйшлі з гітлераўскай кааліцыі і перайшлі на бок савецкай. Сёння ўрад вырашыў даць медалі ўсім старым. Не ён віна ў тым, што яны трапілі да румын. Камуністы, у сваю чаргу, сёння скарысталі ініцыятывай ўраду як нагоду, каб узяць супраць дэмакратату савецкіх ветэранаў.

У Малдове ветэранаў арміі Антанеску вы можаце сустроць на кожным кроку. Калі паўмільёна мадлаван у час вайны так ці інакш працавалі на румын. Гэта частка малдоўскай гісторыі, пра якую савецкія часы было проста забаронена казаць. Увесе час тых былы румынскія ваякі нармальна жылі побач з ветэранамі савецкай арміі. Цінер іх намагаўся пасвярдзіць на палітычных мэтах. У гэтым і ёнца сутнасць нашай кампарты, якай туляе выключна на тэмах гісторыі і настальгіі па СССР. Сацыяльная палітыка камуністуству на часы іх праўлення ўяўляла тыповы алігархічны капіталізм. Групоўка бізнесменаў пры кампарты мела манапалістычны контроль у шматлікіх сферах.

Каб захаваць імідж левай партыі, утрымаць электрарат, застаецца рабіць стаўку на тэмы гісторыі і культуры. Хадеў бы таксама згадаць праблему мовы. Вельмі часта кажуць, што Альянс за єўрапейскую інтэграцыю наўзівае ў Малдове румынскую мову. Аднак хочам мы ці не, малдоўскай мовы німа. Мы размаўляём па-румынску. І ў гэтым німа нічога страшнага. Хіба ў законах Аўстраліі пропісаны, што дзяячукоў камуністамі аўстралійская мова аўстралійская? Там запісаны, што афіцыйная мова — англійская. Аднак гэта не значыць, што Аўстралія ўшчомленая ў плане суверэнітэту. Яшчэ раз падкрэлюю, што дзяячукоў камуністамі аўстралійская мова, культуры, гісторыі вельмі палітызіраваная.

— *Ці не кампенсуе ёсць эканамічныя злачынствы камуністу той факт, што партыя Вароніна — голубы абаронца незалежнасці Малдовы? Камуністы супрацьваходжаныя Малдовы ў склад Румыніі.*

— Тэма далучэння Малдовы да Румыніі — яшчэ адзін вялікі міф маскоўскай прэсы. Нават калі Бухарэст вельмі хадеў нас даўчыць, ягомагчысці абмежаваныя прыдатніцтвам ЕС, у склад якога Румынія ўваходзіць. Як прыклад — выдача румынскіх паштэртоў мадлаванам затармазілася. Гэта прамы загад Бруслеля. Зараз атрымалі румынскі паштэртамаль немагчыма. Дарэчы, зарабіць паштэрты амбітнай прамы ўвесну ўзведзе да аднаго з дэзэртінных выбараў. Бышчам, па ўсіх выніках камуністы змогуць вярнуць сабе статус урадавай партыі. Не скажу, што шануць у варонінцу німа. В умовах сэнсіншняга краізису Альянс за єўрапейскую інтэграцыю вымушаны праводзіць надзвычай непапулярны эканамічны курс. Па патрабаванню МВФ уведзеная вельмі строгіх бюджетнага дысципліна, ідуць масавыя звальненні. Народ, натуральна, не задаволен.

Хочам мы ці не, малдоўскай мовы німа. Мы размаўлялем па-румынску. І ў гэтым німа нічога страшнага. Хіба ў законах Аўстраліі пропісаны, што дзяячуноў аўстралійская?

Камуністы збіраюцца стрыгчы купоны менавіта на падобных настроях. Амаль кожны дзень на свет вышыльваюць розныя факты іх эканамічных злачынстваў у часы Вароніна. Выкід кампрантама ўжо мае негатыўныя для камуністуству вынікі — не так даўно з фракцыі Кампарты выйшла невялікая групоўка дэпутатаў. У такой сітуацыі я макі сумнені ў тым, што ў выніку новых выбараў камуністы змогуць атрымаль большасць, прычым большасць у дэзвінцыялізаціі. Так іншак, ім давядзеніца пагадзіцца з прапанаванай дэмакратату прыняць новую канстытуцыю. Да гэтага часу сітуацыя будзе вельмі не стабільная.

— *Як рэагуюць на курс новага малдоўскага ўраду ў Прывілеў?*

— Хто бы не прыйшоў да ўлады ў Кішынёве — камуністы, нацыяналісты, нават расійскія манархісты. — Тырасполь заўжды будзе намагацца шукаць падставы, каб не весці дыялог наконт аўяднання краіны. Матыў вельмі прости: Прывілеў — самая вялікая шэрага зона ў цэнтры

▶ СКАНДАЛ

ЗАБАРАНІЦЬ ЦЭЛІБАТ

Алег ПЯТРОЎ

Хвала педафільських скандалаў у лоне католіцкай царквы выклікала буйныя дэбаты ў Рыме. Каб пакончыць з вычварэнцамі, некаторыя тэолагі і царкоўнікі прапануюць адмінінців цэлібат. Аднак Папа Бенедыкт XVI рашуча супраць.

Здаецца, інштытут Касцёлу не быў так атакаваны грамадствам з часоў рэфармацыі. Штодня бытвая вучні католіцкіх навучальных установ у розных краінах Еўропы і ЗША прызнаюцца, што падчас навучання былі ахвяравані сексуальнага гвалту з боку настаўнікаў. Апошніе гучнае прызнанні зрабілі вучні католіцкай гімназіі ў Швейцарыі. Па іх словам, у 1980-я гады некалькі аднагодкіў пакончылі з сабой, не вытрымаўшы психалагічнай траўмы — следства сексуальнага гвалту з боку настаўнікаў. Прокуратура Швейцарыі ўжэ завяла крымінальную справу. Па словам следчых, гаворка ідзе як мінімум пра 200 выпадкаў сексуальнага гвалту з дзяцей. Як правіла, гэта быў аральны секс.

Скандал падбіраецца да самога Папы. Аказваецца, у часы, калі Бенедыкт быў біскупам Мюнхена, ён прыніў у сваю парадную нейкага брата X. Таго перавялі ў Баварыю з прыходу ў Эснене. Адтутль брата X, «прапасіці» пасля таго, як засталі падчас сексу з 11-гадовым хлопчыкам. Добра яшчэ, што ў Мюнхене той служка больш не дазваляў сабе нічога падобнага.

Брат ціпералянгія Папы Георг Ратцингер кіраўніцтва царкоўным хорам хлопчыкаў. Яго ўдзельнікаў, якія ціпэр высылаюцца, таксама гвалтавалі і збівали.

Падобныя скандалы ў Касцёле быті і раней. Аднак ціпер якія набылі сістэматычныя і масавыя характеристы. Так, у Ірландыі ў суды зварнуліся 15 тысяч чалавек, якія патрабавалі кампенсацыю за тое, што іх гвалтілі ў дзяцінстве. Ім ужо выплацілі паўтара мільярда долараў ЗША.

Аўтарытэт католіцкай царквы пад пагрозай. Прычым патрэбна не толькі вызначыць віну за мінулае, аднак і перастрахавацца на будучыню. Калі гармоныя сиятароў неўзла прыстаяла, трэба нейтралізаць іх за кошт звычайнага штобу, — кажа фракцыя католікоў, якая выступае за адмену цэлібату.

Пракалоўся тут і Папа Бенедыкт XVI. Пасля таго, як англіканская царква прызнала шлюбы геяў, не шрагні пакінула шмат светаўроў, для якіх гомасексуалізм застаецца грехам. Святары перабеглі ў католіцкі сабор. Святы Рым пагадзіўся іх прыняці. На той факт, што ў шматлікіх быльш пратэстантаў ёсць жонкі, выраслыя заплоціць вочы.

А што ж аргадоксы?

Яны лічаць, што цэлібат — гэта важны чыннік этикі служэння Богу, элемент сакральнасці. На іх думку, наяўнасць жонкі ў святара цалкам не вырашае праблемы. Відома, што выпадкі педафіліі маюць месца ў іншых царкоўных канфесіях, па правілах якіх святары могуць мець сям'ю і весці палацавое жыццё.

Спасылаючыся на статыстыку, яны кажуць, што праблема педафілаў у касцёле ўзнякла на фоне сексуальнай рэвалюцыі 1960—1970-х гадоў. Цэлібат тут не пры чым.

Супраць рэформы выступае і Папа Рымскі. 11 сакавіка пад час канферэнцыі ў Ватыкане ён яшчэ раз падкрэсліў, што цэлібат — адзін з фундаментальных прынцыпаў католіцызму.

Між тым, як сцвярджае італьянская прэса, унутры апарату ўжо створаная камісія пад кіраўніцтвам бразільскага кардынала Клаўдзіу Хумаса, якая ціха працуе над праблемай матчымай адмены цэлібату. Праўда, тая ж прэса піша, што, звычайна, подобным камісіям у Ватыкане патрэбна прыкладна 50 гадоў працы, каб нешта зрушылася ў той ці іншай галіне.

▼ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

ЭВА МАРАЛЕС

Презідэнт Балівіі працягвае будаваць сацыялізм у сваёй краіне. Апошніе прарывы у гэтым накірунку стала ідя змяніцца «wiphala» (так называецца новы сцяг краіны, які ўліяе сабою палітуру розных фарб) на мундзіры вайскоўцаў. Маралес патрабаваў, каб «wiphala» стала сімвалам Міністэрства абароны і была нашытая на кожным мундзіры. Аднак на гэтым Маралес не супакоіўся. Ён жадае, каб выраз «Patria o muerte, venceremos» («Радзіма або смерць, мы пераможам») будзе ведаць, што балівайцы могуць змагацца не на жарт. Ахвярай рэформы стане страфа гімну «Лепш памерці, чым жыць рабамі». Менавіта замест яе з'явіцца: «Радзіма або смерць, мы пераможам». Міктым, як паведамляюць брытанскія СМІ, у аэрапорце «Хітроў» на дніах затрымана турыста, якога западзірылі ў тэрарызме. Падставай для падзэрненя стала майка з надпісам «Patria o muerte».

ДАЛА ГРЫБАУСКАЙТЕ

Презідэнт Літвы адзначыла 20-ю гадавіну аднаўлення незалежнасці краіны. Нягледзячы на добрую арганізацыю свята, літоўская прэса незадаволеная. На думку шмат каго, Літву публічна прынізілі. Частковая гэта зрабіў Лукашэнка, які адмовіўся ехаць на святкаванне ў Вільнюс. Аднак значна больше зневажанне зрабіў расійскі презідэнт Дзмітрый Мізведзеў. Яго таксама запрашалі на юбілей. Гаспадар Крамлю, аднак, не прыехаў, а даслалі старшыню ўрадавай камісіі, што, на думку літоўскіх журналістаў, не што іншая, як аплюваха фіційнаму Вільнусу. Нават на некаторыя сходы мясцовых партый наведваюць больш статуснія расійскія чыноўнікі. Такі падыход да Літвы, на думку прэсы, — адлюстраванне ўсходняй палітыкі Грыбаскай. Яна зграйвае з Мінскам і Маскоў, а тая ў сваю чаргу трymаюць яе за нешта слаба і малаважна. Сама спадарыня Грыбаскай вымушана апраўдвацца. Яна кажа, што Лукашэнка асабіста тэлефанаваў і віншаваў яе. Аднак што тыцьца Мізведзеўа, тут прыдумаць нешта цікава. У любым выпадку Грыбаскай трапіла ў цікавую ситуацыю. Яе запрасілі на 9 мая ў Маскву на святкаванне 65-годдзя Перамогі. Паехаць — значыць выстыйваць сябе як палітыка другога гатунку, а якога можна выціраць ногі. Не паехаць — адправіць якога-небудзь міністра або старшыню ўрадавага камітэту — значыць нарвача на скандал з Маскоў.

НІКАЛЯ САРКАЗІ

Вынікі выбараў у рэгіянальныя органы ўлады Францыі ўсе дружна называюць пачаткам палітычнага пахавання презідэнта краіны. Прэзідэнцкая партыя «Саюз за народны рух» (UMP) умудрылася прайграць ва ўсіх рэгіёнах Францыі, акрамя Эльзасу, дзе з'язла веры выключна дзякуючы слою з правымі радыкаламі з Нацыянальнаю фронту. Да гэтага яшчэ можна дадаць перамогі ў заморскіх дэпартаментах. Тут галісты абышли галоўных канкурэнтаў сацыялістаў з-за таго, што камуністы адмовіліся падтрымліваць ружовыя, як гэта зрабілі ў метраполіі. Аднак самая цікавая сітуацыя з міністрамі ўраду, які фармуе UMP. Усе 19 міністэрстваў падыходзяць выбарчымі спісы партыі. І ўсе 19 прайграюць. Па логіцы, пасля такога фіяска ўесь урад трэба адправіць у адстаўку, аднак гэта выкліча яшчэ большы хаос сярод партыйцаў. Яшчэ адным цікавым наступствам такіх вынікаў рэгіянальных выбараў сталі дэбаты на конгрэсі ў 2012 годзе. Шмат хто лічыць, што лепшым кандыдатам ад правых быў бы цяперашні прэм'ер-міністр Францыі Франсуа Фіён.

ПОВЯЗЬ ЧАСОУ

► ПАМЯЦІ КАЛЕГІ

НАЗАЎСЁДЫ З НАМІ

**22 сакавіка тэлефонны
звонок прынёс мне вестку,
што агаломышыла і не дае
апомніца, — не стала
Кастуся Тарасава.**

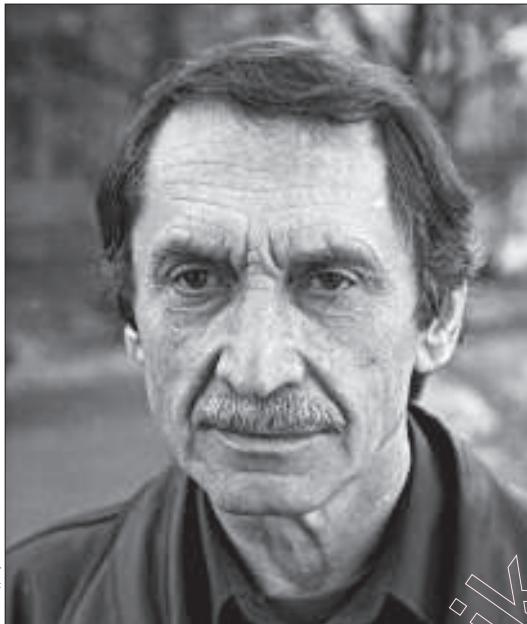
Так заўчасна і так несправядліва. Бо ён толькі ж, здаецца, вырваўся з кіпцюроў смерці, пераадолеў наступствы інсульту. І здолеў вярнуцца да паўнавартаснай творчасці.

У май мінулага года Косця перадаў нам у рэдакцыю, з просьбай змяніць на сайце, сваю гістарычную аповесць «На вайне» (<http://www.novychas.org/literature/prose>).

А ў верасні я атрымаў ад яго электронны ліст: «Аляксей, вітаю! Зараз вярнуўся з Таліна і меў бы намер, калі ты згодны, супрацоўнічаць з «Новым часам». Магу пранаванаваць аўтарскія матэрыялы».

І пайшлі, адзін за адным, файлы з яго выбітнымі гістарычнымі нарысамі. Ранейшай моцні і таленута. Косця гароў праціў. І спішаўся, спішаўся, спішаўся пісаць.

Мы паспелі надрукаваць дзеўчынку нарысаў. Апошні — у

Олег Радзівіл. Шаржка

нумары ад 19 сакавіка. У рэдакцыйным партфеле засталіся яшчэ чатыры. Публікуем

— наўздагон. Нарыс «Гісторыкі і палітыкі» — гэта роздум пісьменніка і грамадскага дзеяча

Біяграфічная даведка

Кастусь Тарасаў нарадзіўся 10 кастрычніка 1940 года ў Мінску. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1957) на працягу трох гадоў працаў слесаром-зборшыкам на Мінскім механічным заводзе, калектарам у Паўночна-Захоўнай геолага-разведачнай экспедыцыі, слесарам-мантаџнікам у арганізацыі «Спецлесватормельбуда». Вучыўся на хімічным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута (1960–1965). Па заканчэнні інстытута працаўнік майстрам шкловарэння на шклозаводзе «Неман», тэкнолагам на віцебскім заводзе «Манапіт». Быў рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі ў выдавецтве «Вышэйшая школа» (1967–1975), журналістам па дамове і загадчыкам аддзела прафлагапісі і агітаты газеты «Знамя юнітас» (1975–1983), спецыяльнікам каэспандэнтам газеты «Літаратура і мастацтва» (1986–1988). З 1990 года — адказны сакратар часопіса «Спадчына». Прэдставіў на кінастудыі «беларусьфільм», у газете «Свабода». Друкаваўся з 1965 года. Адным з першых сярод беларускіх пісьменнікаў узяўшы тэму гісторыка-культурнай спадчыны. З мастацкім творам выступіў упершыню ў 1976 годзе (аповесць «Следствічны эксперимент» часопіс «Неман»). Пісаў на рускай і беларускай мовах. Аўтар кніг «Апошнія каханні князя Міндоўга», «Адніны сведка — бог», раман «Тры жыцці княгіні Рагнеды», літаратурна-гістарычнае эсэ «Гамільтон» пра легенды: Постаці беларускіх мінушчын», а таксама зборнікі гістарычных дзярэктываў «У час Странцы» і «Залатая Горка».

Кастуся Тарасава аб праблемах асэнсавання нашага мінулага дзеяла сучасніці з праекцыяй на будучынно. А зараз, на трагічным абрыве яго жыцця, гэты роздум гучыць ужо як запавет.

Творы Кастуся Тарасава адкрытыя нам гістарычную Атлантыду — нашу краіну Беларусь. І тым спрацавалі на яе адраджэнне ў якасці сувереннай, незалежнай дзяржавы. І працягваючы працаўца. Не кожнаму творцу дадзены такі лёс.

Боль і смутак ад незваротнай страты. Спачуванне родным і блізкім. Нам будзе вельмі не хапаць Кастуся Тарасава. Але нам застаюцца яго творы, што ўвайшлі ў агульную беларускую скарбніцу духоўнага бағатства. І ў тым нам судзіцьне і аптызм на будучынно ад Кастуся Тарасава — выбітнай беларускага пісьменніка, гісторыка, дзеяча нацыянальнага адраджэнскага руху.

Ад рэдакцыі «Новага часу»
Аляксей Кароль

► РОЗДУМ

ГІСТОРЫКІ І ПАЛІТЫКІ

Кастусь ТАРАСАЎ

У Беларусі існуе грамадская ініцыятыва «Асацыяцыя свабодных беларускіх гісторыкаў». У групе двацаць чалавек, у тым ліку звольненых з Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук і кафедраў ВНУ Ніна Стужынская, Генадзь Сагановіч, Андрэй Кіштымай, Сяргей Тарасаў, Яўген Анішчанка, Ірына Кашталян. «Асацыяцыя» імкнецца супрацьстаяць адлуцчнікоў гісторыкаў ад прафесійнай дзейнасці па вывучэнні мінлага Беларусі.

Палітыкі

Якімі ж грахамі абліжараны гэтцыя людзі перад плеядай чыноўнікаў? Ідэалагічным, вядома. «Нам неабходна правесці канферэнцыю «Гісторыя ў ландыгах палітыкі», — вобразна выказаўся Генадзь Сагановіч на паседжанні аркмітэта.

Каб палітыкі патрабаванні былі ландыгамі гісторыі — гэта ў ХХI стагоддзі штосьці недарочнае. Палітыкі не разбираюцца дасканала ў гістарычных пытаннях, у іх іншай прафесіі, і яны не трацяць гады жыцця на пошук архіўных матэрыялаў або злачынствах маляршага двара або рэпресіях

Мінск. Верхні горад. Мастак Уладзімір Шаркоў

сталінізму над сотнямі тысяч беларусаў, кінутых за лагерны дрот ці сасланых у Сібір. У развітых краінах палітыкі ідуць услед за гісторыкамі, грунтуючы свае ўяўленні на іх працах. Калі яны гэтага не робіць, то ім наступярэства віраюцца апазыцыйнай плыні, якія раней або пазней ўсё роўна дамагаюцца гістарычнай праўды.

У нас жа ідэалагічныя чыноўнікі, як заварожаныя, зізну ўверх глядзяць на галоўнага палітыка, у страху зляцець з пасады за незвальненне з наўкувой установы аб'ектыўнага даследчыка. Лепш звольніць, нават з апераджэннем вішчайшай волі. У нас дзеянічаюць тэя ж гістарычныя схемы, што і за савецкім часам.

Да 1917 года генерал-губернатар Мураўёў на расійскай гісторыяграфіі ўслыхаўся як пераможца польскага паўстання на беларускіх землях. У 1923 годзе ў Беларусі быў выдалены першы падручнік па гісторыі, у якім Мураўёў харктырызаваўся як душыцель беларускай культуры, заўзяты ахоўнік расійскай імперскай

ідэалогіі. Аднак неўзабаве савецкая гісторыяграфія адкласілася да вялікімперскай традыцый. І ўжо ў новых падручніках па гісторыі, напісаных з «палітычных» пазіцый, Мураўёў злеплены па манархічных меркавах — умельні арганізатар, цвярозы розум, пераможца паўстання.

Гісторыкі

Як не пісаць гісторыку пра разгромную рэвізію Віленскага музея старажытнасцяў, заснаванага ў 1855 годзе гісторыкам Я. Тышкевічам? Тады на загад Мураўёва вывялі ў Москву з 818 археалагічных помнікаў, з 948 цартратаў, гравюр, блюстаў, 487 пічатак, 2 097 прывілеяў і аўтографаў, 541 экземпляр рукапісіў, 8 110 нумізматычных помнікаў. Вывелі ўсё, што паказвала на былую самастойнасць Беларусі і Літвы. У 1885 годзе началося пераселенне беларускіх сялян за Урал. 100 тысяч за 15 гадоў. Якай драма і якая тэма для гісторыкай! І толькі адно даследаванне — Ігара Кузняцова.

У 1987 годзе наркамам унутраных спраў у Беларусі Масква прызнала Бермана. За год ягонага камісарства ў БССР было зішчана больш за 100 тысяч чалавек. Толькі гісторык, якому баліць душа за лёс беларусаў, дасці сабе працу аднаўляць бясконы спіс прозвішчай.

Ну а нашы ўладні палітыкі пра гэта і думаць не жадаюць. У іх савецкая лінія памяці пра мі-

нулае — Сталін пакараў Бермана і Яўхіма, ёсць зрабіў да разгрому гітлероўскіх захопнікаў, дзеяла перамогі ў вайне. На мільёны жа беларускага насельніцтва, загінулае ў лагерах і ў высыпцы, траба забыць, каб мінулае не перашкаджалі думаць пра будучынно.

У сваіх кнізах ад германскіх стратах у Беларусі ў 1941–1944 гадах незалежны гісторык Кузьма Казак высыветліў, што агульныя страты акупантам склалі 510 тысяч чалавек, але з іх салдат вермахта — калі 100 тысяч. Астатнія 310 тысяч прыходзілі на італьянцаў, французаў, венграў, харватаў. 90 тысяч страцілі паліціці. Страты ад дзеянасці партызан — калі 40 тысяч акупантам. Прызначанца, я не ведаў пра французаў, венграў, харватаў і не згадаўваўся пра 100-тысачнай паліціцкай фармаванні. Безумоўна, такія даследаванні важныя.

Поруч з mostамі праз Свіслач узімкі немалыя раён, занятыя ствараемі праваслаўнай акадэміяй. Вуліцу Нямігу перасякае насыплы мост, па якім і днём, і ўначы імчанца машынны. Побач, у нізіне, — стансія метро і спартовы комплекс.

Усе гэтыя забудовы знаходзяцца на тэрыторыі палацавага мінскага замка. У 1950-х гадах ўсемагутнай ўлады з дапамогай экскаватораў зрачылі тысячу чыагадовых валы з зямлі. Добра, што гісторык Эдуард Загарульскі напісаў манаграфію пра мінскія раскопкі, таму што нічога не засталося, акраіма концы спіс прозвішчай.

Свет ідзе наперад, зберагаючы гістарычныя помнікі і гістарычную памяць, а афіцыйная палітыка Беларусі ў дачыненні да гісторыі знаходзіцца на «лініі Сталіна».

дазволена яшчэ раз раскапаць падмуркі цэркви і рэшткі хат, але шкада студантаў, якія працуяць сярод іржавых труб і клеймавальных блекі метро «Няміга». І вельмі мала шанцаў на находках.

На пляцы Волі пабудавана новая Ратуша. Цалкам новая, на пустым месцы, дзе адно расліпі і не было нікіх пабудоў і ніякіх слядоў ад падмурка старой Ратушы ніколі не прысутнічала. Навошта гэты новатвор, з падземнымі паверхамі, пакрытым у цэнтры сквера празрыстым купалам, тут? Можа, кагосьці гэта захапляе, але нічога не гаворыць пра гістарычную капітальніцці.

Верхні горад падпаў пад такую «пойную рэстаўрацыю», што за фасадамі вулічных дамоў ад яго амаль нічога не засталося.

Для «думання пра будучынню»

Усе нашы перабудовы і «рестаўрацыі» вядуцца да таго, што архітэктура мінульх эпох знікае навечна. Гэта — дэкаратыўныя лапікі, так бы мовіць, у «старым стылі», пасаджаныя пасядаром новага Мінска, Віцебска, Магілёва, Брэста, Пінска і дзесяткай малых гарадоў. Выйшоўчына, якія хощаць гісторыку на такія змены.

Даследнікі, якія асвятляюць згаданыя факты ў беларускай гісторыі, палітыкі не любляць, іх пазбяўляюць працы, не зацвярджайдзяць іх дисертацыі. Яны па сутнасці падвяргаюцца забароне на прафесію.

Свет ідзе наперад, зберагаючы гістарычныя помнікі і гістарычную памяць, а афіцыйная палітыка Беларусі ў дачыненні да гісторыі знаходзіцца на «лініі Сталіна».

СПАДЧЫНА

ТАДЭВУШ КАСЦЮШКА І ЮЗЭФ ПІЛСУДСКІ

Кастусь ТАРАСАЎ

Жыцці гэтых двух гістарычных асоб аддзяляе 121 год.
«Начальнік паўстання» і «начальнік дзяржавы» — ці ёсьць паміж імі нешта агульнае, найперш скрэзь прызму беларускага пытання?

Падлеткі

У 1746 годзе ў маёнтку Мера-чоўшчына нарадзіўся Тадэвуш Касцюшко. Прапрадзед яго Кан-станцін быў натарыем вялікага князя. Праз шлюб з дачкой князя Гальшанскага ён парадніўся з дынастыяй Ягелончыкамі. Але вышэй павятовых пасад ніхто з Касцюшкай да Тадэвуша не паднімаўся.

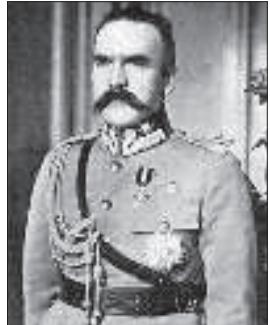
Пілсудскі нарадзіўся ў 1867 годзе ў маёнтку Зупаў Свенцянскага павета. (Пасля верасня 1939 года гэты павет увайшоў у Віленскую вобласць БССР). Яго бацька, Юзэф Пілсудскі, паходзіў з беларускага рода Гінетавічаў, вядомага па Грунвальдской бітве.

Да сямі гадоў іх дзяцінства было подобным — абодвух выраслі ў сяд-зібах, побач знаходзіліся вёскі, у якіх гаварылі па-беларуску, а калі хлопцы прыходзілі дамоў, слухалі старшыя па-польску. Але быў і адзінственны. Маці Пілсудскага, Марыя Білевіч, у шуфлядзе, зачынены на замок, захоўала пар-трэты польскіх і літоўскіх герояў, якіх па важных дніх паказвала сынам. Яшчэ яна чытала ўсльых паэму «Пан Тадэвуш», якую не мог чытаць Касцюшко. Пірская ка-легія, дзе вучыўся Тадэвуш, была польскай. Віленская гімназія, дзе вучыўся Пілсудскі, была рускай. З-за гэтага ў Пілсудскага ўтварылася непрыязніца да русіфікацыі, якая ў Касцюшкі ўзнікла толькі пасля першага падзелу Рэчы Пас-паліткі.

Маладыя гады

У дзевяцінаццаць гадоў Касцюшко паступіў у Варшавскі кадэцкі корпус і разам з капітан-скім пагонамі атрымалі стыпен-дью для навучання ў ваенай школе пры Літве. Вірнайшыя на радзіму, Тадэвуш скazaхаўся ў Людвіку Сасноўскому, дачку польнага гетмана. Малады людзі пазнаёміліся ў маі, а ў верасні Касцюшко папрасіў у гетмана руку яго дачкі. Узвар'яваны «дзёрэзкасією», Сасноўскі загадаў Тадэвушу пакінць сядзібу. Касцюшко прапанаваў Людвіцы пайсці з ім пад вінец супраць бацькоўскай волі. Тады Сасноўскі абясціў, што прыцягне Касцюшку да суду, які падругледжваў за такое злачынства смяротную кару.

Выйсце для яго адкрылася з вайнай, якую ў 1775 годзе пачалі амерыканскія штаты. Францыя дасыала туды афіцэрскіх валан-

Юзэф Пілсудскі

Тадэвуш Касцюшко

тысяч рублёў (прыкладна 2 000 000 долараў па сучасным курсе).

Годнасць

З мая 1791 года сойм прыняў Канстытуцыі Рэчы Паспалітай. Галоўнымі пунктамі Канстытуцыі быў адмена «ліберум вета» і федэральнага ладу дзяржавы, увядзенне адзінай польскай мовы і спадчыннай манархіі, захаванне прывilej'я шляхты і ўсталяванне апекі дзяржавы над сялянамі. Гэта стала прычынай другога падзелу Рэчы Паспалітай.

Еўропейская слава знайшла Касцюшку пасля бітвы з рускімі пад Дубенкай 18 ліпеня 1792 года. Адразу пасля Дубенкі Касцюшко атрымаў чылігенерал-лейтэнантскі. У сакавіку 1794 года на Рынкавай плошчы Кракава яго авбісцілі галоўнымі начальнікамі паўстання. 10 кастрычніка 1794 года адбылася бітва палікаў з рускімі пад Маціевіцамі — пераломнай і няўдалай для Касцюшкі. Ён быў парапенен казакамі, трапіў у палон, і яго адвезлі ў Пецярбург.

У 1914 годзе аўстрыйскі ўрад дазволіў Пілсудскому мець у арміі польскіх легіёны. Пілсудскі камандаваў толькі Першай брыгадай, але паraleльна ён ствараў Польскую ваеннаю арганізацыю, што дазволіла сформаваць Польскую войску. Брызгі мір і рэвалюція ў Германіі паstryялі Польшчу адрадзіцца як дзяржаве.

Улетку 1919 года Пілсудскі выратаваў Савецкую юладу ў Расіі. Над Москвой навіслі пагроза — наступ Добрахвотніцкага войска Дзянініка. Польская ж войскі, якія заходзіліся на точай у Беларусі і Вільні, іхнія ўзброянныя сілы атрымалі змагаліся з Чырвонай Арміяй, спакойна наізіралі за суткіннем чырвоных і белых. Пазней Пілсудскі тлумачыў, што ў выпадку рэстаўрацыі імперыі не могло быць і размовы аб вольных Украіне і краінах Балты. Польша ў лепшым выпадку могла б разлічваць на «отнічную» мяжу, якая не ўзабаве атрымала назну «лініі Керзона» і стала реальнай пасля другой световай вайны.

У сакавіку 1919 года палкі занялі Пінск, авадолі Наваградкам, Баранавічамі, Лідай і Вільні, Мінскам і Бабруйскам. У 1920 годзе Чырвоная Армія пачала наступу на Беларусь. У жніўні часткі Тухачоўскага падзялілі Варшаву. Пілсудскі, генерал Развадоўскі і французскі генерал Вейган падыходзілі контрудар. Толькі за ліпень 1920 года ў Войска Польскія ўступілі 150 тысяч добрахвотнікаў. У жніўнай бітве Чырвоная армія пачырпела паразу, у палон трапілі каля 100 тысяч салдат.

Без Пілсудскага гэтай перамогі над Віслай не было бы ужо хады б толькі таму, што не было бы самой Варшавскай бітвы. Калі войскі Тухачоўскага стаялі пад Варшавай, многі ў польскім краіннстве лічылі адзінам вытаваннем без бою Варшаву здаць і адыходзіць у былую прускую

Польшчу, межы якой бальшавікі быццам бы не адважацца перайсці. Толькі жалезнай воля Пілсудскага забяргла ёсць ад развалу.

«Не» Касцюшкі

Сядро першых учынкаў Паўла I быў візіт да візія Мармуроўскага палаца. Павел прапанаваў Касцюшку свабоду ў амбен на прысягу на вернасць імператару. Яго прысяга прыносіла свабоду яшчэ 12 тысячам паўстанцаў. Касцюшкі пагадзіўся і з'ехаў у Амерыку.

Першапачатковая ён планаваў застасцца ў Новым Свеце назаўжды. Аднак у май наступнага года перехаў у Еўропу. Прычынай вітранія стала запрашэнне ўзнагальніці марш легіёну з Італіі ў Малапольшчу з мэтай падніць там паўстанне. У Парыжы выветлілася, што Напалеону гэты план быў патрэбны даэзі запахаваніх лохвічоў паўстаннем Пруссіі, каб выбіць яе з антыфранцузскай кампаніі. «Не» — сказаў Касцюшкі і служыць Напалеону адмовіўся.

У 1800 годзе паўстанец і генерал перехаў у містечка Бярвіль поруч з Фантэнебло, у маёнтак братоў Цельнерадаў, старэйшы з якіх прадстаўляў Швейцарыю ў Францыі, а малодшы на раздзіме быў бургамістром мястэчка Салорн. У гэтым мястэчку і правёў свае апошнія два гады Тадэвуш Касцюшко. Тут ён навучаў хросніцу гісторыі, малюнку і мовам, калі дазволіла здэрнё, здзіз-сняў конныя прагулкі. Стары генерал кожнаму сустэрчаму ўсміхайці і кожнаму жабраку падаваў міласціну.

«Санація» Пілсудскага

Марай Пілсудскага было адрадзіць Роч Паспаліту ў межах 1772 года. І ён патрабаваў, каб польская делегацыя настойвала на такай умове міру. Але Польша быў змучаная шасцігадовай вайной, польская делегацыя, якая складалася з яго палітычных супернікаў, прыкладала ўсе выслікі, каб новая лінія мяжы была пра-ведзеная бліжэй, чым яна была ў 1772 годзе.

Тры гады Пілсудскі ў гарвароў летувісаў вірнуцца ў «абдымкі польскага брата» і атрымала на-зад Вільню ў амбен на «унію». Але

летувісы не пагадзіліся на страту незалежнасці. Тады Віленшчына была далаўчана да Польшчы праз «фэферэндум». Гэта стала адным з чыннікаў таго, што ў 1923 годзе Пілсудскі вымушаны быў адрачыць ад усіх дзяржаўных пасад. Але праз тры гады ён вырашыў вірнуцца ў сувязі з «анаракіем».

Вайсковы міністр Жэліховскі сабраў пад Варшавай адборныя часткі і перадаў камандаванне над імі Пілсудскому. 12 мая 1926 года падзел рушыў на сталіцу. Увечар пачаўся бой у Варшаве. Падчас баёў загінула 379 чалавек, быў парапенен 1000. У краіне быў усталяваны рэжым аўтакратіі Пілсудскага, так званы рэжым «сананы».

Нацыянальны беларускі адраджэнскі рух апінуўся пад пагрозай зіцічання. На ўсю Заходнюю Беларусь засталася толькі адна беларуская школа ў Вільні. Беларускіх інстытутаў, каледжаў, тэатраў, друкаваных выданняў не існавала. Суд у Бресте ў 1927 годзе асудзіў да 10 гадоў турымы 30 сябраў КПЗБ. Была забаронена дзейнасць. Беларуськае сялянска-рабочае Грамады (120 тысяч чалавек), а яе 400 кіраўнікоў распрасаваны. У 1932 годзе Асташкінскіх і Коўрынскіх сялянскіх паўстанні быў задушаны войскамі — 7 чалавек павешаны, 79 асуджаны. 17 чэрвеня 1934 прынята візініу канцэнтрацыйны лагер у Бярозе-Картузскай.

Адрозненні

Касцюшкі стаў начальнікам паўстання тады, калі яшчэ не было нікіх партый Літвы і Беларусі, якіх бы ставілі пытанне хоць бы наконт сваёй аўтаноміі, не было ні адной асобы, якая ўзяўляла б, як гэта можна зрабіць. Патрыятычна настроены, ён не хадеў, каб рускія захапілі яго краіну. І пацярпеў паразу.

Касцюшкі быў вольнолюбівым чалавекам, але ў межах непадзельнай Польшчы, у якую б уваходзілі Беларусь і Літва як простая вайводствы. Незадоўгі да свай смерці ён вырашыў вызваліць сялян ад прыгнёту. Сястра Касцюшкі напісала Аляксандру I ліст, дзе прасіла яго парушыць сялянччанне брата. Імператар падаўся з яе патрабаваннем.

Пілсудскі вельмі любіў польскіх чалавекам, але ў межах непадзельнай Польшчы, у якую б уваходзілі Беларусь і Літва як простая вайводствы. Незадоўгі да свай смерці ён вырашыў вызваліць сялян ад прыгнёту. Сястра Касцюшкі напісала Аляксандру I ліст, дзе прасіла яго парушыць сялянччанне брата. Імператар падаўся з яе патрабаваннем.

Касцюшкі, «начальніка паўстання», беларусы лічылі «свайгероем, начальнікам дзяржавы». Але Пілсудскі далучыў да Польшчы Беларусь, калі была беларуская дзяржава, і сядома ўвёў апаличванне.

Касцюшкі, «начальніка паўстання», беларусы лічылі «свайгероем, начальнікам дзяржавы». Але Пілсудскага — не.

Пахаванне сэрца Юзэфа Пілсудскага ў Вільні

КУЛЬТУРА

24

NAVINY KUL'TYURY

ЭКСПЕРТЫЗА КНІГІ ДЛЯ НАСТАЎНІКАЎ

На экспертызу ў Нацыянальны інстытут адукацыі накіравана книга для школьніх настаўнікаў гісторыі «Выратавана жыццё: жыццё і выжыванне ў Мінскім гета».

Сярод аўтараў гэтага наямецца-беларускага выдання кіраўнік Гісторычнай майстэрні ў Мінску кандыдат гісторычных навук Кузьма Казак, кіраўнік гісторычнага праграм Дортмундскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра Фрэда Дорна, прафесар Манфред Цабель і кіраўнік справам Дортмундскага МАЦ Петэр Юнг-Вентруп, дырэктар Мінскага МАЦ Віктар Балакіраў, асістэнт праекта «Задбасчым годную старасцю» Алеся Белановіч і старшыня Саюза беларускіх габрэйскіх грамадскіх аўтаданніяў і абышын Леанід Левін.

У книгу ўрайшлі уласніны былыя візантыйскія архівай, перекладзеных на рускую мову, які дазваляюць уважаць нацысцікую сістему генадыяду ў ўсходніх народах Беларусі. А таксама копіі аргыналных документаў аўтараў настайні.

Пакуль выданне надрукавана проблемным накладам 100 асобнікаў для ўдзельнікаў прэзентациі (настайнікі, науচніцы, прадстаўнікоў органаў адукацыі, сведак ваенных падзеяў і прадстаўнікоў Германіі), што адбылася 19 сакавіка ў Мінскім МАЦ.

Пасля ўхвалення кнігі эксперты зе напраўленася і дапоўнена выданне будзе надрукавана накладам не менш як 1 тысяча асобнікаў і паступіць у школы.

ВЕЧАРЫНА ФРАНЦІШКА БАГУШЭВІЧА

Вечарына, прысвечаная 170-годдзю з дня нараджэння нацыянальнага паэта Беларусі Францішка Багушэвіча, адбылася 21 сакавіка ў Мінску.

Уладзімір Содаль

Даследчык жыцця і творчасці Багушэвіча, літаратуразнаўца Уладзімір Содаль называе Багушэвіча «найсумленнейшым чалавекам свайго эпохі, хто ўпершыню сказаў такія слова пра нашу мову, якія пра яго ніхто не казаў», і адзначаў, што разам з іншымі беларускімі прарокамі Багушэвіч прывёў Беларусь да незалежнасці.

Паводле яго слоў, у 1888 годзе Багушэвіч наведаў Мінск па сваіх адвакацкіх спраўах і жыў на кватэры свайго калегі Вяржбіцкага ў доме, які заходзіцца калія сеннінчыні знака «Пачатак усіх дарог» на Каstryчніцкай плошчы. «І хоць імем паэта названа плошча на перакръжаванні вуліц Няміга і Клары Цэткін, мінчужкі і гості сталіцы не ведаюць пра гэта, бо ў маршрутах грамадскага транспарту няма прыпынку «Плошча Багушэвіча», а на ёй адсутнічае мемарыяльная шыльда ў гонар гэтага тапоніму», — адзначаў Содаль.

У рамках кампаніі «Гавары праўду!» ён накіраваў у Адміністрацыю прэзідента вершы Багушэвіча «Прэ́да» і «Як праўды шукаюць», якія, на думку даследчыка, не страпілі сваёй актуальнасці.

Узделнікам вечарыны быў паказаны відеофільм пра Багушэвіча «Роднае слова» (аўтар сценарыя Уладзімір Содаль). Затым прысутні напісалі III Агульнанацыянальную дыктуку паводле прадмовы да зборніка Багушэвіча «Дудка беларускія».

Па праланове ініцыятара акцыі, кандыдата філософскіх навук Уладзіміра Падгола, кожны ўдзельнік дыктуку пісаў адзін сказ на агульны ліст і ставіў сваё імя і прозвішча. Гэты ліст Содаль возьме з сабой і пранесе завяршыць дыктуку ўдзельнікамі літаратурных сустрак, якія прыдадуць шэршчу населеных пункті краіны і будуть прымеркаваныя да 170-годдзя Багушэвіча.

Паводле БелаПАН

► АНОНС

ЧАЛАВЕК СУСВЕТУ

Генадзь КЕСНЕР

6 красавіка сплюніцца 100 год славутаму беларусу, якога называюць Чалавекам Сусвету, — вядомому наўкуоцу, сlyннаму дзеячу на ніве беларушчыны Барысу Кіту. Зарас Барыс Уладзіміравіч жыве ў наимецкім Франкfurце-на-Майне, побач з Паўднёвым вакзалам.

З калегам з ТUT.BY Кастусём Лашкевичам мы прыхадзім да Барыса Кіта апоўдні 22 сакавіка. Гэтым днём, якічэ да календарнага юбілею, Барыс Уладзіміравіч прыме шматлікіх гасцей з розных краін свету, у тым ліку і з Беларусі. Так, акурат за дзень да нас яго наведаў калі даесяцька нашых суйчыннікаў, у тым ліку і галоўны родзактар «Народнай волі» Іосіф Сярдзік.

На ўваходзе нас сустрэў чалавек са шыркай усмешкай і абсалютна дэзічымі, светлымя вачамі. Некалькі хвілін моцна пісніцу нам рукі — было відавочна, што наш візіт быў для яго сапраўды ў радасці.

Барыс Уладзіміравіч запрасіў нас у свой невялікі пакойчык, дзе жыве ўжо шмат гадоў (увогуле, у

Генадзь Кеснер і Барыс Кіт

Германію Барыс Кіт з Амерыкі пераехаў 35 гадоў таму, калі выйшаў на пенсію і атрымаў запрашэнне працацьца прафесарскую працую. Першапачатковы мэркаваны пагутарыць з ім нядоўга, улічваючы пазаханні ўзрост юбіляра, але калі ўпакочыў дыльтрафон, гутарка сама сабой зацягнулася на дзве гадзіны. «Я шасцілікі чалавек з чыстым сумленнем, бо ніколі не браў у руки зброя ўсё жыццё дапамагаў іншым, таму, відаць, Бог і даў мне праражыць такое доўгое і цікавае, хоць часам і вельмі цікавое жыццё», — признаўся спадар Кіт.

На развітанні Барыс Уладзіміравіч зняў кепку, у якой быў увесе час нашай размовы, і хіліў

ся перад намі ў знак павагі. Мы абсалютна щыры і нават неякі трошкі зрабілі то ж. «Будучыя Беларусі за вами — маладым і разумнымі, адукаўнымі і моцнымі», — сказаў пры канцы наш славуты суйчыннік.

Пра тое, як Барыс Уладзіміравіч трышаць дзён чакаў расстрэлу ў гестапалічнай турме і хто дапамог яму выжыць, з якімі славутымі людзьмі ён сябраваў, якую трагедью перажыў зусім нядыўна і како з аслаблівай радасцю чакае на юбіль, што Барыс Кіт лічыць сваім галоўнымі дасягненнямі і які лад жыцця вядзе сёня, чытае ў наступных нумарах «Новага часу».

► ЭС

МІНСКАЯ ШЛЯХТА

Раман АБРАМЧУК

Ці называлі вас калі-небудзь «мінскай шляхтай»? Мянє, признаюся, не раз. Відаць, тут сваёю ролю адыгрывае мая беларуская мова, відавочна кніжнага паходжання.

«Мінскай шляхта» — усё частае прыходзіцца чуць гэту назыву ў дачыненні да беларускамоўных інтэлігэнцікіх колаў сталіцы. За сябе могу сказаць: адрасу ўзышаце самацэнзуру, уяўляець сябе правадыром, як мінімум, паўстанцака атграду, кіраўніком мужыкоў-бадалагаў, іх дабрадзедем і айдом. Адночыні нават пасправаў паразамаўляць з вышыні сваёй шляхецкага самаўчленення на «ты» з адным дзідзькам-рабадзигам. Вышыла сабе даражэй.

Датагожнада на пачаўшчыні інтарв'ю Антонія Радзівіла, варшаўскага студэнта, калін прыядзіх разам са сваёй знакамітай «фаміліяй» у Мінск у рамках сямейнага візіту Радзівілаў на Беларусь. Ён сказаў, што на вакацыях падпрацоўвае

прыбіральшчыкам у рэстаранах, каля потым на заробленыя гроши адпачыць; і гэта паважаеца ў ю сям'і, бо навучася з павагай ставіцца да працоўных людзей незалежна ад статусу іх працы.

Так я лішні раз упэўніўся, што шляхецкая годнасць дасягаеца не манерам і выкшталцонай мовай. Не адукацый і эрудыцый. І не сцвярджэннем сваёй перавагі над тым, хто не мае гэтага. Адно толькі павагай да іншага чалавека незалежна ад яго сацыяльнага статусу. Уменнем быць простым з прыстымі і разумнымі з разумнымі.

Уменнем быць слабым і не схіляцца перед моцнымі. «Хто са сваімі блізкімі паводзіць сябе як леў, — той будзе паводзіць сябе як авечку на полі бітвы», — гаворыць старадауні выраз, верагодна, з рыцарскіх кодэксаў.

А які шляхце было ўласціва ўменне рыхаваць дзеля высокай мэты. Менавіта ў гэтым адрозненне шляхты і сялян. Прыгадаваеца рускайказка пра мужыка, які ганіцца па рынку, і тады сам цар, пачуўшы яго выбрыкі, запрасіў яго пажыць у палацы, але з умовай, што над яго ложкам заўжды будзе вісеч меч. Мужык забыўся і быў

пасаромлены ў сваім нахабстве. Каля ўжо хтось і жадае нацягнуць на сібе гэтае прывабнае «шляхтціц», то няхай наўчуваща жыць пад гэтай навісаючай склерай. Інайчай — пра што размаўляць? І нашто крычаць пра «дунога цара» ў сваім сабрўскім асяроддзі, дзе з гэтых ніхто не будзе спрачаці і ніколі не запатрабуе адказу?

Якіч адзін сур'ёзны недахон нашай інтэлігэнціі на пляшу да шляхецтва — адсутнасць грошай і ўлады. Таму не сустракаў я пакуль мінскай шляхты. У тых, да каго бы было прымініць гэта званне, заўжды не хапае якогасяці аднаго складніку: на прыкладзе, монцы, ідэйны, але без «беларушчыны» альбо бізнесовіц, які не змагар.

Хаця ня дайна сустрэў ў дырэктарку адной фірмы. Задеца, па ўсіх параметрах падыходзіць. А рыцары ж дзе? Зноў, недарэчнасць нейкай.

Так хоціцца адрадзіцца і выпрастасцца. Давайце шпаку разам, найперш, у саюзі. Моі і зноўдзем, ажывім і вырасім у сабе таго, хто не забыўся на сваіх сялянскіх продкі і іх мове з традыцыямі, і разам з тым прыдабаў высокую культуру і адукацыю, магчымасці для шырокай грамадской дзеянасці. І не байды гэта ўсё страціць, бо гонар, свой і краіны сваёй — даражэй.

Пасведчанне аб регистрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСЧАВАЛЬНИК: Мінскай гардзескай арганізацыя ГА ТБМ імя Ф.Скаріны. Адрас: 220005, г. Мінск, вул. Румянцева, 13. Тэл.: 284-85-11.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецтва кніг «Час наўінаў».

Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

АДРАС РЭДАКЦІІ І ВЫДАЎЦА: 220012, г. Мінск, зав. Інструментальны, 6-214. Тэл.: +375 17 280 19 71. novuchas@gmail.com; www.novuchas.org

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет». Мінск, вул. Халмагорская, 59 А.

Замова № 268

Падпісаны да друку 26.03.2010. 8.00.

Наклад 6000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Радзівілі можа друкаваць артыкулы даўжынёй да падзяляніць пачынаніем, і разам з тым прыдабаў высокую культуру і адукацыю, магчымасці для шырокай грамадской дзеянасці. І не байды гэта ўсё страціць, бо гонар, свой і краіны сваёй — даражэй.

Новы Час

Масава-палітычная газета

Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар

Аляксей Кароль

Паводле БелаПАН